

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства
подвійного підпорядкування (МОН та НАПН України)

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР
ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»
(I – VIII зміни)**

Навчальний посібник

Умань – 2018

*Рекомендованого вченою радою Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 10 від 24 квітня 2018 року)*

Рецензенти:

Коляда Н. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Наровлянський О. Д. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-методичної роботи Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді;

Вдовиченко Н. В. – начальник відділу у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради.

Н35   Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» (I – VIII зміни) : навч. посіб. \ [уклад. О.І. Безлюдний, О.О. Кравченко]. – Умань, 2018. – 220 с.

У навчальному посібнику висвітлено діяльність Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини як інноваційної форми виховання студентської молоді в умовах закладу вищої освіти. Зокрема, міститься матеріал методичного характеру з проведення восьми тематичних змін: I та II зміни «Я – Українець і я цим пишаюсь!», III зміна «Я – студент, я – патріот!», IV зміна «5 ідей для моєї України», V зміна «Молодь діє – держава процвітає», VI зміна «Подорожуємо без бар'єрів», VII і VIII зміни «Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!».

Водночас зміст посібника включає: розділ з переліком нормативно-правової бази з питань національно-патріотичного виховання; основні положення Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні за 2016 р.; перелік громадських організацій національно-патріотичного спрямування; фотоматеріали; додатки, які містять анкети для закладів повної загальної середньої освіти та для закладів вищої освіти; рекомендовану літературу; перелік сайтів.

Для студентів і викладачів, педагогічних працівників і громадських активістів.

УДК 379.81/075.8

ЗМІСТ

ВСТУПНА СТАТТЯ	5
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	17
Указ Президента України № 334/2015 Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді	17
Наказ Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах	20
Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015)	21
Указ Президента України про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки	33
Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148 Про затвердження державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України	46
Наказ № 519 від 31 березня 2017 року Міністерства освіти і науки України Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо вшанування пам'яті Героїв небесної сотні	52
Рішення Уманської міської ради VII скликання (24 листопада 2017 року № 5.6-40/7) Про програму національно – патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017–2020 роки	53
Програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017–2020 роки (затверджено рішенням Уманської міської ради № 5.6-40/7 від 24.11.2017)	54

Резолюція третього форуму українських патріотичних справ «Ми – українці!» (1–2 грудня 2017 р.)	66
ВИХОВАННЯ АКТИВНИХ І ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН-ПАТРІОТІВ (національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2016)	76
ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	97
СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ МІСТА УМАНЬ «ДІЯ»	100
ЗВІТИ РОБОТИ І–VIII ЗМІН НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ТАБОРУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»	107
ФОТОМАТЕРІАЛИ	161
ДОДАТКИ	183
Додаток А. Анкети для закладів повної загальної середньої освіти.....	183
Додаток Б. Анкети для закладів вищої освіти.....	194
Рекомендована література	216
Перелік сайтів	219

ВСТУПНА СТАТТЯ

В сучасних важких ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку та кардинальних змін пріоритетним завданням суспільного поступу є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості молоді, яка розглядатиме державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Актуальність національно-патріотичного виховання підсилюється інтеграційними процесами, що відбуваються в Україні, європоцентричністю, пробудженням громадянської і громадської ініціативи, виникненням різних громадських рухів, розповсюдженням волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді (Наказ МОН від 16.06.2015 № 641) національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [11].

Національно-патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них: принцип національної спрямованості, принцип самоактивності й саморегуляції, принцип полікультурності, принцип соціальної відповідності, принцип історичної і соціальної пам'яті, принцип міжпоколінної наступності.

Згідно «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» національно-патріотичне виховання дітей та молоді визначено одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства, що зорієнтовано на розвиток громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України [23].

Значущість національно-патріотичного виховання як пріоритетного завдання в умовах сьогодення актуалізується Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України на 2016–2020 рр.» шляхом здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді [5].

Актуальність звернення до проблем пошуку ефективних шляхів громадянської соціалізації в умовах закладу вищої освіти зумовлена також віковими особливостями студентської молоді, адже саме в цей час відбувається активне формування особистості, усвідомлення себе справжнім громадянином своєї держави. Юнацький вік є дуже сприятливим для формування ціннісних орієнтацій як стійкої риси особистості.

Ці завдання вимагають обґрунтування концептуальних підходів подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання в умовах закладу вищої освіти, перегляду та оновлення змісту виховних технологій, пошуку інноваційного практичного інструментарію їх реалізації.

У цьому контексті постає необхідність ґрунтовного вивчення психолого-педагогічних основ стійкої особистісної позиції в кризових умовах, що обумовлюється стрижневими особистісними утвореннями – гуманістичними цінностями, смисложиттєвими орієнтаціями, духовним розвитком, здатністю до самовдосконалення, розкриття особистісного потенціалу та самореалізації. Стрижневе місце у них посідають національні цінності – громадянськості, патріотизму, поваги до людини, людської гідності, справедливості, чесності, правдивості, які були закладені у виховні процеси, що розвивалися за роки нашої незалежності, а нині все більше посідають почесне місце [16].

Бути громадянином означає відчувати свою належність до певної суспільно-політичної спільноти, приймати пов'язані з цим статусом права та обов'язки стосовно інших членів спільноти та державних інституцій. Емоційно-ціннісний сенс цього поняття виявляється у почуттях любові, відданості, гордості, поваги, громадянського обов'язку. У процесі формування національної свідомості й самосвідомості особистості провідну роль відіграють ціннісні орієнтації. Роль цінностей як вищого регулятивного утворення полягає в тому, що вони не лише визначають форми й умови реалізації спонукань людини, але й стають джерелом її цілей. Будуючи свій ціннісно-смисловий простір, людина інтеріоризує загальнолюдські цінності, які виступають потенційними мотивами і виконують функцію смислоутворення. Таким чином, для сучасних молодих людей характерне глибоке розуміння системи суспільно-політичних понять, що становлять основу громадянської свідомості та самосвідомості. Серед таких понять: Батьківщина, громадянин, громадянство, держава, етнос, нація, національність, державна мова, рідна мова [16].

Отже, перед професорсько-викладацьким складом постає важливе завдання – необхідність пошуку інноваційних форм національно-патріотичного виховання студентської молоді та насичення громадянськими цінностями змісту освітньої системи. Результативність національно-патріотичного виховання великою мірою залежить від того, наскільки ті чи інші форми та методи виховної

діяльності стимулюють розвиток активності, свідомості, цілеспрямованості, самоорганізації, самоуправління.

На факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини впроваджено інноваційний проект – Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» (далі – Табір «Дія»), мета якого – формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Учасниками табору є студентська та учнівська молодь міста Умань.

Особливістю, водночас і визначальною засадою роботи Табору «Дія» є те, що участь у діяльності – від керівництва до проведення того чи іншого заходу – беруть лише студенти, що сприяє формуванню вмінь самоорганізації.

Табір «Дія» розпочав свою роботу у 2014 році внаслідок трагічних подій у державі – революційні зміни у листопаді 2013 – березні 2014 р., війна на Сході країни. Його створення продемонструвало високу громадянську позицію студентства УДПУ імені Павла Тичини, готовність молодого покоління відстоювати національні цінності, українську державність.

Відрядно, що інноваційний проект «Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» здобув перемогу – I місце у III Всеукраїнському дистанційному конкурсі наукових робіт із соціальної педагогіки (Житомир, 2014).

До сьогодні відпрацювали наступні тематичні зміни:

<i>Навчальний рік</i>	<i>Зміна</i>	<i>Назва зміни</i>
2014–2015	I–II	«Я – Українець і я цим пишаюсь!»
2015–2016	III	«Я – студент, я – патріот!»
2015–2016	IV	«5 ідей для моєї України»
2016–2017	V	«Молодь діє – держава процвітає»
2016–2017	VI	«Подорожуємо без бар’єрів»

2017–2018	VII	«Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!»
-----------	-----	---

Щороку свою роботу Табір «Дія» урочисто розпочинає 24 вересня. Дату початку діяльності табору вибрано не випадково, вона обумовлюється тим, що «24» – особлива дата для нашої країни, адже саме 24 серпня наша держава отримала незалежність.

Іще однією ознакою і водночас засадою діяльності Табору є самоорганізація і самодіяльність студентства у виборі форм проведення того чи іншого заходу. За результатами проведення семи тематичних змін накопичено широкий спектр заходів різного спрямування, які вирізняються креативністю, новизною, оригінальністю, і найголовніше – соціальною спрямованістю.

Узагальнивши всі заходи, можна виокремити напрями роботи Табору.

Важливу роль у просвітницькій діяльності Табору посідають заходи з *відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України*. В основу покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. У межах цього напрямку відбуваються лекції, для читання яких запрошуються відомі історики, вчителі, співробітники музеїв та архівних установ.

Особливого значення набуває ознайомлення з *історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у XX-XXI століттях* це ОУН, УПА, дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності та ін. За Указом Президента України від 11.02.2015 р., 20 лютого призначено Днем вшанування подвигу героїв Революції гідності та увічнення пам'яті Небесної Сотні, тому цього дня у рамках роботи Табору постійно відбуваються тематичні лекції-реквієми, кінолекторії на тему «Майдан».

Також одним із напрямів роботи Табору є *формування шанобливого ставлення до пам'яті про жертв комуністичного та інших тоталітарних*

режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортацій.

З метою підвищення ролі української мови як національної цінності традиційною стала акція «Рідна мова калинова».

Складовою національного виховання є патріотичне виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Відтак, діяльність Табору вирізняється *заходами патріотичного спрямування*: акції «Я – українець і я цим пишаюсь!», «Україна єдина», «Що для тебе значить Україна?», «Патріотизм – це обов'язок кожного», «Люби Україну – одягни блакитно-жовту стрічку», розважально-пізнавальний квест «Я знаю свою історію», робота патріотичного кінолекторію, патріотичне караоке.

У рамках Табору здійснюється *активне залучення до патріотичного виховання студентської молоді учасників бойових дій на Сході України, членів сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей.*

Взаємопов'язаним із цим напрямом діяльності є *організація волонтерського руху*: збір і доставка в зону АТО різноманітних ресурсів (харчі, ліки, одяг); допомога сім'ям учасників АТО. Це такі заходи як: семінари і конференції «Волонтерська діяльність. Реалії сьогодення»; зустрічі з громадськими і волонтерськими організаціями під гаслом «Волонтерське серце допоможе тим, хто цього потребує!»; патріотичні фотосесії «Україна понад усе» для збору коштів, благодійні ярмарки, майстер-класи по hand-made, благодійні акції «Печиво побажань», «Отримай браслет – підтримай солдата», «Голуб миру», «День Патріотизму», благодійна виставка дитячих малюнків, акція зі збору пластикових кришечок для подальшої переробки на протези для воїнів АТО. Водночас, студенти надають моральну підтримку воїнам, які знаходяться на передовій: виготовляють листівки, обереги для солдатів, «Прапор побажань»,

вітають військових АТО з Днем захисника України, знімають відеозвернення, малюють плакати, які передаються у зону АТО.

Студенти виявляють небайдужість до проблем *внутрішньо-переміщених осіб*, зокрема організовують заходи задля сприяння соціально-психологічної реабілітації дітей цих сімей, дітей-сиріт та дітей з інвалідністю: студентами спільно з вихованцями Центру психолого-педагогічної реабілітації дітей у місті Умань була проведена акція з виготовлення подарунків для вихованців дитячих притулків Сходу під гаслом «Ми діти України – ми за мир», готуються відеозвернення до жителів Сходу, у якому виразили лозунги, із закликанням всіх до єднання та віри в перемогу українського народу, виголосили патріотичну ідею згуртування всіх жителів єдиної України, акцію «День Сердець», мета якої збір моральної та матеріальної підтримки для дітей-переселенців та дітей-інвалідів.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є *військово-патріотичне виховання*, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання студентської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур.

Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни.

У цьому контексті 118 студентів університету здобувають військові спеціальності, проведено ряд заходів для підвищення престижу військової

служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя.

У цьому відношенні Табором «Дія» забезпечується тісний зв'язок із багатовіковими традиціями військової справи українського народу шляхом *вивчення і популяризації історії козацтва*, відновлення традицій військової справи, дослідження надбань козацької педагогіки задля впровадження кращого досвіду в освітній процес. З цією метою студенти організували для дітей з Центру соціально-педагогічної реабілітації у місті Умані розважальний і водночас пізнавальний квест у Білогрудівському лісі під назвою «Козацькі забави». Студенти проводили цікаві завдання для малечі. Завдання були найрізноманітніші від стрибків у мішках, до складного лабіринту. Діти проявляли кмітливість, спритність, логічність мислення. Спеціально для цих забав був запрошений справжнісінький козак, отаман Маньківського Січового Куреня Глущенко Славомир. Отаман занурив усіх у неймовірний чарівний вихор: цікаві факти про історію козацтва, містичне благословення чотирьох стихій (землі, водиці, вітру та вогню), посвята наших маленьких гостей у справжніх козаків та козачок, навчання мистецтву бою на шаблях, знайомство з в'юнким батогом тощо.

Щорічно 14 жовтня у свято Покрови Пресвятої Богородиці, Дня українського козацтва та Дня захисника України організовується пізнавальна зустріч зі справжніми козаками під гаслом «Козацькому роду немає переводу» у поєднанні із екскурсією до Маньківського Січового Куреня.

Водночас Табір «Дія» сприяє спортивній і фізичній підготовці, спрямованій на *утвердження здорового способу життя* молодих людей з урахуванням принципів національно-патріотичного виховання; *профілактиці негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед молоді* шляхом залучення до участі у заходах із національно-патріотичного виховання.

Згідно із Стратегією національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки поряд із освітою, наукою, охороною довкілля, фізкультурою окремою сферою національно-патріотичного виховання визначено туризм [23].

З огляду на це Табір «Дія» реалізує самодостатній напрям діяльності – *інклюзивний туризм*. У цьому контексті створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів»; засновано Асоціацію «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму»; проведено конкурс наукових проектів «Подорожуємо без бар'єрів»; організовано екскурсійні маршрути інклюзивного туризму до каньйону у смт. Буки, до музею трипільської культури с. Легедзино, а також до міста Черкаси на перегляд вистави у Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка, для знайомства з Черкаським художнім музеєм та місцевими пам'ятками культури тощо. Разом з тим, інклюзивний туризм є унікальним засобом для соціально-психологічної реабілітації студентів, включає як пізнавальний процес, так і можливість для успішного проходження соціалізації в умовах освітнього середовища університету.

З метою ширшого залучення до питань національно-патріотичного виховання не лише студентської, а й учнівської молоді, *організуються різноманітні конкурси, змагання*, ціль яких: не пасивна участь, а можливість висловити свою громадянську позицію, інтелектуальний розвиток, пізнавальна діяльність. Такі заходи, як:

- інтелектуально-розважальний конкурс: «Я – українець, я – українка»;
- конкурс соціально-психологічних вистав – щорічний Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!»;
- Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM», за такими тематичними напрямками: надання соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам у результаті конфлікту в Україні, соціально-психологічна допомога учасникам АТО та їхнім сім'ям, «Ми – за МИР», ідеї національно-патріотичного виховання, загальнонаціональної єдності, толерантності у науковій спадщині видатних українців Черкаського краю;
- конкурс серед учнів 9-11 класів «Психологія в моєму житті: сім'я від А до Я»;
- інтелектуальне ток-шоу «Я люблю Україну», присвячене річниці створення Табору;

- захист студентських соціальних проєктів «5 ідей для моєї України»;
- Студентський конкурс наукових проєктів «Подорожуємо без бар'єрів»;
- інтелектуально-розважальне шоу «Я люблю Україну».

Яскраво проявилася громадянська позиція студентства стосовно процесу реформування у сфері освіти, зокрема щодо *питань академічної доброчесності*. У ході виховних годин за темою «Академічна доброчесність – вимога законодавства України про освіту» та «Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?» студенти акцентували увагу на питанні сутності та змісту поняття «академічна доброчесність», дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, академічної відповідальності за її порушення академічної доброчесності. Друга частина виховного заходу – творчого спрямування – передбачала виконаннями студентами проєкту «Університет майбутнього». Студенти презентували цікаві, креативні проєкти.

На основі узагальнення результатів діяльності Табору «Дія» схематично зображено мету, напрями, форми і методи роботи у вигляді таблиці.

Мета – формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.					
Напрями роботи					
відновлення історичної пам’яті про тривалі державницькі традиції України					
вивчення і популяризації історії козацтва					
ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у XX-XXI століттях					
формування шанобливого ставлення до пам’яті про жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів					
підвищення ролі української мови як національної цінності					
організація заходів патріотичного спрямування					
залучення до патріотичного виховання студентської молоді учасників бойових дій					
організація волонтерського руху					
організація заходів задля сприяння соціально-психологічної реабілітації внутрішньо-переміщених осіб					
військово-патріотичне виховання					
утвердження здорового способу життя молодих людей					
профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед молоді					
впровадження інклюзивного туризму					
імплементация питань академічної доброчесності					
Форми і методи роботи					
Словесні	Практичні	Наочні	Конкурсно-ігрові	Інформаційно-технологічні	Рефлексивні
Лекція, бесіда, дискусія, обговорення, збори, мітинг, консультація, вікторини, інформаційні досє, круглі столи, «уроки мужності», мозковий штурм	Соціальні та благодійні акції, благодійні концерти, години-спогади, реквієми, зустрічі із учасниками АТО, зустрічі із волонтерами, тематичні заходи з нагоди пам’ятних дат, екскурсії, благодійні ярмарки, майстер-класи hand made, флешмоби	Виставки, стінгазети, благодійні виставки, ярмарки, реферативні повідомлення, вистави, благодійні концерти, фестивалі, вечори самодіяльності, ток-шоу, кінолекторії, фотосесії, написання листів бійцям АТО, флешмоби	Ситуаційно-ділові ігри, драматичні імпровізації, фестиваль соціально-психологічних театрів, тематичні фестивалі, патріотичні конкурси, змагання, інтелектуально-розважальні ігри та квести	Формування виховного середовища у соціальних мережах, інтернет-технології, обговорення у форумах, презентації соціальних проєктів, онлайн-опитування, відеозвернення, фотосесії	Само-пізнання, само-регуляція, само-реалізація, само-організація, метод аналізу проблемних ситуацій, стилів поведінки, прийняття рішень

Табл. 1. Мета, напрями, форми і методи національно-патріотичного виховання Табору «Дія»

Узагальнивши всі заходи, можна виокремити напрями роботи Табору: відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України; ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у XX-XXI століттях; формування шанобливого ставлення до пам'яті жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні; підвищення ролі української мови як національної цінності; організація заходів патріотичного спрямування (акції, флешмоби, квести та ін.); активне залучення до патріотичного виховання студентської молоді учасників бойових дій на Сході України, членів сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей; організація волонтерського руху; організація заходів задля сприяння соціально-психологічної реабілітації внутрішньо-переміщених осіб; впровадження інклюзивного туризму; військово-патріотичне виховання; вивчення і популяризації історії козацтва; утвердження здорового способу життя молодих людей; профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед молоді; організація різноманітних конкурсів, змагань; популяризація питань академічної доброчесності.

Надалі готуються до відкриття і роботи наступні зміни Табору «Дія», який, сподіваємося, для студента продовжуватиме бути осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 334/2015

Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді

З метою забезпечення системної взаємодії державних органів з громадськістю у питаннях, пов'язаних із національно-патріотичним вихованням дітей та молоді на прикладах героїчної боротьби Українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, відстоювання демократичного вибору України, консолідації дій державних органів, громадських об'єднань патріотичного спрямування щодо проведення відповідної роботи у дитячому та молодіжному середовищі, відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України **постановляю:**

1. Утворити Робочу групу з розроблення Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки (далі – Робоча група). Призначити співголовами Робочої групи ПАВЛЕНКА Ростислава Миколайовича – Заступника Глави Адміністрації Президента України та ТАРАНОВА Андрія Івановича – Заступника Глави Адміністрації Президента України. Співголовам Робочої групи внести у двотижневий строк узгоджені пропозиції щодо персонального складу Робочої групи, передбачивши включення в установленому порядку до її складу представників центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ, громадських об'єднань, незалежних експертів, фахівців. Робочій групі розробити та подати до 1 жовтня 2015 року проекти Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки та плану дій щодо її реалізації.

2. Кабінету Міністрів України:

1) передбачати під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України на відповідний рік кошти, необхідні для фінансування програм і заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

2) забезпечити розробку за участю громадських об'єднань та затвердити у місячний строк план заходів із відзначення у 2015 році Дня захисника України, звернувши особливу увагу на заходи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

3) ужити за участю Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України заходів щодо осучаснення роботи навчальних закладів, музеїв, бібліотек, клубів, інших закладів культури з національно-патріотичного виховання, активного залучення ними дітей та молоді до вивчення історії та культури України, подвигів борців за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, її демократичний вибір.

3. Кабінету Міністрів України, обласним, Київській міській державним адміністраціям:

1) забезпечити подання до 1 серпня 2015 року Робочій групі пропозицій щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

2) всебічно сприяти проведенню Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

4. Обласним, Київській міській державним адміністраціям ужити невідкладних заходів щодо налагодження співпраці з громадськими об'єднаннями патріотичного спрямування, волонтерами, учасниками антитерористичної операції у проведенні заходів з національно-патріотичного виховання дітей та молоді, зокрема під час проведення літньої оздоровчої кампанії 2015 року.

5. Міністерству оборони України разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади, за участю Товариства сприяння обороні України розробити у тримісячний строк спільний план невідкладних заходів, спрямованих на налагодження взаємодії у питаннях національно-патріотичного виховання допризовної молоді та популяризації військової служби.

6. Міністерству інформаційної політики України, Державному комітету телебачення і радіомовлення України разом із Українським інститутом національної пам'яті забезпечити:

– організацію у телевізійних та радіопрограмах, друкованих засобах масової інформації постійно діючих рубрик із популяризації української історії, мови та культури, досвіду роботи з національно-патріотичного виховання;

– створення та розміщення соціальної реклами, спрямованої на національно-патріотичне виховання дітей та молоді;

– виготовлення та розповсюдження інформаційно-просвітницької продукції (навчально-методичних посібників, буклетів тощо) про героїчну боротьбу Українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

7. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

НАКАЗ

Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах

Відповідно до рішень Колегії Міністерства освіти і науки України від 26.03.2015 протокол № 3/5-2 «Про Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді» та від 28.05.2015 протокол № 5/5-2 «Про Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» *НАКАЗУЮ:*

1. Затвердити Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що додається.
2. Затвердити Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що додаються.
3. Затвердити методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, що додаються.
4. Управлінню зв'язків з громадськістю та забезпечення діяльності Міністра (патронатній службі) (Загоруйко Ю. А.), департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Кононенко Ю. Г.), забезпечити оприлюднення Концепції, Заходів та методичних рекомендацій на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України.
5. Управлінням (департаментам) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, підприємствам, установам та організаціям, які віднесені до сфери управління Міністерства, визначені відповідальними виконавцями Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді забезпечити необхідні умови щодо реалізації Заходів.
6. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

КОНЦЕПЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
ВСТУП

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву

патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. Важливу роль у просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України.

Серед них Київська Русь, Велике князівство Литовське, Військо Запорозьке, Гетьманщина, Українська Народна Республіка, Гетьманат Павла Скоропадського, Західноукраїнська Народна Республіка, Карпатська Україна та інші українські визвольні проекти. На особливу увагу заслуговує формування української політичної культури в часи Речі Посполитої та Австро-Угорщини, нове осмислення ролі Кримського Ханату як держави кримськотатарського народу, включно з тривалим воєнним протистоянням і плідною військовою та культурною співпрацею.

Особливого значення набуває ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у XX–XXI століттях це ОУН, УПА, дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності та ін.

Важливим завданням є розгляд порівняльно-історичних відомостей про переривання державності в інших європейських країнах, які сьогодні представлені потужними європейськими націями. Спеціального розгляду

потребують історичні обставини, що призводять до переривання державницької традиції.

Разом із тим, національно-патріотичне виховання не повинно прищеплювати ідеї культурного імперіалізму, тобто способу споглядання світу лише очима власної культури. Ця Концепція виходить з ідеї об'єднання різних народів, національних та етнічних груп, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, що виступають загальними надбаннями, забезпечують їхній всебічний соціальний та культурний розвиток. Українська держава заперечує будь-які форми дискримінації, підтримуючи всі мови і культури, що зазнали такої дискримінації в часи колоніальної залежності України.

На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі терміну «національний», а «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнонародному або неорадянському вимірі.

Протягом останніх десятиліть було розроблено низку концепцій:

- Концепція національної системи виховання (1996);
- Концепція національно-патріотичного виховання (2009);
- Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 рр.;
- Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012).

Проте жодна з них не була розгорнута і не втілювалася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного

виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- участь у громадсько-політичному житті країни;
- повага до прав людини;
- верховенство права;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- рівність всіх перед законом;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Відтак, враховуючи всі обставини, виникає гостра потреба у розробленні концепції, яка б визначала нову стратегію цілеспрямованого і ефективного процесу виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина-патріота України.

1. Мета та завдання національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського

народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур.

Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни.

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

– сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

– формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

– утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

– культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

– формування мовленнєвої культури;

– спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

2. Принципи патріотичного виховання

Патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них:

– *принцип національної спрямованості*, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури; поваги до культури всіх народів, які населяють Україну; здатності зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;

– *принцип самоактивності й саморегуляції* забезпечує розвиток у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до критичності й

самокритичності, до прийняття самостійних рішень; виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках;

– *принцип полікультурності* передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних ідей, цінностей, культури, мистецтва, вірувань інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід’ємну складову культури загальнолюдської;

– *принцип соціальної відповідності* обумовлює потребу узгодження змісту і методів патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту вітчизни та ефективного розв’язання життєвих проблем;

– *принцип історичної і соціальної пам’яті* спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців та відтворює її у реконструйованих і осучаснених формах і методах діяльності;

– *принцип міжпоколінної наступності*, який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні.

3. Шляхи реалізації патріотичного виховання дітей та молоді

3.1. Удосконалення нормативно-правової бази патріотичного виховання молоді:

– підготовка нормативно-правових документів з питань національно-патріотичного виховання молоді, внесення відповідних змін до законодавства;

– розроблення державних і громадських заходів з інформаційної безпеки, спрямованих на запобігання негативним наслідкам впливу інформаційної війни;

– розроблення порядку державного фінансування заходів, спрямованих і на національно-патріотичне виховання молодих людей;

– підготовка комплексної програми військово-патріотичного виховання та нормативно-методичного забезпечення її реалізації з метою виховання

здорового підростаючого покоління, готового захищати національні інтереси та територіальну цілісність України;

- вироблення науково-теоретичних і методичних засад патріотичного виховання молоді: включення проблематики патріотичного виховання молоді до дослідницьких програм та планів наукових і навчальних закладів (через світову історію можна показати, як державність поновлювали інші народи, зокрема чехи та поляки; через зарубіжну літературу показати як ці народи утверджували свою ідентичність; через дисципліни природничо-наукового циклу розкрити здобутки українців у науці і техніці, якими слід пишатися, бо тільки цілісна і системна картина гарантуватиме досягнення мети Концепції);

- вивчення потреб молоді, зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень;

- забезпечення активної участі сім'ї та родини в розвитку фізичного і морального здоров'я, патріотично налаштованої зростаючої особистості.

3.2. Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання:

- проведення заходів спрямованих на реалізацію патріотичного виховання в закладах системи освіти, культури, спорту;

- підтримка та сприяння волонтерським проектам, іншій громадській діяльності та самоорганізації українських громадян, спрямованої на заохочення молоді до благодійних соціальних, інтелектуальних та творчих ініціатив і проектів на благо України;

- створення умов для популяризації кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини, героїчного минулого і сучасного українського народу, підтримки професійної й самодіяльної творчості;

- активне залучення до патріотичного виховання дітей та молоді учасників бойових дій на Сході України, членів сімей Героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей, діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спорту, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію;

– залучення молоді до участі у збереженні і підтримці єдності українського суспільства, у громадському русі задля громадянського миру і злагоди;

– сприяння спортивній і фізичній підготовці, спрямованій на утвердження здорового способу життя молодих громадян з урахуванням принципів національно-патріотичного виховання;

– налагодження співпраці з військовими формуваннями України як мотивація готовності до вибору військових професій;

– сприяння роботі клубів за місцем проживання, центрів патріотичного виховання та інших громадських організацій, які здійснюють патріотичне виховання молоді;

– активізація виховної роботи з дітьми та молоддю засобами всеукраїнської дитячої військово-патріотичної гри “Сокіл” (“Джура”);

– удосконалення підготовки та перепідготовки кадрів, які займаються питаннями національного і патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти, культури, спорту.

3.3. Співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством:

– активне залучення до національно-патріотичного виховання дітей та молоді дитячих і молодіжних громадських організацій (об’єднань), використання їхнього досвіду, потенціалу, методів роботи у вихованні патріотів України;

– організаційна та фінансова підтримка на конкурсній основі програм, проектів громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді;

– долучення батьківської громадськості до популяризації кращого досвіду патріотичного виховання;

– посилення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади стосовно національно-патріотичного виховання молоді.

3.4. Інформаційне забезпечення національно – патріотичного виховання дітей та молоді:

– організація у теле-, радіопрограмах, Інтернет-ресурсах та в друкованій пресі постійно діючих рубрик, що популяризують українську історію, боротьбу українського народу за незалежність, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій; підтримка україномовних молодіжних засобів масової інформації;

– запобігання пропаганді в засобах масової інформації культу насильства, жорстокості і бездуховності, поширення порнографії та інших матеріалів, що суперечать загальнолюдським та національним духовним цінностям, заперечують суверенність Української держави;

– виробництво кіно і відеофільмів, підтримка видання науково-популярної, наукової, художньої літератури національно-патріотичного спрямування;

– підготовка інформаційної та науково-популярної літератури для батьків з питань патріотичного виховання дітей та молоді у сім'ї; висвітлення в засобах масової інформації кращого досвіду родинного виховання;

– здійснення заходів щодо розширення фактографічної бази історичних подій, публікація розсекречених архівних документів, видання історичної науково-популярної літератури, довідкових матеріалів про здобутки України за роки незалежності, книг патріотичної спрямованості.

Процес патріотичного виховання дітей і молоді повинен мати випереджувальний характер, відповідати віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам.

Етапи впровадження національно-патріотичного виховання дітей та молоді

На *першому етапі* (2015 р.) планується:

– створення нормативно-правового підґрунтя, інформаційно-методичного забезпечення для здійснення національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

– створення Центру патріотичного виховання у підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України;

- створення інформаційного ресурсу, присвяченого цій тематиці;

На *другому етапі* (2016–2017 рр.) передбачається:

- розроблення програм, навчально-методичних посібників з предметів гуманітарно-соціального спрямування для дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та вищих освітніх закладів, спрямованих на патріотичне виховання дітей та молоді;

- підготовка та видання науково-методичних посібників і методичних рекомендацій з організації виховних заходів, роботи клубів, центрів патріотичного виховання тощо;

На *третьому етапі* (2018–2019 рр.) забезпечується:

- проведення моніторингу системи патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, анкетування, психологічного тестування;

- проведення науково-методичних конференцій, створення банку передового педагогічного досвіду на інформаційному веб-ресурсі;

- аналіз здобутого, встановлення досягнень і викликів, корекція навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу.

Очікувані результати:

У результаті впровадження системи національно-патріотичного виховання очікується:

- забезпечення у молодого покоління розвинутої патріотичної свідомості і відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про спільне благо, збереження та шанування національної пам'яті;

- зацікавленість молоді щодо служби у Збройних силах України, готовність до захисту України та виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, з метою становлення її як правової, демократичної, соціальної держави;

- збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки;

– створення ефективної виховної системи національно-патріотичного виховання молоді;

– консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління.

Необхідною умовою втілення Концепції в практику є широке обговорення її положень і завдань, проведення конференцій, круглих столів, семінарів, що будуть актуалізувати порушені цією Концепцією питання і завдання та спонукатимуть до розроблення конкретних заходів з їх реалізації.

Указ Президента України

Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки

З метою виховання громадянина-патріота України, утвердження любові до Батьківщини, духовності, моральності, шанобливого ставлення до національних надбань українського народу, наслідування найкращих прикладів мужності та звитяги борців за свободу та незалежність України як з історичного минулого, так і захисників, які сьогодні відстоюють суверенітет та територіальну цілісність держави у боротьбі із зовнішньою агресією, а також визначення ефективних механізмів системної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у питаннях національно-патріотичного виховання **постановляю**:

1. Затвердити Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки (додається).

2. Кабінету Міністрів України:

1) розробити за участю представників державних органів, органів місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, провідних вітчизняних учених та затвердити:

у двомісячний строк – план дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки;

до 31 грудня 2015 року – державну цільову програму з національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки;

2) забезпечувати щороку підготовку та оприлюднення до 14 жовтня звіту про виконання у поточному році плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки;

3) опрацювати питання стосовно визначення центрального органу виконавчої влади з виконання функцій щодо координації заходів, здійснюваних органами виконавчої влади з національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

3. Обласним, Київській міській державним адміністраціям активізувати на відповідній території роботу з національно-патріотичного виховання дітей та молоді, створивши для цього, зокрема, координаційні центри як допоміжні органи та залучивши до їх діяльності представників громадськості.

4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Указом Президента України

від 13 жовтня 2015 року № 580/2015

СТРАТЕГІЯ

національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки

1. Загальні положення

В Україні національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України.

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Національно-патріотичне виховання має набути характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі.

В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму у дітей та молоді.

Основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013 – 2014 роках, учасників антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях.

У національно-патріотичному вихованні дітей та молоді важливо використати і виховний потенціал, пов'язаний із героїзмом українців, які боролися в арміях держав – учасників Антигітлерівської коаліції та в рухах опору нацистській Німеччині та її союзникам під час Другої світової війни (1939 – 1945), учасників міжнародних операцій з підтримки миру і безпеки.

Також одним із важливих чинників національно-патріотичного виховання має бути шанобливе ставлення до пам'яті жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортацій.

Водночас важливою складовою національно-патріотичного виховання має стати поширення інформації про досягнення наших співвітчизників та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту.

Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки (далі – Стратегія) розроблена відповідно до положень Конституції України, законів України «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного

(нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945 років», Постанови Верховної Ради України від 12 травня 2015 року № 37 – VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» та інших нормативно-правових актів, а також на основі аналізу стану і проблем національно-патріотичного виховання в Україні за часів її незалежності.

2. Стан і проблеми національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Досвід державної політики впродовж усіх років незалежності України засвідчив, що національно-патріотичному вихованню дітей та молоді не приділялось достатньої уваги.

У зв'язку з цим актуалізувалася низка таких проблем:

- відсутність ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання;
- брак комунікацій з громадянським суспільством з питань національно-патріотичного виховання;
- недостатні зусилля держави у сфері політики консолідації суспільства, формування активної громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості громадян України, особливо дітей і молоді;
- брак духовності і моральності у суспільстві;
- наявність істотних відмінностей у системах цінностей, світоглядних орієнтирах груп суспільства, населення певних територій держави, окремих громадян;
- наявність імперсько-тоталітарних рудиментів у суспільній свідомості та зумовлених нищенням української духовно-культурної спадщини та історичної пам'яті розбіжностей в уявленнях про історичне минуле, зокрема про тоталітарну добу, голодомори і політичні репресії;
- незавершеність процесу формування національного мовно-культурного простору, стійкості його ціннісної основи до зовнішнього втручання;

- відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики щодо питань організації та висвітлення заходів з національно-патріотичного виховання;
- перетворення інформаційного простору на поле маніпуляцій суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації;
- недостатня нормативно-правова урегульованість сфери національно-патріотичного виховання;
- недостатній рівень гармонізації законодавства й управлінських практик у сфері формування громадянської позиції з законодавством та кращими практиками держав Європейського Союзу та інших розвинутих держав;
- відсутність єдиних методичного та термінологічного підходів до процесу національно-патріотичного виховання;
- відсутність єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенції та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання;
- недостатність кваліфікованого кадрового потенціалу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у навчальних закладах для організації та здійснення заходів з національно-патріотичного виховання, нерозвиненість низової ланки в системі координації виховних процесів у цьому напрямі;
- низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері національно-патріотичного виховання.

Відтак, існує нагальна потреба вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, надання цьому вкрай важливому для держави процесу системності.

3. Мета Стратегії

Метою Стратегії є визначення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення національно-патріотичного виховання на основі:

– формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвитку духовно-моральних цінностей українського народу;

– усвідомлення досягнень українського народу, його інтелектуальних і духовних надбань;

– розвитку діяльнісної відданості у розбудові України, формування у дітей і молоді активної громадянської, державницької позиції та почуття власної гідності;

– скоординованої роботи та взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання, їх ефективної співпраці з громадськістю;

– формування широкої громадської підтримки процесів національно-патріотичного виховання, розширення ролі та можливостей громадських об'єднань, підвищення ролі сім'ї, активної участі волонтерів, активістів;

– забезпечення системних змін, досягнення високої якості, ефективності, цілеспрямованого та прогнозованого розвитку у сфері національно-патріотичного виховання;

– сприяння консолідації українського суспільства навколо ідей спільного майбутнього, захисту територіальної цілісності України, реформ і державотворення.

4. Основні напрями досягнення мети Стратегії

Досягнення мети Стратегії здійснюватиметься за такими основними напрямами:

– удосконалення нормативно-правової бази стосовно національно-патріотичного виховання дітей і молоді;

– підвищення ролі української мови як національної цінності;

– забезпечення належної організації науково-дослідної та методичної роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

– вивчення сучасних виховних систем, технологій і методик у сфері національно-патріотичного виховання, узагальнення та поширення найкращого досвіду у цій сфері;

– впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання;

– формування єдиних стандартів діяльності у сфері національно-патріотичного виховання та інструментів їх впровадження;

– підвищення професійної компетентності фахівців у сфері національно-патріотичного виховання, налагодження конструктивної взаємодії між суб'єктами національно-патріотичного виховання;

– забезпечення умов і підтримки з боку держави для ефективної діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання;

– забезпечення оптимальної скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання;

– організація та координація інформаційно-просвітницької роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

– здійснення заходів, спрямованих на підвищення престижу військової служби;

– упорядкування та вдосконалення системи допризовної військової підготовки, підготовки з військово-облікових спеціальностей;

– профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед дітей та молоді шляхом залучення дітей і молоді до участі у заходах із національно-патріотичного виховання;

– розвиток міжнародної співпраці з державами Європейського Союзу та іншими розвинутими державами, які успішно впроваджують заходи у сфері національно-патріотичного виховання;

– створення системи ефективного моніторингу у сфері національно-патріотичного виховання.

5. Цільові групи Стратегії

Цільовими групами Стратегії є молоді громадяни, які визначають свої життєві перспективи та потребують насамперед світоглядної опори, що не суперечить їхньому практичному досвіду, але розкриває нові можливості, а також діти з огляду на актуальність для них прикладів для наслідування, способів поведінки, що дають їм визнання в колективі однолітків і серед дорослих.

6. Сфери національно-патріотичного виховання

Національно-патріотичне виховання має охоплювати насамперед такі сфери:

- освіта;
- наука;
- культура та мистецтво;
- профорієнтація на військові спеціальності;
- історія, вшанування пам'ятних дат та історичних постатей;
- краєзнавство;
- туризм;
- охорона довкілля;
- фізкультура, спорт, популяризація здорового способу життя;
- цивільна оборона;
- оборона України.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді має здійснюватися згідно з розробленими відповідними центральними органами виконавчої влади концепціями, заходами у відповідних сферах національно-патріотичного виховання, із залученням провідних вчених, незалежних експертів, з урахуванням міжнародного досвіду.

7. Стандарти у сфері національно-патріотичного виховання

У сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді мають бути розроблені уповноваженим центральним органом виконавчої влади за участю

вчених, незалежних експертів, з урахуванням кращого міжнародного досвіду успішних демократичних держав та упроваджені єдині стандарти, зокрема щодо засобів і способів, форм і методів національно-патріотичного виховання, оцінки досягнень відповідних суб'єктів у цій сфері та їх компетентності.

8. Шляхи та механізми реалізації Стратегії

Для об'єднання зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання існує потреба у впровадженні єдиної державної політики, адекватних механізмів для консолідації і координації відповідної роботи в економічній, політичній, соціальній, культурній та інших сферах.

Ефективна реалізація Стратегії потребує:

- чіткої координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері національно-патріотичного виховання;
- здійснення заходів з активізації національно-патріотичного виховання дітей та молоді на всіх рівнях такої діяльності у тісній взаємодії між державою та інститутами громадянського суспільства на принципах взаємозацікавленого співробітництва;
- підвищення рівня організації, покращення функціонування як окремих елементів системи національно-патріотичного виховання, так і всієї системи в цілому;
- створення механізму підтримки об'єднань, центрів, клубів, діяльність яких пов'язана з національно-патріотичним вихованням дітей та молоді;
- розроблення системи заохочення громадських об'єднань та активістів за плідну діяльність у сфері національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Для цього має бути розроблено дієвий механізм формування і реалізації державної політики, зокрема опрацьовано питання щодо визначення центрального органу виконавчої влади, на який буде покладено здійснення такої координації, проведення ґрунтового дослідження сучасного стану національно-патріотичного виховання дітей та молоді, організацію його поточного моніторингу.

Активізація роботи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді на місцевому рівні потребує створення місцевими державними адміністраціями координаційних рад з питань національно-патріотичного виховання як дорадчих органів при місцевих державних адміністраціях із залученням до складу таких рад фахівців з питань освіти, молодіжної політики, фізичної культури та спорту, культури та мистецтва, запобігання надзвичайним ситуаціям, представників Товариства сприяння обороні України, а також інститутів громадянського суспільства відповідного спрямування.

9. Підвищення кваліфікації та професійної компетентності фахівців у сфері національно-патріотичного виховання

Важливим кроком реалізації Стратегії є кадрове забезпечення процесу національно-патріотичного виховання дітей та молоді. У зв'язку з цим на початковому етапі розбудови системи національно-патріотичного виховання зусилля державних органів і неурядових організацій мають бути зосереджені на організації підготовки фахівців із національно-патріотичного виховання дітей та молоді, підвищенні кваліфікації фахівців, які працюють у цій сфері, оволодінні ними знаннями, уміннями і навичками, розробленні для цього відповідних навчальних програм, що забезпечить ефективне впровадження змісту національно-патріотичного виховання, визначеного Стратегією.

Удосконалення професійної компетентності фахівців із національно-патріотичного виховання має відбуватися за допомогою сучасних інтерактивних форм і методів роботи.

10. Удосконалення нормативно-правової бази з національно-патріотичного виховання дітей і молоді

Подальше вдосконалення нормативно-правової бази з питань національно-патріотичного виховання має відбуватися комплексно та у стислий період часу шляхом підготовки нових та внесення змін до чинних нормативно-правових актів щодо:

– закріплення в установленому порядку завдань та повноважень центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання;

– створення єдиної нормативно-правової основи національно-патріотичного виховання в системі освіти;

– визначення механізму взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання.

11. Реалізація, моніторинг за впровадженням Стратегії

Реалізація Стратегії забезпечуватиметься спільними зусиллями органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Для здійснення моніторингу реалізації Стратегії залучатимуться в установленому порядку представники інститутів громадянського суспільства, вчені, фахівці.

Оцінка ефективності реалізації Стратегії ґрунтуватиметься на результатах виконання відповідного плану дій.

Індикаторами ефективності реалізації заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді мають стати, зокрема:

– збільшення відвідуваності дітьми та молоддю закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції Українського народу, а також експозицій музеїв, присвячених національно-визвольній боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України;

– підвищення рівня знань у дітей і молоді про видатних особистостей українського державотворення, визначних вітчизняних учених, педагогів, спортсменів, провідних діячів культури і мистецтва, а також духовних провідників Українського народу;

– збільшення передплати та обсягів розповсюдження україномовних дитячих і молодіжних друкованих видань;

- збільшення кількості глядачів на переглядах творів кіномистецтва, що розкривають героїчне минуле та сьогодення Українського народу;
- розширення сфери застосування української мови дітьми та молоддю;
- збільшення кількості дітей і молоді, які пишаються своїм українським походженням, громадянством;
- збільшення кількості дітей і молоді, які подорожують в інші регіони України та до держав Європейського Союзу;
- збільшення чисельності членів громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на національно-патріотичне виховання дітей та молоді;
- збільшення кількості проведених зустрічей дітей і молоді з ветеранами війни, борцями за незалежність України у XX столітті, учасниками антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях;
- збільшення чисельності молоді, готової до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України;
- збільшення кількості заходів із вшанування героїв боротьби Українського народу за незалежність і територіальну цілісність України.

Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148

Про затвердження державної цільової соціальної програми

«Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін

до деяких постанов Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Державну цільову соціальну програму “Молодь України” на 2016 – 2020 роки(далі – Програма), що додається.
2. Міністерству фінансів передбачати під час складання проекту Державного бюджету України на відповідний рік кошти для виконання завдань та заходів Програми виходячи з можливостей державного бюджету.
3. Міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади подавати щороку до 1 лютого Міністерству молоді та спорту інформацію про стан виконання Програми для її узагальнення та подання до 1 березня Кабінетові Міністрів України та Міністерству економічного розвитку і торгівлі.
4. Внести до постанов Кабінету Міністрів України зміни, що додаються.

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 18 лютого 2016 р. № 148
ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА СОЦІАЛЬНА ПРОГРАМА
«Молодь України» на 2016-2020 роки

Мета програми

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Реалізація попередніх програм дала певні позитивні результати. Напрацьовано нові механізми підтримки молоді, що знайшли своє відображення у дорожній карті реформування молодіжної сфери. Проте існує ще багато проблем, пов'язаних з достатньо низьким рівнем економічної та громадської активності молоді. Так, за результатами соціологічного дослідження у 2015 році попри існування достатньої кількості молодіжних громадських організацій тільки 2 % молоді є членами таких організацій та 6 % молоді відвідують організовані ними заходи.

Залишається доволі низькою участь молоді у суспільно-політичному житті держави і формуванні політики з питань, що впливають на її життя, розвиток та вирішення нагальних проблем. Тільки 5 % молодих людей брали участь в обговоренні законопроектів на державному або місцевому рівні.

Досягнення мети Програми може бути забезпечено за кількома варіантами.

Перший варіант реалізації Програми полягає у застосуванні традиційного механізму організації роботи з молоддю – на основі діючої управлінської вертикалі: центральні органи виконавчої влади – структурні підрозділи з питань молоді та спорту місцевих держадміністрацій – молодь. Проте така модель, як правило, майже цілком орієнтована на розв'язання проблем за рахунок

бюджетних коштів, нівелює управлінську роль молодіжних громадських об'єднань, обмежує активність органів місцевого самоврядування.

Другий, оптимальний варіант реалізації Програми дасть змогу досягнути мету, оскільки забезпечить:

- спільну та скоординовану діяльність органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства: молодіжними та дитячими громадськими організаціями; організаціями, установами та закладами, що працюють з молоддю і волонтерами, за безпосередньою участю молоді;

- підтримку соціально значущих проектів інститутів громадянського суспільства, зокрема молодіжних та дитячих громадських організацій;

- посилення роботи з розвитку міжнародного молодіжного співробітництва, сприяння інтеграції молоді у світову та європейську молодіжну спільноту;

- застосування кращих досягнень світової та європейської практики формування та реалізації політики у молодіжній сфері.

Такий варіант реалізації Програми ґрунтується на системі загальноєвропейських принципів: відкритості, рівності можливостей, реалістичності Програми, дієвому та відповідальному підході, а також безпосередньому залученні молоді до її виконання.

Це сприятиме:

- посиленню ролі молоді у суспільно-політичному житті держави та становленню її як одного із ключових суб'єктів державної політики у молодіжній сфері;

- дієвій співпраці із залученням громадянського суспільства;

- органічному поєднанню в ціннісних орієнтаціях молоді громадянської позиції та патріотизму;

- фінансуванню заходів з виконання Програми за рахунок державного, місцевого бюджетів, надходжень від донорських та благодійних фондів;

- створенню умов для розширення соціальних гарантій молоді;

– підвищенню рівня доступності молоді до якісної освіти та створенню умов для її зайнятості.

З метою раціонального використання ресурсів Програма передбачає концентрацію зусиль на таких пріоритетних завданнях:

– формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання – шляхом здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді;

– здоровий спосіб життя молоді – шляхом здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді;

– розвиток неформальної освіти – шляхом здійснення заходів, спрямованих на набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти, зокрема шляхом участі у волонтерській діяльності;

– зайнятість молоді – шляхом створення умов та здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді);

– житло для молоді – шляхом створення умов для забезпечення молоді житлом;

– партнерська підтримка молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб – шляхом здійснення заходів, спрямованих на соціальне становлення та підтримку молоді з числа внутрішньо переміщених осіб.

Процес реалізації Програми передбачає здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів із застосуванням гендерного підходу.

Координацію міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у молодіжній сфері здійснюватиме Мінмолодьспорт.

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Програми наведені у додатку 1.

Завдання і заходи

Завдання і заходи з виконання Програми, спрямовані на розв'язання проблем та досягнення мети Програми, наведені у додатку 2.

Очікувані результати, ефективність Програми

Виконання Програми дасть змогу:

- збільшити щороку на 10 % кількість молоді, залученої до програм та заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання та підвищення рівня громадянської свідомості молоді;

- збільшити щороку на 4 % чисельність молоді, залученої до популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я;

- створити цілісну систему неформальної освіти молоді;

- збільшити щороку на 50 осіб підготовку працівників, які працюють з молоддю, із залученням державних службовців молодіжної сфери і представників молодіжних громадських організацій та забезпечити видачу зазначеним працівникам відповідних сертифікатів;

- забезпечити розвиток молодіжного підприємництва шляхом удосконалення існуючої нормативно-правової бази та систематизації преференцій для молодих підприємців, формування підприємницьких навичок молоді;

- забезпечити надання підтримки молоді у працевлаштуванні та сприяти створенню для неї нових робочих місць;

- підвищити рівень самоорганізації і самоврядування інститутів громадянського суспільства та їх осередків;

- забезпечити залучення молоді до волонтерства як форми суспільно значущої діяльності вторинної зайнятості;

– знизити рівень правопорушень серед молоді до 2020 року на 20 %, активізувавши правову освіту та участь молоді у суспільно значущій громадській діяльності;

– забезпечити ефективне виконання державних і регіональних програм з метою забезпечення молоді житлом, насамперед осіб з особливими потребами, молодих сімей, що мають у своєму складі учасників бойових дій, інвалідів війни, а також молодих сімей, один із членів якої загинув (пропав безвісти) або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини;

– забезпечити інтеграцію української молоді в європейські та світові молодіжні структури;

– збільшити щороку на 5 % чисельність молоді, що бере участь у реалізації проектів ЄС та інших іноземних держав, зокрема програми “Erasmus +”.

Оцінка стану виконання Програми проводиться Мінмолодьспортом разом з науковими установами.

У разі потреби здійснювати перегляд запланованої діяльності, пошук та впровадження більш ефективних способів розв’язання проблеми.

Очікувані результати виконання Програми наведено у додатку 3.

Обсяги та джерела фінансування

Видатки на виконання Програми здійснюватимуться за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить 501284,68 тис. гривень, у тому числі 210142,1 тис. гривень – за рахунок коштів державного бюджету, 277882,58 тис. гривень – місцевих бюджетів, 13260 тис. гривень – за рахунок інших джерел.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників.

Наказ № 519 від 31 березня 2017 року
Міністерства освіти і науки України
Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України
щодо вшанування пам'яті Героїв небесної сотні

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.03.2017 № 345 «Про створення робочої групи із розробки плану заходів щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні», та враховуючи рішення робочої групи із розробки плану заходів щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні від 09.03.2017 р. (протокол № 1).

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити План заходів Міністерства освіти і науки України щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні (далі – План), що додається.

2. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, підприємствам, установам та організаціям, які віднесені до сфери управління Міністерства освіти і науки України:

1) забезпечити виконання відповідних заходів у строки, передбачені Планом;

2) щорічно до 1 грудня надавати Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» звіт про стан виконання Плану для узагальнення та подальшого інформування Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника міністра Хобзея П. К.

Рішення Уманської міської ради VII скликання

(24 листопада 2017 року № 5.6-40/7)

**Про програму національно – патріотичного виховання дітей
та молоді міста Умань на 2017–2020 роки**

Відповідно до пункту 22 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Указу Президента України від 13.10.2015 № 580 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», рішення обласної ради від 07.10.2016 № 9-3/VII «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно – патріотичного виховання дітей та молоді Черкаської області на 2016-2020 роки» міська рада вирішила:

1. Затвердити програму національно – патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017 – 2020 роки (далі – Програма) (додається).
2. Управлінням та відділам Уманської міської ради, зазначеним у Програмі, забезпечити виконання запланованих заходів та завдань.
3. Фінансовому управлінню Уманської міської ради (Петриченко А. В.) передбачати видатки на виконання Програми.
4. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника міського голови Лозінську Ж. П., відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради (Вдовиченко Н. В.) та постійну комісію Уманської міської ради з питань освіти, науки, культури, у справах сім'ї, молоді та спорту (Дробілко Ю. В.).

ПРОГРАМА
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ТА МОЛОДІ МІСТА УМАНЬ НА 2017–2020 роки
(затверджено рішенням Уманської міської ради
№ 5.6-40/7 від 24.11.2017)

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017–2020 роки (далі – Програма) передбачає забезпечення комплексної системної і цілеспрямованої діяльності місцевого самоврядування, громадських організацій, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

В сучасних суспільно-політичних умовах, що склалися в державі, задля консолідації суспільства, необхідно посилити патріотичний характер навчання та виховання. Розроблення програми зумовлено необхідністю вдосконалення системи національно-патріотичного виховання на засадах національної педагогіки, здатної формувати громадянина, патріота, що базується на ціннісному ставленні особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Програма визначає головну мету, завдання, напрямки та основну концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді, конкретизує шляхи, механізми, терміни та перелік основних заходів з реалізації стратегічних завдань, їх виконавців та джерела фінансового забезпечення.

Програма має відкритий характер і може доповнюватися (змінюватися) в установленому чинним законодавством порядку в разі, коли в період її виконання відбуватимуться зміни в законодавстві України про освіту, державній

освітній політиці, в реальній соціально-економічній ситуації, що вимагатимуть відповідного безпосереднього реагування.

Паспорт Програми наведений у додатку 1 до Програми.

II. МЕТА ПРОГРАМИ

Метою Програми є визначення і забезпечення реалізації першочергових і перспективних заходів, спрямованих на розвиток сфери патріотичного виховання дітей та молоді в місті Умань.

III. ЗАВДАННЯ І ЗАХОДИ ПРОГРАМИ

Для досягнення мети Програми з використанням сучасних підходів до визначення пріоритетності у розв'язанні існуючих проблем передбачено завдання і заходи.

Головними завданнями є:

1) формування в учнівської та студентської молоді громадянських почуттів, любові до рідної землі, культури та історії свого народу, бажання працювати задля держави;

2) забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, духовної культури особистості, створення умов для формування її світоглядної позиції;

3) формування та розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави, соціальної активності дітей та молоді;

4) широке залучення молоді до активної участі у національно-культурному відродженні українського народу, розвитку традицій, мовної культури та національно-етнічних особливостей.

Заходи Програми зазначені у додатку 2 до Програми.

IV. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРАМИ

Виконання Програми дозволить сформувати у молодіжному середовищі високу громадянську свідомість на засадах українських національно-історичних традицій, патріотичне ставлення до держави, повагу до її історії, культури й традицій; сприятиме героїзації осіб, які віддали життя за Україну, підтримці та успішній соціальній реабілітації учасників антитерористичної операції на сході

України, що у свою чергу сприятиме ефективному вирішенню завдань, які стоять перед суспільством і державою.

У. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів міського бюджету, інших джерел не заборонених законодавством.

Обсяги фінансування Програми з міського бюджету визначається щорічно, виходячи з фінансових можливостей.

Головним розпорядником коштів визначено виконавчий комітет Уманської міської ради.

Прогнозні обсяги фінансування міської Програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017 – 2020 роки (тис. грн.)

Роки	2017	2018	2019	2020
Міський бюджет	–	20,0	25,0	30,0

УІ. КООРДИНАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ХОДОМ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Координація заходів, передбачених Програмою покладається на відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради.

Виконавці заходів, передбачених Програмою, інформують відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради щорічно до 5 грудня.

Узагальнену інформацію про хід виконання програми відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради подає щорічно до 20 лютого Уманській міській раді.

Додаток 1 до Програми

Паспорт Програми

Повна назва Програми	Програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Умань на 2017–2020 роки (далі – Програма)
Ініціатор розроблення Програми	Уманська міська рада Відділ у справах сім'ї та молоді

Розробник Програми	Відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради
Співрозробники Програми	Відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради Відділ культури Уманської міської ради Відділ освіти Уманської міської ради Відділ з питань фізичної культури та спорту Уманської міської ради Громадські об'єднання, організації національно-патріотичного спрямування
Відповідальний виконавець Програми	Відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради
Учасники Програми	Відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради Відділ культури Уманської міської ради Відділ освіти Уманської міської ради Відділ з питань фізичної культури та спорту Уманської міської ради Архівний відділ Уманської міської ради Відділ інформації та зв'язків з громадськістю Уманської міської ради Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради Фінансове управління Уманської міської ради Вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації (за згодою) Громадські об'єднання, організації національно-патріотичного спрямування (за згодою)
Термін реалізації Програми	2017 – 2020 роки
Фінансове забезпечення	Міський бюджет, інші джерела не заборонені законодавством

Додаток 2 до Програми

**Заходи з виконання програми національно-патріотичного виховання
дітей та молоді міста Умань на 2017-2020 роки**

№ з/п	Зміст заходу	Відповідальні виконавці
1	2	3

І. Активізація діяльності органів місцевого самоврядування та громадських організацій у сфері національно – патріотичного виховання дітей та молоді		
1.	Сприяти наданню організаційно-методичної та фінансової допомоги громадським об'єднанням національно-патріотичного спрямування у проведенні військово-історичних фестивалів, військово-патріотичних зборів, реконструкцій воєнно-історичних подій, військово-патріотичних ігор та військово-спортивних таборів для молоді	Відділи: у справах сім'ї та молоді, освіти, культури, з питань фізичної культури та спорту; фінансове управління
2.	Забезпечити облаштування пам'ятних місць в місті Умань, пов'язаних із боротьбою за волю України	Відділ культури
3.	Сприяти залученню до заходів із національно-патріотичного виховання ветеранських громадських організацій, учасників АТО та ветеранів оборони територіальної цілісності України в Луганській і Донецькій областях	Відділ у справах сім'ї та молоді, управління праці та соціального захисту населення
4.	Забезпечити проведення тематичних зустрічей для молоді з відомими особистостями, здобутки яких сприяють розвитку України як сучасної європейської національної держави	Відділи: культури, освіти; ВНЗ I-IV рівнів акредитації із залученням громадських об'єднань (за згодою)
5.	Сприяти залученню учнів, студентів, педагогічних колективів до пошуку, охорони, збереження духовно-культурної,	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді, ВНЗ I-IV

	історичної пам'яті українського народу (пісні, легенди, перекази, історико-архітектурні та природно-ландшафтні об'єкти тощо)	рівнів акредитації, громадські об'єднання (за згодою)
6.	Забезпечити проведення тематичних конкурсів серед учнівської та студентської молоді з образотворчого мистецтва, тематичних фотовиставок, постановок, музичних виступів національно-патріотичного спрямування тощо	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді; ВНЗ I-IV рівнів акредитації, громадські об'єднання (за згодою)
7.	Сприяти організації відвідувань молоддю пам'ятних місць, пов'язаних із боротьбою за волю України та розвитком Української держави	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді; ВНЗ I-IV рівнів акредитації, громадські об'єднання (за згодою)
8.	Сприяти організації та проведенні позакласної та позашкільної еколого-натуралістичної роботи (екскурсії, акції, екологічні конкурси) з вивчення й дослідження природи краю, що розширює світогляд молоді, закріплює і поглиблює їх знання, здобутих на заняттях, формує високі моральні якості громадянина України	Відділ освіти, ВНЗ I-IV рівнів акредитації, громадські об'єднання (за згодою)
II. Інформаційне забезпечення сфери національно-патріотичного виховання дітей та молоді		
1	2	3

1.	Забезпечити проведення тематичних виставок, присвячених сторінкам історії, вшануванню пам'ятних дат та видатних постатей	Відділи: культури, освіти, архівний
2.	Сприяти висвітленню у друкованих засобах масової інформації, на офіційних веб-сайтах актуальних питань національно-патріотичного виховання дітей та молоді	Відділ інформації та зв'язків з громадськістю
3.	Сприяти підвищенню рівня поінформованості населення щодо подій національно-патріотичного виховання дітей та молоді, шляхом виготовлення інформаційних матеріалів (листівок, буклетів, плакатів, білбордів тощо) та їх розповсюдження на території міста	Відділи: культури, освіти, інформації та зв'язків з громадськістю, у справах сім'ї та молоді із залученням громадських організацій, об'єднань національно-патріотичного спрямування (за згодою)
4.	Забезпечити видання суспільно необхідної літератури, в тому числі творів авторів Умані, Черкащини, літератури з науково-популярної історії краю від давніх часів, продукування ціннісної орієнтації та популяризації національно-патріотичного виховання дітей та молоді	Відділ культури

5.	Сприяти інформуванню молоді про природно-заповідний фонд Черкащини шляхом розміщення інформаційних матеріалів в засобах масової інформації, проведення відкритих уроків в загальноосвітніх навчальних закладах та лекцій у вищих навчальних закладах	Відділи: освіти, інформації та зв'язків з громадськістю; ВНЗ I-IV рівнів акредитації Із залученням громадських об'єднань (за згодою)
6.	Сприяти використанню обов'язкових національно-патріотичних церемоніалів для всіх видів оздоровлення і таборування дітей та молоді, незалежно від форми власності підприємств, установ і організацій, які надають такі послуги	Управління праці та соціального захисту населення, відділ освіти
III. Формування науково-теоретичних і методичних засад національно-патріотичного виховання дітей та молоді		
1.	Забезпечити проведення лекцій, семінарських занять з питань патріотичного виховання учнівської молоді, пошукової роботи, розвитку духовності та зміцнення моральних засад у суспільстві	Відділ освіти, ВНЗ I-IV рівнів акредитації
2.	Забезпечити удосконалення матеріально-технічної бази та оновлення експозицій музеїв, куточків Бойової слави у навчальних закладах міста, доповнивши їх розділами про Революцію Гідності, антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях	Відділ освіти, ВНЗ I-IV рівнів акредитації

3.	Сприяти проведенню наукових конференцій, семінарів, круглих столів із питань національно-патріотичного виховання молоді	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді; ВНЗ I-IV рівнів акредитації із залученням громадських об'єднань, організацій національно-патріотичного спрямування (за згодою)
IV. Співпраця органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями за напрямом національно-патріотичного виховання дітей та молоді		
1.	Сприяти залученню лідерів молодіжних і дитячих громадських організацій, молодих депутатів місцевої ради, шляхом діяльності дорадчих органів до вирішення проблемних питань, що стосуються дітей і молоді	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді із залученням громадських об'єднань, організацій національно-патріотичного спрямування (за згодою)
2.	Забезпечити розгляд проблемних питань, що стосуються дітей та молоді, на засіданнях консультативно-дорадчих та інших допоміжних органах при виконавчому комітеті Уманської міської	Відділи: у справах сім'ї та молоді, освіти, з питань фізичної культури та спорту із залученням

	ради, зокрема, щодо залучення дітей та молоді до національно-патріотичного виховання, зайнятості, пропаганди здорового і безпечного способу життя, впровадження ідеологічних принципів формування громадської свідомості	громадських об'єднань, організацій національно-патріотичного спрямування (за згодою)
3.	Започаткувати щорічний екологічний конкурс «Україна в стилі еко», з метою формування екологічних цінностей, сприяння духовному зростанню, становленню нових ідеалів і орієнтирів у взаємодії з природною рідного краю	Відділ у справах сім'ї та молоді
4.	Сприяти залученню представників громадських організацій, козацтва, учасників антитерористичної операції до організації навчально-польових зборів юнаків та військово-спортивних таборів для проведення практичних занять	Відділи: освіти, з питань фізичної культури та спорту; ВНЗ I-IV рівнів акредитації
5.	Забезпечити проведення спільно з громадськими організаціями заходів, тематичних змін національно-патріотичного спрямування у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку	Управління праці та соціального захисту населення, відділ у справах сім'ї та молоді
6.	Сприяти залученню громадських об'єднань ветеранів АТО до проведення у навчальних закладах, закладах культури, закладах оздоровлення та відпочинку тематичних уроків, бесід, зустрічей, присвячених героїзму захисників України	Відділи: освіти, культури, управління праці та соціального захисту населення, ВНЗ I-IV рівнів акредитації

7.	Забезпечити налагодження військово-шефської співпраці навчальних закладів із військовими частинами щодо надання допомоги в організації проведення заходів національно-патріотичного спрямування на базі музеїв, територій військових містечок, кімнат бойової слави	Відділ освіти, ВНЗ I-IV рівнів акредитації
8.	Сприяти проведенню шкільних, міського етапів дитячо- Всеукраїнської юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), військово-спортивних турнірів тощо	Відділи: освіти, з питань фізичної культури та спорту
9.	Сприяти розвитку мережі клубів, центрів національно-патріотичного виховання, позашкільних закладів, які здійснюють національно-патріотичні заходи	Відділи: освіти, у справах сім'ї та молоді, ВНЗ I-IV рівнів акредитації
10.	Забезпечити посилення співпраці з військовим комісаріатом щодо підготовки молоді до збройного захисту держави, в організації проведення навчально-польових зборів на базі військових частин, профорієнтаційної роботи	Відділ освіти
11.	Забезпечити участь у проведенні заходів патріотичного змісту, приурочених до пам'ятних дат (Дня Незалежності України, Дня пам'яті жертв голодоморів, знакових подій, пов'язаних із Революцією Гідності, Дня Перемоги, Дня пам'яті жертв політичних репресій, Дня	Відділи: культури, освіти, у справах сім'ї та молоді; ВНЗ I-IV рівнів акредитації

	Конституції України, Дня Національної гвардії України та ін.)	
12.	Сприяти проведенню військово-спортивних таборів, спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді	Відділ з питань фізичної культури та спорту

Резолюція
Третього Форуму українських патріотичних справ
«Ми – Українці!»

Для виконання Указу Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» від 12 червня 2015 року № 334/2015, Указу Президента України від 13 жовтня 2015 року №580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» 1-2 грудня 2017 року в Києві відбувся Третій форум українських патріотичних справ «Ми – Українці!» (надалі – Форум) за участю органів державної влади, представників навчально-виховних установ та закладів органів місцевої влади, відповідальних за національно-патріотичне виховання на місцях та громадських патріотичних організацій України, бажаючих працювати на виконання Стратегії, загальнодержавних та регіональних програм з національно-патріотичного виховання.

Учасники Форуму відзначили позитивні дії органів влади, які хоч із деяким запізненням, але відбуваються в контексті «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки». Протягом року в областях України створювалися Координаційні ради з питань національно-патріотичного виховання при місцевій державній адміністрації, одним з головних завдань яких було сприяти затвердженню місцевих програм з національно-патріотичного виховання молоді. Також був, нарешті, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р «План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки». З метою координації дій суб'єктів виховного процесу щорічно проводяться засідання Міжвідомчої комісії з питань національно-патріотичного виховання. Системою освіти активно впроваджується та поширюється в навчальних закладах Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»).

Міністерство освіти і науки України за підтримки міністерств молоді і спорту, оборони, культури, соціальної політики, Національної гвардії і Збройних сил України спільно з Українським інститутом національної пам'яті, місцевими органами влади та громадськими патріотичними організаціями забезпечили проведення обласних етапів гри згідно рекомендацій Головного штабу гри «Джура», а саме: у вигляді наметових таборувальних тривалістю до 5 днів, а всеукраїнського – до 14 днів. Нажаль, організатори не змогли під час перебування джур в таборі забезпечити належної якості виховного процесу. Домінування змагального аспекту над виховним прирівняло гру до звичайних спортивних або туристичних змагань.

Необхідність вирішення цього питання в певній мірі вплинула на організацію та проведення цього Форуму. Одним з основних завдань стало зібрати учасників в цільові (фокус) групи та опрацювати у форматі секцій конкретні теми, пов'язані з підготовкою фахівців з національно-патріотичного виховання. Також одна із секцій розглядала актуальні проблеми координації діяльності органів центральної влади у сфері національно-патріотичного виховання, питання співпраці з громадськими організаціями та необхідність посилити ефективність роботи координаційних рад з національно-патріотичного виховання при облдержадміністраціях.

Форум в цілому засвідчив, що проблемою не тільки для організаторів процесу національно-патріотичного виховання молоді, але й для реформ в державі є відсутність висококваліфікованих, патріотично налаштованих фахівців. Відтак постає питання переатестації діючих фахівців, які досить часто працюють за застарілими зразками та методами, і підготовка нових високопрофесійних креативних кадрів. Також негайного вирішення потребує питання фінансового забезпечення сфери національно-патріотичного виховання, налагодження контролю за виконанням рішень в даній галузі і використання коштів.

За результатами діяльності Форуму були запропоновані такі рекомендації:

Адміністрації Президента України, Раді національної безпеки і оборони України, Верховній Раді України рекомендувати забезпечити:

- здійснення єдиної державної політики у сфері національно-патріотичного виховання;
- централізацію процесів управління системою національно-патріотичного виховання на всіх рівнях: загальнодержавному, відомчому і регіональному;
- налагодження системної взаємодії державних органів з громадськістю для проведення заходів з популяризації прикладів героїчної боротьби українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, відстоювання демократичного, європейського вибору України;
- сприяння формуванню єдиної державної комплексної системи (надалі ЄДКС) з національно-патріотичного виховання;
- контроль за функціонуванням ЄДКС;
- організацію моніторингу стану виконання рішень органів державної влади у сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Кабінету Міністрів України рекомендувати:

- завершити розробку і затвердити у першому півріччі 2018 року Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на 2018 – 2022 роки та забезпечити їй необхідне фінансування;
- покращити фінансування затвердженої Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та організовувати розподіл коштів між її виконавцями на паритетних засадах;
- забезпечити ефективну роботу Міжвідомчої комісії з питань національно-патріотичного виховання та координацію реалізації загальнодержавних, місцевих і галузевих програм з патріотичного виховання молоді;
- закріпити за Міністерством освіти і науки України функціональні обов'язки щодо здійснення національно-патріотичного виховання молоді в системі освіти;

– внести зміни в Постанову Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1133 «Про затвердження переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету», доповнивши перший абзац 2 розділу словами « заходи з національно-патріотичного виховання»;

– розробити і затвердити Концепцію військово-патріотичного виховання;

– вдосконалити систему інформаційного висвітлення ініціатив та проєктів національно-патріотичного виховання через ЗМІ, зокрема шляхом створення рубрик, теле- радіопередач тощо присвячених даній тематиці.

Міністерству освіти і науки України, Міністерству молоді та спорту України, Українському інституту національної пам'яті, НАПН України рекомендувати:

– розробити інструментарій якісної оцінки національно-патріотичного виховання, співпрацюючи з науковими, соціологічними установами та Державною інспекцією навчальних закладів;

– здійснити моніторинг проєктів та видів діяльності національно-патріотичного виховання;

– проаналізувати наповнення програм військово- та національно-патріотичного виховання та заходів, які забезпечують реалізацію цих програм щодо якісного змісту;

– зобов'язати відповідальних за проведення семінарів-тренінгів для активістів громадських організацій, спрямованих на підготовку організації та проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), доводити до громадськості і організаторів гри інформацію про активістів, які пройшли семінари-тренінги, з метою залучення їх до проведення I міського (районного) етапів гри «Сокіл» («Джура»);

– організаторам Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») чітко визначити функціональні обов'язки всіх, хто

долучається до підготовчої роботи з організації та проведення гри «Сокіл» («Джура») та затвердити їх на Всеукраїнському рівні;

- призначити офіційним наказом відповідальну організацію за проведення II (обласного) етапу гри «Сокіл» («Джура») в областях, визначити її повноваження;

- оприлюднити інформацію про кошти, які виділяються з обласного бюджету в рамках обласних програм для проведення гри «Сокіл» («Джура»), зокрема: кому і на які цілі;

- забезпечити включення проблематики громадянського суспільства, громадянськості, політичної культури, патріотичного виховання в дослідницькі програми і плани навчальних закладів та установ;

- розробити механізм і критерії переатестації кадрів, що займаються питаннями національно-патріотичного виховання, забезпечити проведення відповідної ротації;

- сприяти розвитку мережі тренерів з національно-патріотичного виховання; забезпечити систематичне навчання таких тренерів;

- створити методичне забезпечення діяльності тренерів з національно-патріотичного виховання; підготувати посібники/збірки кращого досвіду проведення інтерактивних занять на національно-патріотичну тематику тренерами, які пройшли навчання за програмою «З Україною в серці»;

- активізувати діяльність щодо підвищення престижності та посилення мотивації до позакласної, гурткової роботи з національно-патріотичного виховання;

- сприяти наданню офіційного статусу «Всеукраїнської школи педагога-організатора в ДП УДЦ «Молода гвардія» для підготовки фахівців з метою роботи в дитячих оздоровчих таборах;

- Українському інституту національної пам'яті сприяти формуванню національної електронної бібліотеки України з популяризації культурного надбання та героїзму Українського народу у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність України;

– рекомендувати навчальним закладам використовувати в освітньому просторі настільну гру «Українська революція 1917–1921 років»;

– Українському інституту національної пам'яті розробити додатковий комплект до настільної гри із матеріалами про встановлення й утворення комуністичного тоталітарного режиму в Україні (1922–1939 роки).

Міністерству освіти і науки України рекомендувати:

– організувати виконання у повному обсязі наказу МОН від 16.06.2015 р. № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах»;

– активізувати діяльність Ради з національно-патріотичного виховання дітей та молоді при МОН, створеної наказом МОН від 16.07.2015 р. № 768 «Про національно-патріотичне виховання в системі освіти»;

– створити самостійний сектор з національно-патріотичного виховання учнівської молоді при МОН України;

– завершити у першій половині 2018 року реорганізацію Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді в Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді;

– в інститутах післядипломної педагогічної освіти впровадити обов'язковий модуль «Національно-патріотичне виховання» до курсів підвищення кваліфікації для усіх категорій педагогічних кадрів;

– забезпечити створення на базі інститутів післядипломної освіти спеціальних тренінг-центрів, які надаватимуть знання та досвід демократичної взаємодії з учнями у процесі національно-патріотичного виховання;

– створити умови для залучення студентів закладів педагогічної освіти до проходження педагогічної практики під час проведення фіналу та регіональних етапів військово-патріотичної гри «Сокіл (Джура)» та у літніх таборах відпочинку;

– організувати та провести у 2018 році на базі Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді в статусі пілотного проекту «Школу виховника гри «Джура» з метою підготувати виховників для Всеукраїнського етапу гри «Сокіл» («Джура»);

– після апробації проекту «Школа виховника гри «Джура» розробити та проводити на постійній основі «Школу підготовки фахівця з національно-патріотичного виховання»;

– організувати тематичну зміну на базі табору «Дія» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини для студентів уманського регіону з метою ознайомлення з методикою проведення гри «Джура»;

– розробити механізм взаємодії органів влади (Міністерства, ІППО) та молодіжних громадських організацій через створення інформаційної бази про проекти, конкурси, тренінги, заходи національно-патріотичного виховання тощо;

– посилити роль українознавчої складової в освітньому континуумі через українознавче спрямування всіх освітніх галузей, реалізацію громадсько важливих українознавчих проектів, сприяння викладанню в закладах освіти курсу за вибором «Українознавство»;

– наповнити змістову частину заходів з національно-патріотичного виховання змістовим українознавчим компонентом, який забезпечує комплексний підхід до осмислення історії, культури, державотворчих процесів, сприяє формуванню свідомого дієвого патріотизму, громадянських компетентностей учнівської молоді;

– не зменшувати кількість годин на викладання історії України, українознавства, інших гуманітарних предметів у навчальних закладах України;

– започаткувати видання навчально-методичного посібника/альманаху з досвіду патріотичного виховання у закладах освіти України;

– створити інформаційний, методичний банк даних педагогічних/авторських доробок, зорієнтований на підвищення професійної компетентності та педагогічної майстерності фахівців з виховної роботи;

– забезпечувати урізноманітнення змістового наповнення модулів Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток» (далі – гра «Паросток») з врахуванням нового Закону України «Про освіту», основних вимог Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді;

– відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, однією із сфер якої є охорона довкілля, через гру «Паросток» розвивати основні напрями природоохоронної роботи та забезпечувати їх реалізацію в конкретних діях.

Місцевим органам виконавчої влади і місцевого самоврядування рекомендувати:

– в умовах реалізації Загальнодержавної стратегії децентралізації влади органам місцевого самоврядування активізувати зусилля по формуванні та реалізації програм національно-патріотичного виховання на регіональному та місцевому рівнях, в яких окремою стрічкою передбачати кошти на організацію та проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), та забезпечити їх фінансування;

– вдосконалити систему співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями в сфері реалізації проектів та програм національно-патріотичного спрямування;

– створити сприятливі умови для проведення тренінгів для національно-патріотичного виховання, забезпечити популяризацію і підтримку діяльності таких тренерів;

– створити управлінням освіти майданчика для обговорення питань (блог) шкільної та позашкільної освіти у зв'язку з децентралізацією та освітньою реформою;

– перевірити наявність методистів з національно-патріотичного виховання в управліннях освіти регіонів;

– здійснити ревізію музейних кімнат (бойової слави) при школах з метою наповнення їх новими напрямками роботи. Розробити методичні рекомендації по їх наповненню, відповідно до напрямів роботи;

– розробити проект «Усна історія», як форми роботи органів влади та громадських організацій, що передбачає методичний супровід запису свідчень та інтерв'ю з учасниками історичних подій XX–XXI ст. або членів їхніх родин, публікації спогадів та книг про визначних діячів рідного краю – учасників національно-визвольного руху, активістів Майдану, Героїв України – учасників українсько-російської війни, волонтерів;

– розробити план спільних заходів з громадськими структурами, волонтерськими організаціями по роботі з національно-патріотичного виховання;

– сприяти залученню студентської молоді до активної діяльності в молодіжних громадських організаціях.

Учасникам Форуму рекомендується:

– інформувати зацікавлених осіб про Форум, роз'яснювати та популяризувати рішення Форуму, сприяти органам влади у реалізації рішень Форуму;

– налагодити контакти з іншими учасниками Форуму від області і підтримувати комунікації з метою організувати і провести в області протягом 2018 року:

а) один місцевий форум та не менше одної зустрічі за круглим столом місцевих фахівців з питань національно-патріотичного виховання;

б) тренерам провести тренінг з метою підготувати тренерів для роботи в районах або об'єднаннях територіальних громад;

в) членам штабів обласного (міського, районного) рівнів спільно з членами координаційних рад з національно-патріотичного виховання при облдержадміністраціях сприяти прийняттю обласних програм з національно-патріотичного виховання, в якій передбачити фінансування окремою стрічкою проведення гри «Джура»;

г) сприяти посиленню позакласної, гурткової роботи з національно-патріотичного виховання, а також патріотично-виховної роботи під час літніх таборувань шляхом сприяння залученню та підготовці до цієї праці відповідних фахівців.

Організаторам Форуму:

1. Продовжити у 2018 році роботу у складі Оргкомітету.
2. Здійснювати моніторинг стану реалізації рішень Форуму.
3. Підготувати і провести в грудні 2018 року черговий IV Форум українських патріотичних справ «Ми – Українці!».

ВИХОВАННЯ АКТИВНИХ І ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН-ПАТРІОТІВ¹

За роки української незалежності педагогічна наука й освітня практика у питанні громадянського та національно-патріотичного виховання дітей і молоді набули дієвого досвіду використання виховного потенціалу української історії, культури, народної педагогіки, традицій народу. Все ж останні події перебігу української історії висвітлили ряд вад у вихованні загалом і патріотичному вихованні підростаючого покоління зокрема. До основних чинників, що гальмували його ефективність, можна віднести: розмитість єдиної науково-світоглядної позиції, спричиненої відсутністю національної ідеї та суспільної єдності; економічну, соціальну і політичну нестабільність, спровоковану боротьбою політичних та олігархічних еліт; недостатню узгодженість провідних соціальних інститутів у вихованні підростаючого покоління, відсутність належного забезпечення сучасних соціальних потреб дітей і молоді. Кардинальні зміни у політичному, соціально-економічному та громадянському житті українського суспільства засвідчують нагальну необхідність активізації громадянського і національно-патріотичного виховання дітей і молоді, що є питаннями національної безпеки та успішного розвитку України.

Нині суспільство висуває високі вимоги до особистості, яка є основною рушійною силою суспільного розвитку і має виявляти готовність відкрито й успішно вирішувати суспільно значущі життєві проблеми. Формування громадянської та національно-патріотичної позиції української молоді зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення психолого-педагогічних основ стійкої особистісної позиції в кризових умовах, що обумовлюється стрижневими особистісними утвореннями – гуманістичними цінностями, сенсожиттєвими орієнтаціями, духовним розвитком, здатністю до самовдосконалення, розкриття особистісного потенціалу та самореалізації.

---

¹ Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. Акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремін (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна наука, 2016. – С. 77–90.

Отже, перед українською педагогічною наукою і освітою постають завдання: оновлення виховного змісту, впровадження інноваційних форм, методів та особистісно орієнтованих виховних технологій, що забезпечуватимуть досягнення якісних результатів у формуванні людини як громадянина і патріота.

**Громадянське і національно-патріотичне виховання – пріоритетні
напрями науково-практичної роботи у вихованні активних і
відповідальних громадян-патріотів**

Останнім часом в Україні відбулися події державного, європейського і навіть цивілізаційного значення, які фактом своєї появи спонукають до перегляду і переоцінки багатьох положень і тверджень ціннісного характеру. Стрижневе місце у них посідають національні цінності – громадянськості, патріотизму, поваги до людини, людської гідності, справедливості, чесності, правдивості, які були закладені у виховні процеси, що розвивалися за роки нашої незалежності, а нині все більше посідають чільне місце. Їх вирішення буде успішним за умови перегляду й критичного оцінювання усіх набутків упродовж років розбудови держави.

Незалежність України пов'язана з докорінними трансформаційними змінами в суспільстві, коли переглядалася державна освітня і виховна стратегії, створювалися нові освітньо-виховні проекти і програми, що відповідали новим перспективам. Після 1991 р. впроваджувалися найрізноманітніші виховні концепції, програми, проекти, які розроблялися як окремими особами, групами, громадськими об'єднаннями, так і державними органами – Міністерством освіти і науки України, Національною академією педагогічних наук України. Означені розробки стосувалися переважно таких напрямів виховання як громадянське, духовне, патріотичне, моральне, котрі в нових умовах набули інноваційного спрямування і змісту.

Ці концепції, проекти та програми певною мірою не були повністю реалізованими, у тому числі через часткові зміни напрямів державної політики в

галузі виховання дітей та молоді. Спочатку у 1991 р. набула поширення концепція невтручання ідеології, політики у виховання, певна нейтральність виховання, автономний розвиток освіти, опертя на загальнолюдські, національні, гуманістичні цінності. Вона стала реакцією на засилля ідеології за радянських часів. Така тенденція досить швидко змістилася у бік розбудови виховного процесу на національному ґрунті, що спирався на народознавчі, українознавчі засади навчально-виховного процесу, які і донині застосовуються і підтримуються в освітніх закладах різних типів. Згодом настав короткий час опертя на нашу історичну пам'ять, її героїзацію, підходів до національної історії як складника загальнонавчального процесу.

За часів, що передували Революції гідності, було здійснено намір принести в освіту і виховання неорадянські підходи – відбувалася глорифікація радянських героїв, трудових звитяг радянського часу, планувалися масштабні проекти й програми, які мали неорадянські, неоконсервативні ознаки.

Відтак у концептуалізації виховання поєднувалися різні контексти, взаємозв'язки, директивно-офіційні уявлення та реальні вимоги усіх учасників виховного процесу. Революція гідності, якій вже виповнилося два роки, окупація Криму, гібридна війна на Донбасі змусили подивитися на історію, на сьогодення, на себе й інші народи, національну освіту і культуру під новим кутом зору. Євроінтеграційні процеси, до яких залучена Україна, дедалі глибше охоплюють усі сфери життєдіяльності, що позначається на економічному і суспільному розвитку держави, віддзеркалюється у сфері науки, освіти та виховання. Нині концептуальні ідеї мають поєднати європеоцентричність, пов'язану з цивілізаційним вибором, із усталеним потягом українців до традиціоналістичних, національно-культурних й, зокрема, етнологічних засад. За таких обставин питання громадянського і національно-патріотичного виховання дітей та молоді стали вимогою часу і найпершою суспільною потребою. Серйозним викликом для України залишаються внутрішні суперечності, зокрема наявні у суспільстві розбіжності щодо ставлення до статусу мов у державі і формування мовної політики, в оцінці історичної

спадщини, у виборі внутрішньополітичної стратегії, що призводить до цільової цивілізаційної роздвоєності та регіональної поляризації суспільних настроїв, гальмує створення спільного культурного простору. Світові глобалізаційні процеси зумовлюють, окрім позитивних, експансію на теренах України більш потужних культур, що може стати причиною послаблення, знеособлення української культури, яка впродовж століть цілеспрямовано знищувалася. Процес виховання ускладнюється умовами неоголошеної війни, спровокованої Росією на Сході України. В окупованих Російською Федерацією Криму, частинах Луганської та Донецької областей знищуються надбання української культури й освіти, запроваджуються освітні стандарти, програми та підручники сусідньої держави, пропагуються зразки російської культури.

За даними ЮНІСЕФ, близько половини дітей віком від 7 до 18 років на окупованих територіях стали свідками подій, пов'язаних із війною, зокрема були очевидцями бойових дій та завдавання ушкоджень знайомим людям, погрожування з боку людей зі зброєю, деякі з них стали свідками вбивств. Особливе занепокоєння викликає стан постійної тривоги і страху, що супроводжує й дотепер більшість дітей-вимушених переселенців. За даними Міністерства соціальної політики України, станом на січень 2016 р. кількість офіційно зареєстрованих переселенців в Україні становить 1,7 млн осіб, у тому числі 215 тис. дітей.

Відтак серйозною залишається проблема внутрішньої міграції, зокрема збільшення кількості неповних сімей, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зростання бідності, безробіття, що, ймовірно, може спричинити збільшення чисельності дітей і підлітків групи ризику. Ці явища не можуть не впливати на загальновиховний процес.

Виховання громадянина-патріота відбувається водночас із процесом згуртування українського суспільства в єдину політичну націю. За умов поліетнічної держави таке виховання покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. Складний процес об'єднання різних етносів і народностей України для національного

відродження, розбудови й удосконалення суверенної правової держави та громадянського суспільства триває саме на підґрунті демократичних цінностей, які виростають з національних цінностей і поєднуються у громадянському, національно-патріотичному вихованні.

Усі ці тенденції висунули на передній план, актуалізували питання виховання дітей і молоді. Українська педагогічна і психологічна науки стали тим підмурком, на якому нині розбудовується система громадянського і патріотичного виховання дітей та молоді. З огляду на актуальність зазначеної проблематики вчені Національної академії педагогічних наук України зосереджують особливу увагу на розробленні нових підходів до концептуального, теоретичного забезпечення національно-патріотичного і громадянського виховання дітей та молоді, їх уточненні, оновленні акцентів. Виведенню громадянського і національно-патріотичного виховання на новий якісний рівень, ефективному співробітництву між системою освіти, науковими установами та органами державної влади сприяють ухвалені державні документи, які визначають стратегічну спрямованість у громадянському і національно-патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді до 2020 р.: «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки», затверджена Указом Президента України від 13 жовтня 2015 р.

Бути громадянином означає відчувати свою належність до певної суспільно-політичної спільноти, приймати пов'язані з цим статусом права та обов'язки стосовно інших членів спільноти та державних інституцій. Емоційно-ціннісний сенс цього поняття виявляється у почуттях любові, відданості, гордості, поваги, громадянського обов'язку. У процесі формування національної свідомості й самосвідомості особистості провідну роль відіграють ціннісні орієнтації. Роль цінностей як вищого регулятивного утворення полягає в тому, що вони не лише визначають форми й умови реалізації спонукань людини, але й стають джерелом її цілей. Будуючи свій ціннісно-смысловий простір, людина інтеріоризує загальнолюдські цінності, які виступають потенційними мотивами і виконують функцію смислоутворення.

У вихованні в молодого покоління почуття патріотизму виділяються три ключові аспекти: особистісний, за якого молода людина своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагне створити умови для вільного духовно-морального саморозвитку і збереження власної індивідуальності; суспільний полягає у тому, що демократичне суспільство зацікавлене у повноцінному саморозвитку людини, становленні її патріотичної самосвідомості на міцній моральній основі; і державний, який передбачає забезпечення умов для становлення національно свідомих громадян, здатних нині й у майбутньому забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі, а в разі військової загрози спроможних відстояти її незалежність і суверенітет. Процеси формування громадянського, національно-патріотичного світогляду визначаються віковими особливостями та сенситивними періодами розвитку і мають враховуватися у виховному процесі освітніх установ. Отже, громадянське та національно-патріотичне виховання повинно стати пріоритетним напрямом діяльності усіх ланок освіти, навчальних закладів усіх рівнів.

Громадянське і національно-патріотичне виховання в контексті цілісного підходу до виховання дітей і молоді

Національна академія педагогічних наук України, розробляючи й оприлюднюючи документи програмного характеру з питань громадянського та національно-патріотичного виховання – концепції, проекти, програми, дотримується цілісного підходу до проведення фундаментальних досліджень.

З 2008 р. системно здійснювалися дослідження: організації і функціонування системи патріотичного виховання дітей та молоді в умовах модернізаційних суспільних змін (2008–2010 рр.); виховання культури гідності дітей і учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів (2011–2013 рр.). Основна наукова ідея цих досліджень ґрунтувалася на переході від соціоцентричного підходу до формування у дітей та молоді почуття патріотизму до антропоцентричного, основою якого є переконання, що суб'єктом-носієм патріотизму в соціумі є розвинена особистість. Серед

результатів досліджень – розроблення як цілісних складників виховного процесу ряду важливих документів, зокрема: Концепції і Програми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (2010, 2014 рр.), програми «Національна ідея в становленні громадянина-патріота України» (2008, 2014 рр.). Водночас наукові пошуки спрямовувались, зокрема, на розроблення концептуальної моделі особистості-громадянина, у якій представлено найважливіші підходи та принципи, що забезпечують реалізацію процесу національно-патріотичного виховання. На основі розробленої моделі було створено «Програму громадянського виховання та самовиховання особистості», в якій розкрито систему методичної роботи з дітьми та молоддю на кожному віковому етапі, та методичні рекомендації «Виховання особистості-громадянина». Результати досліджень засвідчують, що, починаючи з періоду юності, значно ускладнюються уявлення особистості про себе як громадянина своєї держави і пов'язані з цим знання про свої права і обов'язки, оцінювання власних вчинків, рис характеру з огляду на систему суспільних та особистих громадянських цінностей. Осмислення екзистенційних цінностей (життя, свобода, істина, справедливість) для молоді – необхідна сходинка на шляху особистісного розвитку, що детермінована потребою у концептуалізації уявлень, власного внутрішнього світу та пошуку ідентичності.

Таким чином, для сучасних підлітків і молодих людей характерне глибоке розуміння системи суспільно-політичних понять, що становлять основу громадянської свідомості та самосвідомості. Серед таких понять: Батьківщина, громадянин, громадянство, держава, етнос, нація, національність, державна мова, рідна мова. Більш усвідомленим та особистовіднесеним стає розуміння концептів, у яких відображені характеристики громадянськості: патріотизм, відповідальність, громадянський обов'язок. Розвиток вміння категоризації та об'єктивації спостережень суспільно-політичних явищ і процесів забезпечує здатність не просто сприймати на віру те, що скаже дорослий, викладач, а самотійно віднайти відповіді на складні запитання, використовуючи різні джерела інформації – пресу, телебачення, Інтернет, думки інших референтних

осіб, аналізуючи та узгоджуючи окремі факти й оцінки, виробляючи власну позицію.

З огляду на важливість зазначеної проблематики, значна увага приділялася військово-патріотичному вихованню учнівської молоді, яке орієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Батьківщини, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому різновиді державної служби. Дослідження останніх років були зосереджені на розробленні основних документів, що визначають сутність, зміст військово-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Зокрема, розроблено і оприлюднено Концепцію військово-патріотичного виховання в системі освіти України (2015 р.), Концепцію загальнодержавної Програми військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді України (2015 р.), Концепцію військово-патріотичного виховання молоді України (спільно з «Товариством сприяння обороні України», 2015 р.) та Стратегію розвитку національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні на засадах хортингу (2015 р.); підготовлено посібник «Військово-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі позакласної роботи».

Відповідно до визначених у цих документах теоретичних положень національно-патріотичне і військово-патріотичне виховання розглядається як цілеспрямований вплив на свідомість, розум і почуття особистості, орієнтований на формування у дітей і молоді позитивних установок, гуманістичних цінностей та ідеалів, що проявляються у поведінці, діяльності, спілкуванні. Таке виховання спирається на принципи національної спрямованості, соціальної відповідальності, історичної і соціальної пам'яті, міжпоколінної наступності, толерантності, мобільності, самоідентифікації, саморегуляції, потребує застосування цілісного підходу та постійного оновлення свого змісту, форм і методів.

Оновлення змісту предметів соціально-гуманітарного циклу та виховання на прикладі реальних подій і людей сприяло зростанню патріотичної

компетентності учнівської молоді. Ряд наукових розробок було спрямовано на розширення змісту навчальних предметів загальноосвітньої школи відповідним елементом. Зокрема, розроблено «Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2015 р.) з метою розширення можливостей змісту освіти стосовно формування в учнів патріотичних почуттів, толерантного ставлення до інших народів, які проживають в Україні. До змісту мистецької освіти внесено питання шанування надбань національного мистецтва й усвідомлення його непересічної ролі у світовій спадщині, що має вагомий потенціал для патріотичного виховання підростаючого покоління. Зокрема, зміст навчальних програм і підручників освітньої галузі «Мистецтво» (1–11 класи) доповнено тематичними бесідами й окремими позакласними заняттями виховного спрямування, зокрема з таких тем: «Героїчні образи українських козаків у вітчизняному малярстві», «Вплив культурних пам'яток України на виховання патріотизму зростаючої особистості», «Представлення героїв «Євромайдану» засобами художньої фотографії» та ін. У змісті навчальних і корекційно-розвивальних програм для учнів 1–4 та 5–7 класів з особливими освітніми потребами, зокрема до змісту навчальної програми «Українська жестова мова» для глухих учнів додано відповідний компонент із національно-патріотичного виховання.

Для вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення процесу громадянського та національно-патріотичного виховання Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського підготовлено і надано доступ до інформаційно-бібліографічного ресурсу: «Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних суспільних змін» і «Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» Ресурс може бути використано педагогічними працівниками, студентами, громадськістю, загалом у виховному процесі освітніх закладів різних типів.

Отже, характер проведених досліджень засвідчує системний і цілісний підхід НАПН України до розроблення сучасних концептуальних засад і науково-

методичного забезпечення громадянського та національно-патріотичного виховання дітей та молоді в різних закладах освіти.

Стан досліджень, присвячених становленню активних і відповідальних громадян-патріотів

Теоретико-експериментальні дослідження, про які йшлося вище, пов'язані з організацією виховного процесу у системі освіти та стосуються розв'язання проблем духовно-морального і громадянського самовизначення дітей та учнівської молоді у новій соціокультурній ситуації. Науковим пріоритетом цих пошуків виступила орієнтація на дослідження процесу виховання у контексті реального життя дітей і дорослих. Відтак загальновиховний процес спрямовувався на створення соціокультурних середовищ (залежно від конкретної виховної мети) і відповідних їм проектів, у яких розгорталась суб'єкт-суб'єктна взаємодія вихователя і вихованців, об'єднаних єдиною виховною метою. Це потребувало обґрунтування провідних позицій у здійсненні громадянського та національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, якими стали:

- ставлення до учня як до мети, а не засобу, як до суб'єкта власної думки, будь-якого виду діяльності;
- формування суб'єкт-суб'єктного стилю взаємин на основі діалогу
- організація активної взаємодії, моделювання ситуацій взаєморозвитку, трансформація інтелектуально-етичної проблеми в емоційну;
- створення позитивного емоційного фону навчання, атмосфери емоційного піднесення;
- побудова виховного процесу з використанням цільових, комунікативно-лінгвістичних тренінгів, сюжетно-рольових форм, ігор інтенсивного спілкування, спеціально створених ситуацій з моральними колізіями, які можуть викликати емоційну рефлексію, позитивні мотиви діяльності, вчинків, поведінки;
- вивчення динаміки морального розвитку учнів, корекція їх поведінки і взаємин.

Наукові позиції дослідників ґрунтувалися на відмові від традиційних підходів до виховання, які наголошували лише на адаптації підростаючої особистості до життя, наданні допомоги у її соціалізації, створенні умов для розвитку якостей, необхідних для життя у традиційному суспільстві. Натомість предметом дослідницької уваги стали соціальна і духовно-моральна активність, здатність до ціннісно спрямованої діяльності, справедливість, почуття патріотизму як вищі смисли життя активного громадянина. Сучасні дослідження «Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін» (2010 р.), «Виховання культури гідності дітей і учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів» (2013 р.), «Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості у позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів» (2015 р.) свідчать про те, що виховання активних і відповідальних громадян-патріотів ґрунтується на гуманістичній моралі, формуванні моральної самосвідомості особистості, що передбачає цивілізований спосіб відстоювання своїх прав, інтересів і свобод без порушення миру і злагоди в суспільстві за одночасного зміцнення засад демократичної правової держави.

Суб'єктами формування громадянського і національно-патріотичного світогляду молодшої людини виступають насамперед сім'я і навчально-виховні заклади, і наразі їх партнерство у цьому напрямі має чимало невикористаних можливостей, про що свідчать результати досліджень.

Роль сім'ї у формуванні й розвитку особистості, її світогляду найважливіша в дитинстві. Сім'я має широкі можливості для багатогранного вияву громадянських цінностей. Найбільш важливою обставиною для розвитку дитини є те, що спілкування у сім'ї будується на основі родинних зв'язків, які породжують цілий спектр духовних цінностей, що приводить до більш глибокого взаєморозуміння між її членами. Виховання у сім'ї закладає таким чином необхідну основу для морального розвитку особистості, впливаючи на становлення її майбутньої громадянської позиції. Визначаючи рівень

усвідомленості громадянських цінностей сім'ї, старшокласники називають такі ціннісні орієнтації (табл. 1):

У старших класах готовність до громадянського самовизначення передбачає формування у школярів стійких, свідомих уявлень про свої обов'язки і права стосовно держави, суспільства, батьків, почуття обов'язку, відповідальності, уміння оцінити власний життєвий досвід із тим, щоб забезпечити активне творче життя у суспільстві. Громадянський розвиток особистості досягає найвищого рівня тоді, коли моральні принципи, норми, правила поведінки і діяльності проявляються у вчинках людини не лише як результат зовнішньої необхідності, а як дія внутрішньої суб'єктивно значущої моральної потреби. Чим тісніша єдність об'єктивного і суб'єктивного чинників, тим ширші можливості розкриваються для розвитку особистості.

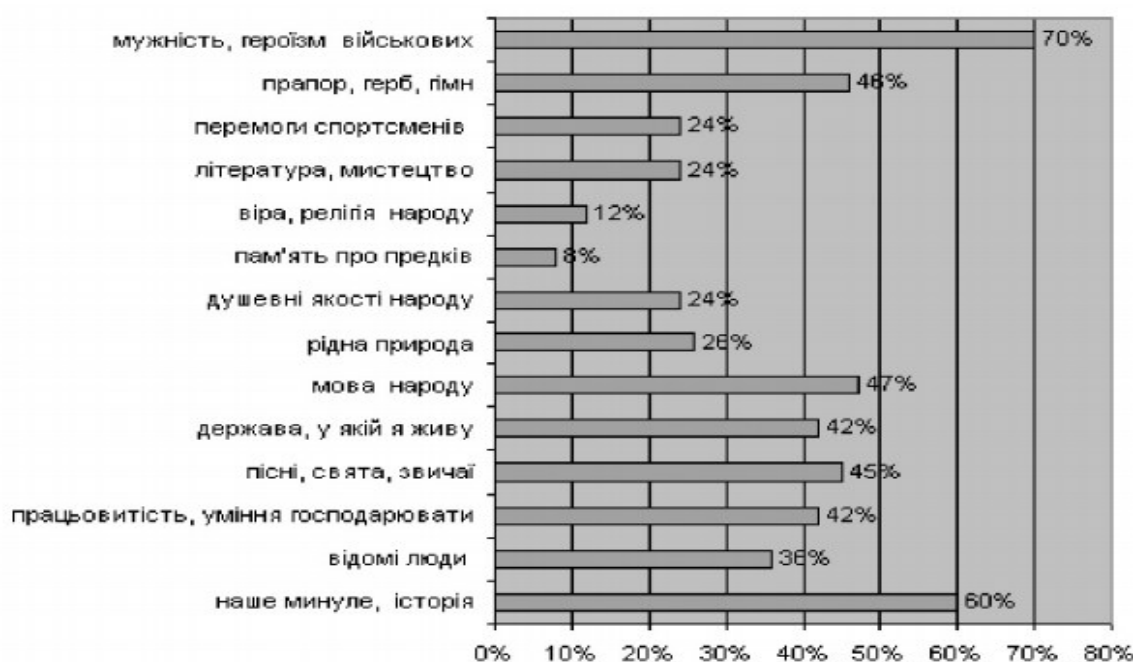
Таблиця 1

№ з/п	Цінності	%
1	Освоїти професію	85
2	Здобути освіту	83
3	Сприяти поліпшенню політичного та економічного становища країни	75
4	Любити свою державу і дбати про її інтереси	60
5	Берегти природу	56
6	Пишатися своєю нацією	20
7	Розмовляти рідною мовою	12
8	Відстоювати права і свободи свого народу	10
9	Відзначати національні свята, вивчати українську літературу та мистецтво	10
10	Виконувати обов'язки перед Батьківщиною	8
11	Знати історію свого народу	5
12	Поважати звичаї своєї країни	2
13	Відповідати за свої вчинки	2
14	Доброта	2
15	Людяність	2

Результати досліджень засвідчують, що більш ніж 67 % сучасних старшокласників вважають себе безумовними патріотами України. За підсумками опитування старшокласники Миколаївської області предметом гордості за свою країну і свій народ вважають: мужність, героїзм українських військових (53,7 %), історію українського народу (43,2 %), традиції (23,7 %),

духовні якості народу (21,9 %), літературу, перемоги спортсменів (12,0 %), мистецтво (11,0 %). Водночас дослідження, проведене GfK Ukraine (2015 р.), засвідчує дані про 81 % молоді, які вважають себе патріотами України. Згідно з моніторинговим дослідженням, здійсненим 2015 р. Сумським ОІППО (загальна вибірка склала 2236 учнів десятих класів, з них 1354 – жителі сільської місцевості, 882 – міської, 56 % – дівчат, 44 % – хлопців) 80 % опитаних вважають себе патріотами України, оскільки намагаються своїми вчинками діяти на благо своєї країни (67 %); наслідують національні традиції (64 %); розмовляють українською (35 %); беруться за будь-яку можливість впливати на поліпшення добробуту держави (31 %). Старшокласники вважають, що справжні патріоти повинні: дотримуватись національних звичаїв, традицій (67 %), знати історію своєї держави (57 %), відстоювати її інтереси і захищати від агресорів (79 %), розмовляти українською мовою (49 %), вболівати за проблеми України та радіти її успіхам (71 %). Предметом гордості за свою країну, народ для більшості старшокласників (60 %) є минуле, історія України; пісні, свята, звичаї (45 %); мова (47 %); мужність, героїзм наших військових (70 %); прапор, герб, гімн (46 %); наша працьовитість, уміння господарювати (42 %) (рис.1).

Рисунок 1

Згідно із соціологічним опитуванням «Україна очима дітей», проведеним у 2015 р.

Інститутом Горшеніна у співпраці з МДЦ «Артек-Карпати», понад третина учнів (27,0 %) зазначили, що стали більш патріотичними, почали цікавитися політикою. Дві третини дітей (64,3 %) визначили Євромайдан як одну із найбільш значущих подій у своєму житті за рік. Серед подій, які вплинули на життя, 47,3 % дітей виокремили війну на Сході України, третина респондентів – зміну влади в країні (35,4 %) і втрату Криму (33,1 %). Про Асоціацію з ЄС зазначили 6,0 % дітей. При цьому кожна сьома дитина (13,7 %) зізналася, що тепер відчуває страх за себе, близьких і країну. Водночас, незважаючи на реальні обставини, більш ніж половина (52,1 %) опитаних дітей впевнені, що, коли стануть дорослими, залишаться жити в Україні, проте кожен п'ятий (18,8 %) збирається виїхати за кордон, а 29,1 % учнів не визначились, де вони будуть жити в майбутньому. Останніми роками значну роль у громадянському і національно-патріотичному вихованні почав відігравати дитячий і молодіжний рух. За даними Державної служби статистики, на 01 січня 2015 р. в Україні зареєстровано 1344 дитячих громадських організацій, серед них 21 всеукраїнського рівня, що становить 2,2 % з усіх зареєстрованих в Україні громадських об'єднань. У загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах України діють близько 16 тис. об'єднань учнівського самоврядування. Більшість із них передбачає залучення дітей і молоді до розбудови громадянського суспільства, започаткування ефективного діалогу держави та молоді, розвиток соціального партнерства наукових установ і громадських організацій. Результати дослідницької роботи, спрямованої на формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому об'єднанні (2013–2015 рр.), засвідчили, що участь підлітків у діяльності дитячих громадських об'єднань різного спрямування сприяє розвитку їх соціальної активності, формуванню соціальних установок на взаємодію, готовності до служіння Батьківщині, суспільству. Реалізація різноманітних соціальних проектів та ініціатив надає підліткам можливості для розвитку лідерських якостей – про це зазначили 43 % опитаних членів дитячих

об'єднань; бажання допомагати людям – 57 %; упевненість у собі – 41 %; активність – 33 %; відкритість – 33 %; небайдужість до чужих проблем – 27 %; товариськість – 22 %; життєвий досвід – 10 %; уміння працювати в команді – 20 %; організаторські здібності – 13 %; навички спілкування – 26 %, емоційне задоволення – 15 %.

У 2016 р. Інститутом проблем виховання НАПН України спільно з МОН України, інститутами громадянського суспільства розроблено «Концепцію підтримки та сприяння розвитку дитячого руху в Україні» як важливого складника формування сучасної молодіжної політики. Отже, нові вимоги до виховання патріота і громадянина вимагають коригування системи цінностей; а відтак пріоритетними завданнями у виховній діяльності навчальних закладів стають такі:

- поєднання морального виховання з національно-патріотичним, громадянським і трудовим; виховання поваги до Конституції України, Герба, Прапора, Гімну; вироблення активної громадянської позиції, свідомого ставлення до громадянського обов'язку, єдності слова і діла;

- виховання патріотизму як любові до Батьківщини, інтересу до історії свого народу, його традицій, культури; готовності до захисту кордонів України;

- виховання гуманізму, прагнення усвідомленого, шанобливого ставлення до таких рис, як честь і гідність, справедливе та доброзичливе ставлення до людей;

- формування стійкої потреби у суворому дотриманні правил поведінки в школі, вдома і в громадських місцях;

- сприяння усвідомленню учнями тісного взаємозв'язку зовнішньої і внутрішньої культури громадянина, вироблення потреби у постійному дотриманні правил культури поведінки і спілкування, культури мовлення і зовнішнього вигляду;

- формування в дітей здатності усвідомлювати активну роль особистості в її самовдосконаленні і самовихованні, уміння виявляти рішучість і

наполегливість у подоланні труднощів, готовності і вміння займатися моральним самовихованням; виховання моральної відповідальності;

– розвиток доброзичливих стосунків між хлопцями та дівчатами, бережливого ставлення до юнацької дружби, здатності усвідомлювати високий сенс ідеалу сім'ї;

– виховання непримиренного ставлення до розпусти, аморальних вчинків, до порушень норм і правил поведінки в суспільстві, вироблення готовності боротися зі злом, байдужістю і черствістю, егоїзмом та індивідуалізмом.

Отже, особливість часу підвищує вимоги до становлення зростаючої особистості з багатим духовним світом, національно свідомої, цілеспрямованої, з чіткою громадянською позицією, моральними якостями, високим рівнем відповідальності за свої дії та вчинки. Викладене детермінує питання якісного розроблення інноваційного, змістово-технологічного забезпечення процесу громадянського і національно-патріотичного виховання.

Технологічне забезпечення процесу виховання активних і відповідальних громадян-патріотів

У вирішенні завдань громадянського і національно-патріотичного виховання наукова позиція ґрунтується на тому, що теоретичні положення мають високий потенціал лише тоді, коли вони уможлиблюють створення інноваційних технологій, спроможних ефективно досягти мети виховання відповідальних громадян-патріотів. Постає завдання розроблення інноваційних виховних технологій – методів, засобів, способів, прийомів, процедур розгортання гуманістично спрямованого змісту та педагогічно доцільних умов виховної діяльності, які підвищують рівень духовно-моральної вихованості особистості. Виховні технології спрямовані на аксіологічне, розвивальне виховання, мають інноваційний характер. Це, своєю чергою, потребує зміни акцентів щодо практичного здійснення педагогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії і заперечує рівень абстрактних побудов-суджень, які часто використовуються у традиційному виховному процесі.

Найбільш ефективними у національно-патріотичному вихованні дітей і молоді стали технології, що ґрунтуються на активності та демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, формування критичного мислення, ініціативності й творчості. Форми і методи національно-патріотичного виховання представлено у таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

Форми і методи національно-патріотичного виховання					
Практичні	Вербальні	Ігрові	Інформаційно-комунікативні	Наочні	Рефлексивні
патріотичні акції, ярмарки, марафони на підтримку учасників АТО, сімей загиблих захисників Батьківщини, інвалідів, соціально-проектна діяльність, флешмоби, акції пам'яті героїв Небесної сотні, волонтерська та добровільна діяльність на підтримку воїнів АТО, тренінги	бесіди, вікторини, поетичні калейдоскопи, інформаційні досє, бібліо-марафони, круглі столи, «уроки мужності», дискусії, мозковий штурм, демократичний діалог	ділові, ситуаційно-рольові ігри, сюжетно-рольові, ігри-драматизації, пізнавально-розвивальні, інтелектуальні ігри	інтернет-технології, обговорення у форумах, презентації учнівських проєктів, онлайн-опитування	виставки, тематичні стенди, шкільні газети, перегляд кіно-, відео- та архівних матеріалів	самопізнання, самомобілізація, саморегуляція, самореалізація, рефлексивно-експліцитний метод, метод аналізу проблемних ситуацій, стилів поведінки, прийняття рішень

Соціальні ініціативи Всеукраїнських дитячих громадських організацій, (Національна скаутська організації «ПЛАСТ»; Національна організація скаутів України (НОСУ); Всеукраїнський дитячий рух «Школа безпеки»; Асоціація гайдів України, Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта» та інші); різноманітних об'єднань учнівського самоврядування протягом 2014–2015 рр. набули чіткого технологічного оформлення; їх метою стало виховання свідомого громадянина-патріота нашої держави. Зокрема, діти разом із молоддю та дорослими беруть активну участь у масовому волонтерському русі,

спрямованому на моральну і матеріальну підтримку Збройних Сил України, залучення молоді до військової підготовки, організацію та проведення добровільних акцій, флешмобів, марафонів «Україна – єдина країна», допомогу воїнам у лікарнях і шпиталях, проведення патріотичних акцій згуртування українців на захист та забезпечення єдності України. Проблема змін акцентів у змісті національно-патріотичного виховання підростаючого покоління потребувала розроблення нових підходів, інноваційних технологій та їх апробації у педагогічній практиці. У 2015 р. в Інституті проблем виховання НАПН України було започатковано ініціативу організації тренінгів з національно-патріотичного виховання, розроблено авторську технологію та експериментально апробовано програму тренінгу і посібник «З Україною в серці». До участі у тренінгових заняттях було залучено понад 450 педагогів, методистів позашкільних навчальних закладів, закладів післядипломної педагогічної освіти, працівників методичних кабінетів органів управління освітою різних рівнів, учителів загальноосвітніх і викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, представників неурядових організацій, керівників навчальних закладів різних рівнів м. Києва, Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Івано-Франківської, Закарпатської, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Херсонської, Черкаської областей.

У 2016 р. на основі конкурсного відбору Міністерством молоді та спорту України проводиться серія тренінгів для співробітників обласних управлінь у справах сім'ї та молоді, а також, на замовлення цього ж Міністерства, ініційовано підготовчу роботу з національно-патріотичного виховання на базі закладів оздоровлення та відпочинку дітей, яку вже розпочато в Донецькій області.

Перспективи вирішення проблем національно-патріотичного та громадянського виховання

Сучасна ситуація, пов'язана з вихованням дітей і молоді загалом та громадянського і національно-патріотичного виховання як провідних зокрема, досить суперечлива, про що свідчить здійснений аналіз. Він підтверджує, що

національно-патріотичне виховання має відігравати випереджальну роль у демократичному процесі, стати засобом відродження національної культури, припинення соціальної деградації, стимулом пробудження таких моральних якостей як совість, людяність, почуття власної гідності; засобом самоорганізації, особистісної відповідальності; гарантом громадянського миру. Такий підхід вимагає розгортання фундаментальних досліджень у напрямі пошуку нових, відповідних викликам часу методологічних підходів, що підсилюють практичний виховний потенціал освітньо-виховного середовища, системи освіти. На часі розроблення такої загальної цілісної моделі виховного процесу, яка передбачатиме врахування вікових, індивідуальних, регіональних особливостей, обґрунтування і перевірку наукових засобів і діагностичних програм, оновлення змісту виховного процесу і, зокрема, громадянського та національно-патріотичного виховання відповідно до змін, що відбуватимуться у суспільстві та особистісному розвитку його членів. Науковці мають задовольнити актуальну потребу в обґрунтуванні нових моделей виховної освіти, орієнтованої на вирішення проблем сучасної молоді людини і педагогічну підтримку розвитку її сил, здібностей, особистісних, громадянсько-патріотичних якостей, необхідних для життя у глобальному світі й демократичному суспільстві, задоволення потреб у свободі, честі й гідності, професійній самореалізації. Відтак вирішення проблеми громадянського і національно-патріотичного виховання потребує партнерської взаємодії НАПН України з освітніми установами, інститутами громадянського суспільства, спрямованої на виконання завдань, передбачених заходами «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» та «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді». З огляду на ці процеси, у 2016 р. установами НАПН України започатковано наукові дослідження, спрямовані на вдосконалення громадянського і патріотичного виховання дітей та молоді в освітніх закладах різного типу, громадських об'єднаннях, упровадження інноваційних виховних технологій. Серед них: «Трансформація комунікативних практик як чинник громадянської і

національної самоідентифікації молоді різних регіонів України» (2016 – 2018 рр.; Інститут соціальної та політичної психології); «Особистісно орієнтовані технології патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об'єднаннях» (2016–2018 рр.; Інститут проблем виховання); «Становлення громадянських якостей вихованців інтернатних закладів» (2016–2018 рр.; Інститут проблем виховання); «Методика формування у старшокласників готовності до захисту Вітчизни» (2017–2019 рр.; Інститут проблем виховання). Перелічені дослідницькі проекти покликані забезпечити наступність і безперервність розроблення ефективних програм, спрямованих на формування та розвиток духовних цінностей, почуття патріотизму, національної самосвідомості, любові до українського народу, духовної єдності поколінь, толерантності, культури міжособистісних взаємин.

Це, у свою чергу, потребуватиме вдосконалення науково-методичного супроводу національно-патріотичного виховання дітей і молоді з використанням ІКТ-моніторингу інформаційних веб-ресурсів, використання електронних засобів інформації, інформаційних і комунікаційних технологій для популяризації розробок НАПН України серед широкого загалу наукових працівників і педагогічної громадськості. Слід більше зважати на те, що національно-патріотичне виховання дітей та молоді здійснюється ефективніше, якщо ідеї патріотизму усвідомлено сприймаються й учителями, які використовують відповідне методичне забезпечення; якщо знання про сутність патріотичної поведінки виступають засобом стимулювання різноманітної соціально цінної й особистісно значущої громадської діяльності та опосередкованих нею гуманістичних відносин. Усі ми маємо бути свідомі того, що епіцентром нової виховної реальності стала людина з її інтенціями до ідеалу, цінностями й особистісними смислами, гуманними людськими відносинами і високими духовними цілями. В основі цієї концепції повинен бути внутрішній світ особистості громадянина.

Відтак, підвищується роль учителя, педагога, вихователя у формуванні в дітей і молоді також і громадянських компетентностей, які є основою

становлення громадянської, національно-патріотичної позиції й потрібні людині упродовж її життя. Становлення такої позиції у дітей і молоді відображає їх ціннісне ставлення до суспільства, держави та самих себе; почуття власної гідності, належності до України як її громадянина і патріота.

Це потребує у найближчій перспективі розроблення навчального та науково-методичного забезпечення курсів підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів, працівників методичних і психологічних служб системи освіти з питань національно-патріотичного і військово-патріотичного виховання як складової системи підвищення їхньої кваліфікації. Водночас потребує посилення уваги до розроблення змісту та технологій проведення семінарів і тренінгових занять для вихователів, дорослих лідерів, координаторів дитячих і молодіжних громадських організацій та об'єднань молоді з зони АТО та дорослих-переселенців з метою підготовки їх до роботи тренерами, формування у них політико-правових компетентностей.

Зазначена проблема потребує також зосередження уваги наукових установ, вищих навчальних закладів при розробленні структури і змісту новітніх підручників, навчальних посібників, літератури для дітей з історії України на виховних аспектах змісту освіти, спрямованих на формування громадянської і національно-патріотичної свідомості, прищеплення любові до свого народу, формування толерантного ставлення до представників інших національностей, пошани їх культури, релігії, традицій.

**ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Назва	Контактна інформація
Благодійна ініціатива «Героїка»	<i>e-mail:</i> heroic.spirit@gmail.com <i>офіційний веб-сайт:</i> http://geroika.org.ua/
Братство козацького бойового Звичаю «Спас»	<i>тел.:</i> (063) 841 44 60 <i>e-mail:</i> question@spas.in.ua, vadymyrko@spas.in.ua <i>офіційний веб-сайт:</i> http://spas.org.ua/
Військово-історичний клуб «Повстанець»	<i>e-mail:</i> povstanets.kiev.ua@ukr.net <i>офіційний веб-сайт:</i> http://www.povstanets.kiev.ua/
Всеукраїнська громадська організація «Молодий Народний Рух»	<i>офіційний веб-сайт:</i> http://www.mnr.in.ua/
Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молодіжний Націоналістичний Конгрес»	<i>тел.:</i> (063) 067 77 84 <i>e-mail:</i> kyiv@mnk.org.ua <i>офіційний веб-сайт:</i> http://mnk.org.ua/
Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Національний Альянс»	<i>адреса:</i> пр. Молоді, 13Б, м. Луцьк <i>тел.:</i> (0332) 78 49 77 <i>e-mail:</i> ukr.national@gmail.com, inform.national@gmail.com <i>офіційний веб-сайт:</i> http://nation.org.ua/
Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Пласт – Національна скаутська організація України»	<i>тел.:</i> (095) 926 97 07 <i>e-mail:</i> rozvytok@plast.org.ua <i>офіційний веб-сайт:</i> http://www.plast.org.ua/
Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Спілка Української Молоді в Україні»	<i>адреса:</i> вул. Коцюбинського 6, кв.8, м. Київ <i>тел.</i> (044) 234 72 40 <i>e-mail:</i> ky-ukraine@cym.org <i>офіційний веб-сайт:</i> http://cym.org.ua/
Всеукраїнський молодіжний клуб «Джура»	<i>тел.:</i> (067) 941 43 65 <i>e-mail:</i> radauk@ukr.net

	<i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://dzhura.org.ua/</i>
Всеукраїнська спільнота громадських активістів «Громадський сектор Євромайдану»	<i>адреса:</i> вул. Андріївська, 19, м. Київ <i>тел.:</i> (044) 502 02 78 <i>e-mail:</i> hrom.sektor.euromaidan@gmail.com <i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://civicsector.org.ua/</i>
Громадська ініціатива «Поліська Січ»	<i>e-mail:</i> poliskasich@gmail.com hart2007@ukr.net <i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://poliskasich.org.ua</i>
Громадська організація «Громадський центр соціально-активних молодіжних ініціатив»	Породко Андрій <i>тел.:</i> 063-238-07-01 <i>e-mail:</i> porodko.kever@gmail.com <i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://sport-oda.lviv.ua/page.php?id=8170</i> м. Львів
Історичний клуб «Холодний Яр»	<i>адреса:</i> вул. Курська, 20, кв. 14, Київ-03049 <i>тел.:</i> (044) 242 47 38 <i>e-mail:</i> koval_r@voliacable.com <i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://nezboryma-naciya.org.ua/</i>
Молодіжна громадська організація «Студентська Свобода»	Пшик Андрій <i>тел.:</i> 093-057-89-72 <i>e-mail:</i> stud-svoboda@ukr.net <i>офіційний веб-сайт:</i> <i>http://sport-oda.lviv.ua/page.php?id=8170</i> м. Львів

Ресурсний центр патріотичного виховання «Звитяга»	<i>адреса:</i> вул. Ярославів Вал, 9, м. Київ <i>тел.:</i> (67) 404 15 71 <i>e-mail:</i> dr.gordienko@gmail.com
Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ»	<i>адреса:</i> вул. Хмельницького, 14, к. 9, м. Київ, <i>тел.:</i> (044) 592 41 45, (068) 197 34 15 <i>Facebook:</i> https://uk-ua.facebook.com/pages/Українське-дитячо-юнацьке-товариство-Січ/202588636505762

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ МІСТА УМАНЬ „ДІЯ”»

ВСТУП

Актуальність проекту:

Нинішня ситуація у країні негативно впливає на психологічний стан громадян (не говорячи вже про матеріальні та фізичні, людські та ресурсні втрати, агресивне ставлення людей один до одного, падіння бажання згуртовуватись для творчої спільної діяльності, егоцентризм та дезінформування посередництвом деструктивного впливу ЗМІ-маніпуляцій). Тому для згуртування людей і направлення їх енергії на конструктивну діяльність, єднання громадян різних частин України (і міста зокрема), знаходження спільної мови між представниками різних прошарків суспільства та реального покращення стану міст та прилеглих територій, для активізації та залучення місцевої молоді до актуальних проблем у місті та країні ми створили Національно – патріотичний табір для студентської молоді міста Умань «ДІЯ». Крім того, цей проект сприяє зміцненню взаємостосунків та комунікації населення, підвищує рівень толерантності, гуманізму та громадської свідомості.

Мета:

Надання інформаційно-консультаційної, соціально-психологічної, реабілітаційно-терапевтичної допомоги, проведення різночинних соціальних та благодійних акцій для усвідомлення серед громадськості єдності суспільства та територіальної цілісності України.

Завдання

- інформаційно-просвітницька діяльність;
- соціальний супровід студентів-першокурсників;
- соціально-реабілітаційна робота;
- профілактика соціальної, культурної та психологічної дезадаптації;
- організація позанавчальної роботи культурно-дозвіллевого спрямування серед студентської молоді;

- організація соціальних та благодійних акцій;
- організація матеріальної допомоги потребуючим.

Бенефіціари:

Студентська молодь та активісти м. Умань (приблизно 18 000 чол.). У місті діє 11 вищих навчальних закладів, в яких навчаються студенти з різних регіонів України.

Ресурси:

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини має необхідну матеріально-технічну базу для влаштування табору (їдальня, гуртожитки, спортивна база, навчальні аудиторії, актові зали та ін.). Факультет соціальної та психологічної освіти університету здійснює підготовку майбутніх психологів та фахівців соціальної сфери, має досвід реалізації соціальних проектів. Студенти постійно працюють волонтерами та є ініціаторами різночинних соціальних та благодійних акцій. Викладачі кафедри психології мають досвід проведення психологічних тренінгів та індивідуального консультування. УДПУ імені Павла Тичини тісно співпрацює із закладами соціальної сфери міста Умань та району, міською владою та приватним сектором та залучає ці сектори для реалізації проекту.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Термін	Заходи
ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП	
січень – червень 2014 р.	Підготовка необхідної документальної бази для ефективного здійснення проекту, розробка робочої концепції, плану та програми реалізації, видання декількох статей у ЗМІ. Формування робочої групи та методичного забезпечення проекту. Пошук спонсорів, партнерів та каналів комунікації.

ОСНОВНИЙ ЕТАП	
I- II зміна «Я Українець і я цим пишаюсь» 2014-2015 н.р	Акції: «Печиво побажань»; тематична фотосесія «Україна понад усе»; «Ми діти України – ми за мир»; «Люби Україну – одягни блакитно-жовту стрічку»; «Я – українець і я цим пишаюсь»; «Україна єдина»; благодійний ярмарок; «Отримай браслет – підтримай солдата»; «Прапор побажань»; «Міняю все на все»; «Рідна мова калинова»; «Голуб миру»; стінгазета до 8-го березня «Жінка патріот. Яка вона?»; «Коло єднання»; Відео-звернення до жителів Сходу; колективне виготовлення стінгазети «Тепле слово ветерану»; «Оберіг для солдата»; благодійна виставка дитячих малюнків; «Напиши листа солдату»; збір пластикових кришечок для подальшої переробки на протези для воїнів АТО; «День Патріотизму»; «Що для тебе значить Україна?»; «Патріотизм – це обов’язок кожного»
III зміна «Я – Студент, Я – патріот « 21.09.-21.10.15 р.	Відео-звернення до жителів Сходу; колективне виготовлення стінгазети «Тепле слово ветерану»; «Оберіг для солдата»; благодійна виставка дитячих малюнків; «Напиши листа солдату»; збір пластикових кришечок для подальшої переробки на протези для воїнів АТО; «День Патріотизму»; «Що для тебе значить Україна?»; «Патріотизм – це обов’язок кожного»
IV зміна «5 ідей для моєї України» 01.03. – 01.04.2016 р.	Культурно-масові заходи: Інтелектуально-розважальна гра «Я люблю Україну»; Квест для дітей центру соціально—педагогічної реабілітації у місті Умань «Козацькі забави»; Благодійний концерт під гаслом «У нашій пам’яті назавжди!»; Благодійний вечір пам’яті Скрябіна; Патріотичний конкурс «Я – Українець, Я – Українка»; Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!; Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM»; Патріотичне караоке; Розважально-
V зміна «Молодь діє – держава процвітає» 14.10.–15.11.16 р.	Інтелектуально-розважальна гра «Я люблю Україну»; Квест для дітей центру соціально—педагогічної реабілітації у місті Умань «Козацькі забави»; Благодійний концерт під гаслом «У нашій пам’яті назавжди!»; Благодійний вечір пам’яті Скрябіна; Патріотичний конкурс «Я – Українець, Я – Українка»; Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!; Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM»; Патріотичне караоке; Розважально-
VI зміна. «Подорожуємо без бар’єрів» 01.03.–01.05.17 р.	Інтелектуально-розважальна гра «Я люблю Україну»; Квест для дітей центру соціально—педагогічної реабілітації у місті Умань «Козацькі забави»; Благодійний концерт під гаслом «У нашій пам’яті назавжди!»; Благодійний вечір пам’яті Скрябіна; Патріотичний конкурс «Я – Українець, Я – Українка»; Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!; Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM»; Патріотичне караоке; Розважально-
VII зміна «Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і	Інтелектуально-розважальна гра «Я люблю Україну»; Квест для дітей центру соціально—педагогічної реабілітації у місті Умань «Козацькі забави»; Благодійний концерт під гаслом «У нашій пам’яті назавжди!»; Благодійний вечір пам’яті Скрябіна; Патріотичний конкурс «Я – Українець, Я – Українка»; Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!; Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM»; Патріотичне караоке; Розважально-

<p>творимо історію України» 14.09.–14.10.17 р.</p>	<p>пізнавальний квест «Я знаю свою історію»; Захист соціальних проектів «5 ідей для моєї України»</p> <p>Навчально-пізнавальні заходи: Лекція з нагоди відзначення 25-річчя Народного руху; Зустріч з учасниками АТО; Лекція «Як уберегти себе у воєнний час»; Майстер клас по hand made; Прес-конференція «Волонтерська діяльність. Реалії сьогодення»; Просвітницький семінар «Волонтерське серце допоможе тим, хто цього потребує»; Кінолекторій –фільм «Майдан»; Лекція «АТО. Воєнні дії. Психологічний вплив. Наслідки»; Прес-конференція «Освіта Уманщини: погляд крізь роки»; Лекція-практикум передання досвіду НАТО-вської підготовки для студентів факультету; Лекція від козаків «Маньківського січового куреня»; Студентський конкурс наукових проектів «Подорожуємо без бар'єрів»; Лекція «Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України»; Лекція «Учітесь, читайте міркуйте»; Лекція-екскурс «Козацькому роду нема переводу»; Виховна година «Академічна доброчесність – вимога законодавства України про освіту» та «Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?»; Екскурсія до Маньківського січового куреня.</p>
<p>VIII ЗМІНА</p>	<p>– Участь у II студентській міжнародній конференції «Самоврядування європейського типу»;</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Кінолекторій «Події Помаранчевої революції 2004 року»; – Виховний захід «Герої не вмирають»; – Кінолекторій «День пам'яті Героїв Небесної Сотні»; – Зустріч з учасниками АТО та з Б.Д. Чорномазом – учасником подій 1990 року; – Круглий стіл «Революція листопада 2013 р.– лютого 2014 р. – біль українського народу»; – Проведення на базі УДПУ ім. П. Тичини Всеукраїнського навчально-методичного семінару з питань інноваційних форм та методів Національно-патріотичного виховання дітей та молоді.
ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП	
Розпочалась VIII зміна з лютого 2018 р.	з подальшим впровадженням його у іншому навчальному році.

Рівень реалізованості:

Даний соціальний проект реалізується на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та з вересня 2014 року реалізовано заходи VII змін та впроваджуються заходи передбачені в межах VIII зміни.

Очікувані результати:

У місті багато талановитої молоді, багато активних громадян, але вони роз'єднані і часто негативно налаштовані через нинішню ситуацію у країні та (не завжди об'єктивне) висвітлення проблематики ЗМІ, тож ми створили Патріотичний соціально-психологічний табір задля забезпечення єдності громадян, задіяння їх до соціально-активної конструктивної діяльності, проведення різночинних соціальних та благодійних акцій, спрямованих на надання матеріальної допомоги потребуючим, формування громадської думки

про необхідність забезпечення єдності суспільства та територіальної цілісності України.

ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Діяльність національно – патріотичного табору «ДІЯ» – достойна можливість згуртувати студентську молодь та активістів навколо досить актуальної нині проблеми єдності, толерантності та взаємопідтримки. Ми допомагаємо згуртувати молодь посередництвом культурних акцій, майстер-класів, дебатів, надати можливість кожному конструктивно висловити свою думку та практично залучитись до покращення стану взаємостосунків між людьми (психологічний аспект), направити сили на практичне покращення стану міст та навколишнього середовища (фізична праця).

Заходи, передбачені проектом зі створення на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини Національно – патріотичного табору для студентської молоді міста Умань «ДІЯ»:

- поширення у ЗМІ та соціальних мережах ідеї єдності суспільства та територіальної цілісності України;

- організація у мережі Інтернет спеціального віртуального простору (сайти, групи у соц. мережах) «ІДЕЇ ВГОЛОС» для спілкування та висвітлення нагальних актуальних ідей пересічними громадянами та учасниками табору стосовно вирішення та забезпечення територіальної цілісності української держави;

- створення та забезпечення роботи телефонної гарячої лінії з питань консультування будь-яких складних ситуацій, пов'язаних із суспільно-політичними подіями в державі;

- створення банку даних жителів міста Умань та їх родичів, потерпілих від терористичних дій на Сході України та організація соціально-психологічної та матеріальної допомоги;

- забезпечення співпраці між соціальними структурами міста та району, роботодавцями, приватним сектором для вирішення матеріальних та соціально-побутових проблем учасників табору;

- запрошення експертів та спеціалістів (юристів, правознавців, громадських діячів) для ознайомлення учасників Табору з їхніми правами, свободами та обов’язками, вивчення чинного законодавства у цій сфері;
- організація телемосту між студентами Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та студентами, які навчаються у інших областях України для налагодження комунікації та співпраці між молоддю з різних куточків країни;
- проведення еко-тренінгів на базі Національного дендрологічного парку «Софіївка» на подолання стресових та кризових ситуацій учасників Табору;
- проведення спортивних свят та конкурсів для дітей, молоді і батьків – учасників табору;
- трудотерапія: прибирання міста.

ЗВІТИ РОБОТИ І – VIII ЗМІН НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ТАБОРУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»

І – II ЗМІНА «Я – УКРАЇНЕЦЬ І Я ЦИМ ПИШАЮСЬ!» (2014-2015 РР.)

Інтелектуально-розважальне шоу «Я люблю Україну»

Свою роботу національно-патріотичний табір «Дія» урочисто розпочав 24 вересня 2014 року. Дату початку діяльності вибрано не випадково, вона обумовлюється тим, що «24» – взагалі особлива дата для нашої країни, адже саме 24 серпня наша держава отримала незалежність.

24 вересня 2014 року в актовій залі нового конкурсу університету факультет соціальної та психологічної освіти спільно зі Студентським науковим товариством організував інтелектуально-розважальне ток-шоу «Я люблю Україну». Воно проходило у формі конкурсу, де за звання кращого знавця рідного краю змагались дві команди: «Сині», яку очолював Миколай Григор'єв та «Жовті», де капітаном була Вероніка Смітанка.

Ведучими ток-шоу були Олена Устенко та Роман Дацько, які всіляко підтримували наших учасників у їхніх поразках та перемогах.

Гра складалася з семи етапів: «Усе моє, все зветься Україна», «Козацькому роду нема переводу», «Рідна мова – калинова», «Рідний край», «Вірю – не вірю», «Конкурс капітанів» та «Мовою статистики». Після кожного етапу проводилась «Хвилинка творчості», де команди могли позмагатися за звання кращого знавця культурної спадщини своєї Батьківщини.

За усім, що відбувалося на сцені, стежило високоповажне журі, склад якого був таким: Пащенко Дмитро Іванович – доктор педагогічних наук, професор; Бондаренко Галина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент; Вахоцька Ірина Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент.

Не обійшлося і без української пісні, яку під кінець шоу подарував усім присутнім Дацько Роман, який, як завжди, виступив блискуче і вніс ще одну нотку патріотизму в загальну атмосферу гри.

Логічним завершенням конкурсу було підведення підсумків та визначення переможців. Боротьба між командами точилась до самого кінця, і визначити переможця було практично неможливо. Для оголошення результатів та нагородження переможців на сцену була запрошена декан факультету соціальної та психологічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент Кравченко Оксана Олексіївна, яка привітала учасників з гарними результатами та в контексті подій, які відбуваються в нашій державі, оголосила про початок роботи на факультеті патріотичного табору «Дія». Пащенко Дмитро Іванович, який очолював журі, теж сказав багато добрих слів на адресу учасників та зауважив, що немає в цій грі переможців та переможених. Гра закінчилася з результатом 42 бали для команди «Сині» та 40 балів для команди «Жовті», з чим ми їх і вітаємо. Україна єдина!

«Люби Україну – одягни блакитно-жовту стрічку»

У цей же день 24 вересня 2014 року студенти 43 групи провели акцію «Люби Україну – одягни блакитно-жовту стрічку». Всім бажаючим студенти дарували блакитно-жовті стрічки як символ нашої держави. Усі з задоволенням приймали подарунок та охоче прикріплювали біля серця в знак гордості за нашу країну.

«Ми діти України – ми за мир»

24 вересня студентами ФСПО спільно з вихованцями Центру психолого-педагогічної реабілітації дітей у місті Умань була проведена акція з виготовлення подарунків для вихованців дитячих притулків Сходу під гаслом «Ми діти України – ми за мир». Акцію провели студенти 26 та 35 групи під керівництвом Гребінь Лілії Олегівни.

Цей день був особливо важливим і відповідальним для студентів 26 групи, адже вони вперше відвідали Центр психолого-педагогічної реабілітації дітей у місті Умані і безпосередньо працювали і спілкувалися разом з дітьми.

«Похід залишив по собі масу позитивних вражень і емоцій, – діляться враженнями студенти 26 групи. – Незважаючи на те, що спочатку і дітки, і ми відчували деякий дискомфорт, але проводячи тренінг на знайомство, взявшись за руки, ми переступили своєрідний емоційний бар'єр і одразу влилися в роботу, цікаву як для студентів, так і для вихованців притулку. Разом з дітьми студенти виготовляли іграшки “Трав'янички”, які згодом передамо для дітей-біженців».

35 група разом з вихованцями притулку займалась цікавою, трохи марковою, але від того неймовірно веселою справою – виготовляти смішарики з повітряних кульок і борошна.

Цей день приніс безмежно позитивні враження та назавжди залишиться у пам'яті наших студентів!

«Печиво побажань»

29 вересня активісти 10 групи факультету соціальної та психологічної освіти влаштували смачну благодійну акцію «Печиво побажань» для всіх студентів, викладачів та гостей університету. У холі нового корпусу роздавали печиво з приємними та оригінальними побажаннями щастя, миру і любові. Задоволені та заряджені позитивом учасники акції були у захваті від такого приємного сюрпризу! Всі зібрані кошти табором «ДІЯ» були передані людям, які постраждали в зоні дії АТО.

«Я – українець і я цим пишаюсь!»

Україна – країна з розвиненим туризмом, яку відвідують щорічно більше 20 мільйонів туристів, насамперед зі Східної Європи, а також Західної Європи, США та Японії. 29 вересня у студентів нашого університету також була можливість «помандрувати» містами України.

На перервах між парами студенти 22 групи факультету соціальної та психологічної освіти провели національно-патріотичну акцію «Я – українець і я цим пишаюсь!». На великій карті України всі охочі мали змогу відмітити місце, де вони мріють побувати. Всі бажаючі з задоволенням долучались до акції. Карта

була вивішена на нашому факультеті. Бажаємо, щоб всі туристичні мрії учасників акції у найближчому часі збулись!

Тематична фотосесія «Україна понад усе»

30 вересня відбулась тематична фотосесія в підтримку АТО «Україна понад усе». Акцію проводили студенти 16 групи факультету соціальної та психологічної освіти, які були вдягнені у вишиванки та українські атрибути. Всі бажаючі мали змогу сфотографуватись з організаторами за символічну плату. Зібрані кошти були передані на потреби і підтримку АТО.

«Україна єдина»

01 жовтня 2014 року 15 група факультету соціальної та психологічної освіти провела акцію «Україна єдина». Студенти дарували всім бажаючим стрічки та кульки з українською символікою, що відображають єдність та неподільність нашої держави. Спочатку перехожі вели себе розгублено, але потім це змінилось, – люди щиро посміхались, дякували за жовто-блакитні стрічки, а діти раділи повітряним кулькам. Адже в такий нелегкий для нашої країни час приємно бачити нездоланність духу українського народу! Ми щиро вдячні всім, хто допоміг нам провести цю акцію. Слава Україні!

Благодійний ярмарок

02 жовтня студенти 45 групи факультету соціальної та психологічної освіти організували благодійний ярмарок. Гостей частували домашньою випічкою, різноманітними солодощами та напоями, які приготували наші студенти. Пропонувались всім бажаючим страви за символічну плату. Усі виручені від ярмарку кошти були використані для закупівлі ліків бійцям української армії.

Гра «Мафія»

Коли закінчуються пари і студенти розходяться по своїх домівках, у стінах університету час від часу збирається таємне товариство – “Мафія”. Перше засідання “Мафії” відбулось 06 жовтня о 18.00 у кабінеті студентської ради на

факультеті соціальної та психологічної освіти. Під керівництвом студентського декана Максима Ребра 11 гравців мали змогу відкрити у собі нові здібності до перевтілювання та ще краще розвинути свої дедуктивні вміння.

«Отримай браслет – підтримай солдата»

07 жовтня 2014 року в холі нового корпусу педагогічного університету студенти 37, 38 та 39 груп факультету соціальної та психологічної освіти організували та провели акцію «Отримай браслет – підтримай солдата» з метою сприяти формуванню патріотизму, шани та любові до своєї країни. Студенти дарували стрічки всім охочим, ділилися гарним настроєм. Було приємно спостерігати за тим, як на обличчях студентів сяяли щасливі посмішки, а в очах жевріла надія на мирне майбуття.

Під час проведення акції в приміщенні панувала дружня невимушена атмосфера, кожен відчував себе частинкою великої студентської родини, частинкою своєї рідної батьківщини.

Лекція з нагоди відзначення 25-річчя Народного руху

08 жовтня в гостях у факультету соціальної та психологічної освіти побувала історик, вчитель Уманської ЗОШ № 3 Гнатишина Оксана Василівна. Зустріч розпочалася в актовій залі нашого університету, однак організатори вирішили зробити приємний сюрприз. Згасає світло і всі студенти в єдиному пориві встають і починають співати гімн України.

Після цього Оксана Василівна розпочала свою лекцію. Було надзвичайно цікаво послухати про маловідомі сторінки з історії України. Всі студенти демонстрували величезну зацікавленість та уважно слухали вельмишановну гостю. Особливе здивування викликає те, що коріння сучасних українських проблем, можна знайти ще в тих часах, коли Україна тільки-но стала незалежною. Гостя багато розповіла про справжнього українця, нескореного патріота нашої держави – В'ячеслава Чорновола. Справжній лідер, який до останньої миті свого життя піклувався про долю нашої країни. До уваги

студентів було представлено вірш Зеновія Винничука “Пам’яті В’ячеслава Чорновола”.

Але не лише Оксана Василівна відвідала нас, а ще й один з учнів її школи – Михайло Міщук, який презентував всім присутнім свою поезію. Великий сум викликала розповідь про смерть одного з випускників цієї школи, Олега Орлова, що віддав своє життя у боротьбі в зоні АТО.

Вдячні студенти подарували гості прекрасні квіти, як знак своєї вдячності за її розповідь.

«Козацькі забави»

09 жовтня у рамках активної діяльності Національно-патріотичного табору «Дія» Студентська соціально-психологічна служба творила нові дива. Волонтери організували для дітей з Центру соціально-педагогічної реабілітації у місті Умані маленький розважальний і водночас пізнавальний квест у Білогородівському лісі під назвою «Козацькі забави». Студенти проводили цікаві завдання для малечі. Завдання були найрізноманітніші від стрибків у мішках, до складного лабіринту. Діти проявляли кмітливість, спритність, логічність мислення. Було море сміху, яскравих вражень.

Поки з дітьми займалися волонтери, наші друзі з магазину «Coffe shop» готували на кострах смачну юшку, справжню козацьку кашу, та чай з самовару.

Спеціально для цих забав був запрошений справжнісінький козак, отаман Маньківського Січового Куреня Глущенко Славомир. Отаман занурив нас усіх у неймовірний чарівний вихор: цікаві факти про історію козацтва, містичне благословення чотирьох стихій (землі, водиці, вітру та вогню), посвята наших маленьких гостей у справжніх козаків та козачок, навчання мистецтву бою на шаблях, знайомство з в’юнким батогом.

Найбільше вражень напевно принесло перетягування величезного канату, всі разом і діти, і волонтери, навіть гості заразились азартом – в результаті, неймовірна втома, але палаючі від емоцій душі.

Ось така жива взаємодія з дітьми – це не просто найкраща практика для наших студентів, це насамперед, можливість проявити себе, це повноцінний процес виховання основних людських цінностей, педагогічних навиків і здібностей, а ще усвідомлення скоєної прекрасної справи.

А ще, і це найголовніше, ми дали цим малюкам чітке і таке необхідне усвідомлення, що вони не самотні у цьому світі, що ми їх любимо!

Екскурсія до Маньківського січового куреня

Козацтво – один з важливих двигунів, який є і центром, і перехрестям, і змістом більшості соціальних процесів, а також компонентом територіальної та національної консолідації. Саме подібний феномен сприяв придбанню українським народом сьогоднішнього способу життя. У цей день країна також відзначає і інше важливе для українського народу свято – Покрову Пресвятої Богородиці. З давніх-давен Богородиця є покровителькою українського козацтва й усіх українських збройних формувань.

Запорозжці, зокрема, мали на Січі церкву на честь Покрови Пресвятої Богородиці. В цей день в Україні відбувалася Велика рада, що обирала гетьмана, визначала, як козацтву жити далі. Тому символічно, що це свято, встановлене Указом Президента № 966/99 від 07. 08. 1999 р., припадає на 14 жовтня. Свято Покрови Пречистої Богородиці з давніх часів зміцнювало в душах козаків надію на опіку і заступництво Матері Бога Живого.

Саме 14 жовтня студенти факультету мали змогу відвідати Маньківський січовий курінь.

У наш час традиції українського козацтва не просто живі, а й лягли в основу єднання нації, служать провідною зорею у відчайдушній боротьбі за рідну землю, за Батьківщину. Студенти пройнялися духом козацтва, спробували справжню козацьку кашу та узвар, були учасниками козацьких ігор. Усі залишилися тільки з найяскравішими враженнями та справжнім козацьким настроєм!

Зустріч з військовими з АТО

16 жовтня відбулася зустріч студентів та викладачів університету із нашими земляками, учасниками АТО – представниками Уманського взводу 2-го батальйону Національної Гвардії України. На зустрічі їх було лише шестеро із тих, хто представляє Уманщину у буремному регіоні – Білан Микола Іванович, Тіменовський Сергій Володимирович, Врадій Володимир Григорович, Петришин Роман Петрович, Кузь Ігор Володимирович, Білан Андрій Васильович. Шість із тисяч бійців, які боронять цілісність, свободу і незалежність нашої держави в зоні АТО. Ризикуючи власним життям, наші земляки виступили на захист суверенітету Батьківщини, мирного життя мешканців Сходу. Відповідаючи на численні запитання студентів, вони розповідали про своє ставлення до подій, до настроїв місцевих жителів сходу. Багато говорили про патріотизм. Коли йде загроза державності, треба єднатися! Небагатослівні воїни бажали студентам, майбутнім педагогам, щоб вони добросовісно вчилися, а потім добре навчали дітей і тоді Україна матиме справжніх патріотів, професіоналів, котрі будуватимуть нове, заможне і красиве життя. Україна неодмінно розквітне!

«Прапор побажань»

21 жовтня на факультеті відбулась акція «Прапор побажань». Організаторами акції виступили студенти 22 П та 25 С груп. На великій перерві всі бажаючі отримали унікальну можливість залишити частинку своїх теплих слів подяки для військових, які захищають цілісність нашої держави. Прапор із побажаннями було передано бійцям української армії.

Благодійний концерт під гаслом «У нашій пам'яті назавжди!»

23 жовтня відбулося завершення зміни Національно-патріотичного табору «Дія». Фінальною частиною роботи табору в цьому сезоні став благодійний концерт під гаслом «У нашій пам'яті назавжди!», зібрані кошти з якого пішли на допомогу бійцям АТО. У концерті взяли участь студенти факультету соціальної

та психологічної освіти та учні Уманської ЗОШ № 3. Протягом концертної програми в залі панувала емоційно напружена атмосфера, адже тематика, висвітлена в ньому, назавжди залишиться болючою для кожного із нас. Студенти та учні, виходячи на сцену, вкладали всю душу та серце у власні виступи. Своїми віршами, піснями та танцями вони настільки зуміли передати ту емоцію, яка останній час бринить у душі всіх українців, що у глядачів були сльози на очах. Відчула неймовірну хвилю почуттів від виступаючих, і гість заходу – проректор з науково-педагогічної роботи, доцент Тетяна Дмитрівна Кочубей. Всі учасники заходу присвятили цей концерт НАШИМ ГЕРОЯМ, НАШИМ ЗАХИСНИКАМ!

***День вшанування подвигу героїв Революції гідності
та увічнення пам'яті***

20 лютого на факультеті соціальної та психологічної освіти розпочалась 2-га зміна роботи Національно-патріотичного табору «ДІЯ» під гаслом «Ми за мир!».

За Указом Президента України від 11.02.2015, 20 лютого призначено Днем вшанування подвигу героїв Революції гідності та увічнення пам'яті Небесної Сотні, тому цього дня у рамках роботи Табору відбувся захід, присвячений пам'яті героїв Євромайдану.

Декан факультету соціальної та психологічної освіти Оксана Олексіївна Кравченко та координатор Національно-патріотичного табору «ДІЯ» Мар'яна Вячеславівна Горенко розповіли студентам про необхідність вивчати та пам'ятати історію свого краю та народу, про необхідність патріотизму та любові до своєї країни, після чого студенти переглянули документальний фільм «Зима, що нас змінила» про героїв Небесної Сотні та події, що відбувались понад рік тому на Майдані.

Студенти з захопленням та сумом дивились фільм, всі поринули у спогади про той страшний період, ніхто не стримував емоцій та сліз.

Після перегляду вшанували загиблих під час мирних протестів хвилиною мовчання.

Лекція «Як уберегти себе у воєнний час»

На ФСПО відбулася інформаційно-роз'яснювальна лекція «Як уберегти себе у воєнний час», яка надала роз'яснення студентам про порядок дій в умовах надзвичайних ситуацій, терористичних актів, інших небезпек; необхідність посилення пильності та заходів безпеки у разі виявлення підозрілих предметів, транспортних засобів та осіб, поведінка яких викликає підозру; відпрацювання практичних дій в умовах виникнення надзвичайних ситуацій; правила поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів; надання першої допомоги травмованим і потерпілим.

Вказані заходи безпеки були проведені із залученням провідного фахівця цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, доцента Мельника Олександра Васильовича, викладача Уманського медичного коледжу Албух Ольги Михайлівни.

Цей захід проведений відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України і Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Усі присутні з усією відповідальністю та уважністю слухали інструктивні відомості та висловлювали сподівання про мир і благополуччя РІДНОЇ ЄДИНОЇ КРАЇНИ.

«Міняю все на все»

24 лютого 2015 року 12 групою факультету соціальної та психологічної освіти була проведена акція «Міняю все на все». В холі нового корпусу організатори акції та всі бажаючі розмістили речі, якими б вони хотіли б обмінятися. На столах розмістили біжутерію, канцтовари, книги, зошити. Щоб здійснити обмін студенти мали розповісти патріотичний вірш або ж заспівати пісню.

Акція пройшла дуже весело та цікаво, окрім обмінних речей всі бажаючі мали змогу познайомитися з новими піснями та віршами про Україну.

«Рідна мова калинова»

«Щоб не плакати, я сміялась ...»

Леся Українка

Саме під таким гаслом 25 лютого о 10:55 в новому корпусі університету, у холі проходила акція до дня народження Лесі Українки. В цей день ми вирішили творити своїми руками листівки з побажаннями та дарувати один одному. Побажання мали бути виключно українською мовою.

Безліч студентів та викладачів зацікавились і писали побажання на жовто-блакитних серцях. Це були різні побажання, але більшість бажали миру та злагоди нашій Батьківщині.

Організатори акції, студенти 15 групи, щиро бажали мирного неба всім українцям та закликали не опускати руки в такий важкий час. Ми є патріоти своєї Батьківщини і ми обіцяємо здобути велику перемогу. Слава Україні!

Патріотична фотосесія

03 березня, уже за традицією, була проведена акція «Патріотична фотосесія». Цього разу організаторами виступили студенти 21 групи факультету соціальної та психологічної освіти. Ніхто так активно не реагує на патріотичні акції, як студенти, тому бажуючих було багато. Всі кошти були передані на потреби АТО.

Стінгазета до 8-го березня «Жінка-патріот. Яка вона?»

До Міжнародного свята 8 березня студенти підготували стінгазету з привітаннями українським жінкам.

Складаю шану жінці України

І хочу, щоб завжди вони цвіли.

Немає в світі жодної країни,

Де б кращі за українок були.

Красиві личком, пишні – наче кралі,

У їхніх ніг султан лежав колись.

Напевно буде друзі так і далі...
Хіба ж вони у нас перевелись.
Сестра, кохана, мамця, чи бабуся
Родили нас і вивели в життя.
В них теплі руки, я на них дивлюся,
Бо їх зростила матінка земля.
Мої красуні, я пишаюсь Вами
І хочу, щоб щасливі Ви були.
Щоб у душі дзвеніло слово – мама,
Вас шанували доньки і сини.

«Коло єднання»

10 березня в новому корпусі університету, у холі відбулася акція “Коло єднання”, яку проводили красуні 15 групи. Акція проходила у рамках Національно-патріотичного табору «Дія», з нагоди відзначення 150-річчя національного гімну України.

Гарні обличчя, волосся в яких вплетена червона стрічка та яскраві вишиванки все це було присутнє на студентках, які виконали, поклавши руку на серце, Гімн України. Також до них долучалися інші студенти, в серці кожного пролунала пісня. Спостерігаючи за тим, як все проходило, ми бачили як на обличчях студентів було помітно сльози. З уст кожного звучали горді слова:

Ще не вмерла України, ні слава, ні воля
Ще нам, браття українці, усміхнеться доля.

Майстер клас по HAND MADE

11 березня студенти 35 групи провели акцію «Майстер клас по HAND MADE». Суть акції полягала в тому, що бажаючі могли розмалювати магніти у вигляді українського прапора своїми руками і купити його, тим самим долучившись до збору коштів у зону АТО. Акція пройшла дуже позитивно і

навіть продовжилась після перерви на наступну пару, оскільки бажаючих зробити магніт власними руками виявилось багато.

Організаторам і всім учасникам дуже сподобалось «творити добро власними руками» – в прямому значенні. Від цього дня ми вирішили, таких акцій на факультеті тепер буде більше.

«Голуб миру»

16 березня студентами 33 групи була проведена акція під назвою «Голуб миру». Студенти своїми руками виготовили голуб миру за допомогою методики орігамі.

Всі бажаючі мали змогу написати на цьому голубі побажання нашим бійцям, які знаходяться в гарячих точках, а також Україні в цілому. Основним побажанням було – миру всім нам!

«Волонтерська діяльність. Реалії сьогодення»

16 березня на факультеті соціальної та психологічної освіти відбулась зустріч студентів та викладачів університету з бійцями, що відстоювали гідність нашої держави на Сході України, а також з волонтерами, які здійснюють поїздки на окуповану територію та доставляють людям, які там знаходяться, а також військовим, гуманітарну допомогу.

На зустрічі були присутні Ольга Ситник – керівник волонтерської громадської організації «До перемоги» та бійці 128 окремої горно-піхотної бригади.

На початку заходу декан факультету соціальної та психологічної освіти, доц. Оксана Олексіївна Кравченко представила вельмишановних гостей, розповіла студентам про необхідність патріотизму, любові до своєї країни та необхідності здійснювати волонтерську діяльність.

Про досвід патріотичної волонтерської діяльності на факультеті гостей ознайомила викладач кафедри психології, координатор Національно-патріотичного табору «Дія» Мар'яна В'ячеславівна Горенко.

Про особливості здійснення волонтерської діяльності у сучасних умовах в країні доповідала Ольга Ситник – керівник волонтерської громадської організації «До перемоги».

Бійці 128 окремої горно-піхотної бригади розповіли студентам про реалії у зоні АТО, про своє життя до участі у воєнних діях. Студенти слухали розповіді зі сльозами на очах, задавали безліч питань.

На завершення заходу гостям на пам'ять подарували ляльки-мотанки як обереги.

Хочеться зазначити, що це лише одна із зустрічей з циклу, які будуть відбуватись на факультеті соціальної та психологічної освіти. В подальшому подібні зустрічі плануємо проводити регулярно.

«Волонтерське серце допоможе тим, хто цього потребує!»

19 березня у рамках роботи Національно-патріотичного табору «Дія» пройшла чергова зустріч із циклу просвітницьких семінарів по розвитку волонтерства.

У зв'язку з проведенням на території Донецької та Луганської областей антитерористичної операції до м. Умань прибувають переселенці з населених пунктів, де йдуть бойові дії. Робота з цією категорією осіб є особливою. Вона потребує своєрідних вмінь та навичок соціальних робітників, адже вирішувати дану проблему доводиться вперше.

Керуючись вимогами часу на факультеті соціальної та психологічної освіти відбулася зустріч студентів – майбутніх соціальних робітників та психологів – з головним спеціалістом відділу координації надання соціальних послуг Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради Кульчицькою Анною Василівною.

У своєму виступі Анна Василівна розповіла про проблеми переселенців та шляхи їх вирішення спеціалістами Управління праці та соціального захисту населення. Головний спеціаліст зазначила, що кожна особа, яка звертається до органів влади по допомогу, отримує її. Анна Василівна у своєму виступі

відмітила, що досягнення позитивного результату багато в чому залежить від підтримки жителів м. Умань.

Зрозуміло, що на сьогодні у м. Умань проводиться кропітка робота щодо влаштування та розміщення переселенців.

На завершення зустрічі декан факультету кандидат педагогічних наук, доцент Кравченко Оксана Олексіївна зазначила, що студенти факультету завжди відгукнуться на допомогу переселенцям та сприятимуть адаптації їх в нових умовах проживання.

Благодійний вечір пам'яті Скрябіна

19 березня студентською радою факультету соціальної та психологічної освіти було організовано та проведено Благодійний вечір пам'яті Скрябіна.

Усі, хто завітав на концерт, мали змогу допомогти бійцям АТО своїми благодійними внесками, адже вхід був вільний, і всі кошти, які були зібрані є виявом індивідуального бажання кожного.

Ведучими заходу були Олена Устенко та Площук Богдан.

З самого початку усі присутні вшанували хвилиною мовчання велику людину, справжнього патріота України – вірного її сина – Андрія Кузьменка. Студенти, викладачі та гості могли почути коротку біографію Кузьми, дізнатись цікаві історії із життя цієї великої людини.

З вуст наших студентів звучали пісні Скрябіна, кожна з яких була по особливому оригінальна та правдива.

Виконували репертуар Андрія Кузьменка: Олександра Мазуренко, Світлана Макарчук, Вікторія Нешенко, Роман Дацько та Світлана Остропольська. Публіка радо підтримувала усіх виступаючих оплесками та поринала у ту атмосферу концертів самого Скрябіна, яку намагались створити організатори.

Було також продемонстровано кліпи Кузьми, а також кліпи його колег з виконанням пісень артиста.

Усі, хто побував на вечері пам'яті, залишились задоволені і мали тільки хороші враження.

Відео-звернення до жителів Сходу

22 березня студенти 210 групи зняли відео-звернення до жителів сходу, де показали свою небайдужість до долі своїх співвітчизників та виразили співчуття до людей, які опинились в складній життєвій ситуації в зв'язку з військовими діями на сході України. У своєму зверненні виразили лозунги, які закликали всіх до єднання та віри в перемогу українського народу. Виголосили патріотичну ідею згуртування всіх жителів єдиної України.

Благодійний ярмарок

За традицією у рамках Національно-патріотичного табору «ДІЯ» під час другої зміни був проведений смачний благодійний ярмарок. Організаторами виступили студенти 32 та 44 груп факультету соціальної та психологічної освіти.

Цього разу студентів, викладачів та гостей університету частували українськими стравами. Бажаючі могли посмакувати варениками, борщем, пампушками, канапками з салом і огірочками та іншими смаколиками української кухні. Зібрані кошти були передані та використані для потреб військових.

«Я – Українець, Я – Українка»

30 березня на факультеті соціальної та психологічної освіти відбувся один із найбільш патріотичних конкурсів, який було організовано в рамках Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія» під назвою: «Я – українець, я – українка», як альтернатива конкурсу «Містер і Міс факультету».

Ведуча конкурсу Устенко Олена, зарядивши всіх позитивними емоціями, розповіла про правила.

Отож, всі глядачі мали чудову нагоду спостерігати як студенти нашого факультету змагаються за почесні звання справжнього/справжньої патріота/патріотки.

Оцінювали все що відбувалось високоповажне журі у складі: Албул Ірини Володимирівни, Дудник Наталки Василівни, Шульдика Анатолія Володимировича та Ребра Максима.

В першому конкурсі конкурсанти повинні були продемонструвати народні костюми у патріотичному дефіле. Кожен учасник був по-своєму неповторний та прекрасний, тому виділити когось неможливо.

Другий конкурс відео-візитка під назвою «Я – Українець і я цим пишаюсь», де учасники розповідали про себе, висвітлюючи усі сторони свого життя в патріотичному стилі.

Наступний конкурс був для прекрасних дівчат, які повинні були виготовити український вінок власними руками і презентувати його. Кожна з конкурсанток відповідально, цікаво та оригінально підійшла до цього завдання. Усі віночки були гідні найвищих балів.

Настав час і хлопцям показати себе, тому в четвертому конкурсі вони повинні були продемонструвати свої таланти. Та до чого ж у нас талановиті хлопці! Кожен раз дізнаємось все нові і нові сторони їх унікальності та оригінальності.

Усі вже побачили, які конкурсанти гарні і талановиті, настав час перевірити їх розум. Наступний конкурс був інтелектуальний. Усі учасники були запрошені на сцену, де кожному по черзі ставились питання, що стосувались рідної України.

В наступному конкурсі дівчата продемонстрували наскільки добре вони вміють заплітати справжню українську косу, на це завдання у них було 3 хвилини. Впоравшись із цим завданням дівчата пішли відпочивати, а на хлопців чекав конкурс, де вони б продемонстрували усю свою силу та витримку: на рахунок ведучої їм потрібно було присідати із дівчатами на руках.

Окрім основного конкурсу, проходив конкурс на найкращу «Патріотичну пісню», в якому приймали участь Первишова Юлія – I курс, Нагорнюк Юрій – II курс, Мазуренко Олександра – III курс, Варикаша Аліна – VI курс.

Усі конкурси позаду, журі підбили підсумки, визначили переможців і до вітального слова було запрошено декана факультету Кравченко Оксану Олексіївну, яка привітала всіх учасників з тим, що вони уже всі переможці, адже знайшли в собі мужність і силу довести на широкий загальний свій патріотизм та талант, і вручила переможцям дипломи.

Отож, переможцями конкурсу стали: справжній козак, українець – Сидун Олександр та тендітна і талановита Леся Колісник, найкраще виконала патріотичну пісню Варикаша Аліна.

Вітаємо переможців і бажаємо їм подальших успіхів та перемог.

Слава Україні!

Вистава імпровізованого драм-театру, приурочена

Міжнародному дню театру

30 березня Студентське наукове товариство спільно зі студентською соціально-психологічною службою організували захід присвячений до Міжнародного дня театру.

Модератор заходу – Завалко Альона познайомила усіх присутніх з історією театру, розповіла про найвідоміші театри світу, не оминула і історію, становлення та розвиток найближчого нам – українського театру. Стежками корифеїв, пройшли усі ті віхи найбільшого розквіту та падіння театрального мистецтва.

Потім для усіх присутніх було запропоновано переглянути коротку виставу, організовану акторами драм-театру студентської соціально-психологічної служби. У виставі могли взяти усі охочі, які не згодні із тим, як поведуть себе актори, з їх репліками, вчинками в обумовлених ситуаціях, яка демонструвалась. Бажаючих з когорти студентів було чимало, які доводять той факт, що все-таки молоде підростаюче покоління становить ту частину суспільства, яке має свою точку зору, відстоює власні принципи та переконання – є соціально свідомими громадянами.

Також студенти висловлювали власні думки з приводу побаченого, дискутували та виявляли інтерес до вирішення проблем схожої тематики, які існують в сучасному світі та Україні зокрема.

Підвела підсумок декан факультету – Кравченко Оксана Олексіївна, яка озвучила всім присутнім свою власну позицію та аргументувала свої думки в зв'язку з побаченою виставою за участі студентів.

Чекаємо на нові теми для дискусій, які б розкривали потенціал студентів до висвітлення власних думок, а також для прояву їх талантів.

II етап Всеукраїнського конкурсу наукових робіт галузі «Педагогічні науки»

З 25 по 27 березня в стінах Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини проходив II етап Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт в галузі «Педагогічні науки».

В секції «Порівняльна педагогіка» та «Теорія і методика навчання» – свою наукову роботу представляла студентка II курсу факультету соціальної та психологічної освіти Кокоша Антоніна висвітлюючи тему «Становлення і розвиток дитячого руху в Україні як самодіяльного соціально-психологічного явища (початок XX століття)».

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки – Коляда Наталія Миколаївна. Робота була високо оцінена членами галузевої конкурсної комісії, що в загальному підсумку стало підставою для вручення студентці диплому II ступеня переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у галузі «Педагогічні науки». Вітаємо Антоніну з перемогою та бажаємо їй подальших успіхів у науці та навчанні.

II Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!»

15 квітня 2015 р. на сцені Міського Будинку Культури відбувся другий Уманський молодіжний фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!», приурочений до Всесвітнього дня здоров'я 07.04.2015 р. та Всесвітнього дня психолога 23.04.2015 року, за підтримки Уманської міської ради, відділу у справах сім'ї та молоді, відділу культури та туризму, відділу освіти, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, «Клініка дружня до молоді» Уманської дитячої міської лікарні

Організаторами та ініціаторами фестивалю виступили: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – Студентська соціально-психологічна служба, Кабінет «Клініка Дружня до Молоді» Уманської дитячої міської лікарні.

Особливо варта на схвалення посильна участь студентів факультету соціальної та психологічної освіти – волонтерів ССПС в організації та проведенні фестивалю.

Мета фестивалю: донести до суспільства ідею важливості подолання соціальних проблем: алкоголізму, тютюнопаління, наркоманії, абортів, насилля; показати шляхи вирішення цих проблем очима учнівської та студентської молоді.

Завдання проекту:

- сприяння розвитку волонтерської роботи у вищих навчальних закладах, спрямованої на формування у студентів інтересу до добровільної діяльності, та її організаційно-методичне забезпечення;

- формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів та соціальних робітників у процесі залучення до волонтерської діяльності студентів, які навчаються за відповідними спеціальностями;

- створення сприятливих умов для гармонійного розвитку молоді, задоволення потреб у добровільному виборі напрямів волонтерської роботи, активної участі в наданні соціальних послуг шляхом залучення ресурсів міста;

- сприяння молоді м. Умань та району у реалізації ними власних соціально значущих ініціатив і проектів;
- встановлення зв'язків із соціальними службами для сім'ї, дітей та молоді, інтеграція в міжвузівську систему соціальної роботи з молоддю;
- сприяння успішній соціалізації та розвитку здібностей, інтересів, нахилів молоді в умовах позааудиторної роботи через розробку освітніх і виховних програм, через безпосередню волонтерську роботу.

Основою другого молодіжного фестивалю була обрана тема: «Обман в житті людини», яка має показати молоді важливість здійснення самостійного вибору життєвого шляху по стежині правди. Головні герої показують, якими бачать і сприймають себе люди з іншої сторони, у світі викривлених дзеркал, розкривають і пізнають себе усвідомлюючи помилки інших.

У фестивалі виявили бажання прийняти участь колективи загальноосвітніх шкіл I–III ступенів та вищих навчальних закладів міста.

У виступах піднімалися досить важливі питання формування особистості, впливу насилля, право вибору, протистояння, самооцінки, моральних та фізичних проявів спокуси та боротьби за власне щасливе повноцінне життя.

По закінченню фестивалю творчі колективи були нагороджені дипломами.

I Міський конкурс соціальних проектів серед учнівської та студентської молоді «RAZOM»

21 квітня на базі Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини факультету соціальної та психологічної освіти відбувся вирішальний етап конкурсу соціальних проектів «RAZOM». Всього на конкурс надійшло близько 30 робіт, але до II туру було відібрано 11 кращих проектів. При поважному журі конкурсанти захищали розроблені ними проекти за такими тематичними напрямками:

1. «Надання соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам у результаті конфлікту в Україні»;
2. «Соціально-психологічна допомога учасникам АТО та їхнім сім'ям»;

3. «Ми – за МИР»;

4. «Ідеї національно-патріотичного виховання, загальнонаціональної єдності, толерантності у науковій спадщині видатних українців Черкаського краю».

Переможці отримали дипломи та цінні призи.

***Конкурс серед учнів 9–11 класів «Психологія в моєму житті:
сім'я від А до Я»***

«Психологія в моєму житті: сім'я від А до Я». Під таким гаслом на базі факультету соціальної та психологічної освіти університету відбувся міськрайонний учнівський фестиваль з психології. Взяти участь у фестивалі мали змогу команди учнів зі шкіл міста та району.

Фестиваль проходив в три етапи. I етап – це перегляд презентацій за обраними темами. II етап – це конкурс «Бліц»-опитування. III етап – розв'язання психологічних ситуацій.

За роботою учасників спостерігало почесне журі: методист психологічної служби відділу освіти Уманської райдержадміністрації Тетяна Баранюк, начальник відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Уманської райдержадміністрації Наталія Станіславчук, кандидати психологічних наук, доцент кафедри психології Лариса Данилевич, доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки Світлана Заєць.

Перед початком проходження всіх перерахованих етапів кожна із команд виконала невеличке завдання, а саме – представили свій колектив. У фестивалі взяли участь команди Ладизинської, Старобабанівської, Городецької загальноосвітніх шкіл I–III ступенів та Юрківського навчально-виховного комплексу «Дошкільний навчальний заклад Загальноосвітня школа I–III ступенів».

У першому етапі школярі надзвичайно цікаво показали свої презентації, під час перегляду капітани команд представляли свої роботи. Наступний тур Фестивалю «Бліц»-опитування полягав у швидкій відповіді на запитання

ведучого: якщо команда дає неправильну відповідь право відповідати переходить до суперника. Не менш цікавий за попередні періоди виявився етап розв'язання психологічних ситуацій.

Всі команди виступали на високому рівні. Вони проявили ініціативність, творчість та креативність і довели, що психологія – це важлива і потрібна наука для всіх. Всі вони були нагородженні почесними грамотами учасників Фестивалю та отримали заохочувальні подарунки.

III ЗМІНА «Я – СТУДЕНТ, Я – ПАТРІОТ!»

(21.09.15 – 21.10.15)

Урочиста лінійка, присвячена Міжнародному дню миру.

Відкриття III зміни

В сучасних важких ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку і кардинальних змін пріоритетним завданням суспільного поступу є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості студентської молоді, яка розглядатиме державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Саме з такою ціллю на факультеті соціальної та психологічної освіти у рамках діяльності Студентської соціально-психологічної служби та Науково-дослідного центру педагогічного краєзнавства впроваджено Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія», мета якого – формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Робота Табору зорієнтована на реалізацію основних положень Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року.

Учасниками табору є студентська молодь та учнівська молодь міста Умань.

За звітний навчальний рік відпрацювало дві зміни, у рамках яких проводилися соціальні, благодійні, інтелектуальні, волонтерські акції та заходи.

Відрадно, що інноваційний соціальний проект «Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» здобув перемогу – I місце – у III Всеукраїнському дистанційному конкурсі наукових робіт із соціальної педагогіки та III місце в обласному етапі конкурсу бізнес-планів у номінації «Соціальний проект».

Саме 21 вересня 2015 р. – у Міжнародний день миру стартувала III зміна Табору «Дія», який, сподіваємося, для студента став осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

21 вересня о 16:00 на подвір'ї нового корпусу УДПУ ім. П. Тичини відбулась урочиста лінійка з нагоди відкриття III зміни Національно-патріотичного табору «ДІЯ». Студенти співали українських пісень, декламували вірші українських поетів та влаштували патріотичний флеш-моб. Також були запрошені військові, які перебували у зоні АТО, які висловили своє відношення та вдячність Табору за його діяльність.

***Інтелектуальне ток-шоу «Я люблю Україну»,
присвячене річниці створення Табору***

24 вересня в актовій залі нового конкурсу факультет соціальної та психологічної освіти спільно зі Студентським науковим товариством організував інтелектуально-розважальне ток-шоу «Я люблю Україну».

Воно проходило у формі конкурсу, де за звання кращого знавця рідного краю змагались дві команди: «Сині», яку очолювала Чупіна Катерина та «Жовті», де капітаном був Вагалюк Сергій.

Гра складалася з семи етапів: «Усе моє, все зветься Україна», «Козацькому роду нема переводу», «Рідна мова – калинова», «Рідний край», «Вірю – не вірю», «Конкурс капітанів» та «Мовою статистики». Після кожного етапу проводилась «Хвилинка творчості», де команди могли позмагатися у знанні культурної спадщини своєї Батьківщини.

За усім що відбувалося на сцені слідкувало високоповажне журі, склад якого був таким: Кравченко Оксана Олексіївна – декан факультету, Бондаренко Галина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Філатова Тетяна Сергіївна – заступник декана з навчальної роботи, викладач кафедри психології, Моргай Лілія Анатолівна – викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Логічним завершенням конкурсу було підбиття підсумків та визначення переможців. Боротьба між командами точилась до самого кінця і визначити переможця практично було неможливо. Для оголошення результатів та нагородження переможців на сцену була запрошена Бондаренко Галина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, яка привітала учасників з гарними результатами, і наголосила на тому, що наші студенти – справжні патріоти, які знають багато цікавого про ту країну, де народились і виросли. Перемогу здобула команда «Жовті». З чим ми їх і вітаємо і бажаємо подальших успіхів та перемог. Україна єдина!

Акція «Голуб миру»

У рамках роботи Національно-патріотичного табору «Дія» відбулась акція “Голуб миру”, метою якої був збір коштів для бійців АТО. Організаторами виступили студенти 11 групи ФСПО.

Студенти виготовили власноруч орігамі у вигляді голубів, та емблемки з паперу, які пропонували перехожим за плату. Ця акція була досить вдалою, до неї долучились не тільки студенти, а й викладачі.

Дякуємо всім за допомогу у добрій справі!

***Похід до притулку пристарілих для привітання з Міжнародним днем
людей похилого віку «Подаруй посмішку»***

Міжнародний день людей похилого віку був проголошений Генеральною Асамблеєю ООН у 1991 році. Цей день – не лише можливість нагадати про людський обов’язок бути турботливими й милосердними до найповажнішої частини суспільства.

Це також привід до роздумів щодо подальшої долі людства, його культури, взаємозв’язку поколінь. І саме в честь цього свята факультет соціальної та психологічної освіти завітав до будинку пристарілих. Студенти подарували святковий концерт для людей похилого віку. З самого початку панувала тепла атмосфера, було помітно що всі отримували задоволення від концерту.

По завершенню концерту, люди старшого покоління були вдячні студентам, за приємний подарунок до їхнього свята.

Привітання ветеранів з Днем ветерана

01.10.2015 року у рамках роботи Національно-патріотичного табору «Дія» студенти 35 групи факультету соціальної та психологічної освіти разом з начальником управління соціального захисту населення Уманської міської ради Кучер Галиною Михайлівною до Міжнародного дня ветеранів та людей похилого віку відвідали почесних ветеранів та довгожителів Уманщини.

Старше покоління з великим милосердям зустріло нас в своїх стінах, ділилися найціннішим – досвідом, знаннями, вміннями, мудрістю та частували гостинцями.

Галина Михайлівна як депутат із задоволенням приймала побажання та слова подяки стосовно своєї клопіткої праці на посаді депутата. Звичайно ми не могли прийти з «пустими» руками й заручилися маленькими подарунками – найбільш вживані продовольчі товари, які часто жалкують купити собі “літні люди”.

Ця зустріч – не лише можливість нагадати всім про людський обов’язок бути турботливими і милосердними до найповажнішої частини суспільства.

Це і привід до роздумів щодо подальшої долі людства, його культури, взаємозв'язку поколінь. Великий подвиг захисників і визволителів нашої держави назавжди збережеться в пам'яті українського народу.

Колективне виготовлення стінгазети «Тепле слово ветерану»

01 жовтня, коли вся Україна відзначала День ветерана, студенти 23 та 24 груп ФСПО у рамках роботи Національно-патріотичного табору «Дія» провели акцію «Тепле слово ветерану».

У фойє нового корпусу УДПУ всі бажаючі мали змогу залишити відбитки своїх рук та побажання або подяку ветеранам на стінгазеті. Бажаючих було дуже багато, адже подвиг наших дідусів неоціненний! Ця акція ще раз нагадала молодим людям, як потрібно цінувати людей, які боронили нашу країну!

Акція «Оберіг для солдата»

06 жовтня у рамках Національно-патріотичного табору «Дія» 46 групою була проведена Акція «Оберіг для солдата».

Усі бажаючі могли зробити оберіг своїми руками для солдатів, які зараз знаходяться у зоні АТО, вирізаючи янголят з твердого паперу. Бажаючих було багато, вони виготовляли янголят зі сподіваннями і вірили, що вони дійсно захистять захисників нашої Батьківщини.

Всі обереги разом з побажаннями будуть передані у зону АТО.

Благодійна виставка дитячих малюнків

13.10.2015 студенти 34 та 16 груп ФСПО проводили акцію «Благодійна виставка дитячих малюнків».

Готуючись до акції студенти відвідали дитячий притулок, де дітки намалювали малюнки власноруч. Різні фарби та кольорові олівці прикрасили білий аркуш паперу теплотою квітів, сяючими кольорами неба та сонця.

Кожна дитина вклала в малюнок частинку свого тепла, ніжності, свого серця.

Згодом ці малюнки відправились на благодійну виставку в УДПУ, де студенти змогли побачити щирі малюнки дітей та надати кошти за малюнки на благодійність.

Виручені кошти були передані в зону АТО.

Акція «Напиши листа солдату»

До дня захисника України факультетом соціальної та психологічної освіти було організовано акцію «Напиши листа солдату».

Протягом 3 днів студенти писали листи нашим захисникам і за такий короткий час було зібрано чимало листів. Після чого всі листи були передані в благодійну організацію «Разом до перемоги», а потім були передані нашим бійцям в зону АТО.

Привітання військових з АТО з Днем захисника України

14 жовтня, в день, коли ми вперше відзначали День захисника України, у рамках роботи Національно-патріотичного табору «Дія» студенти 21 групи вирішили привітати військових, які знаходяться у зоні АТО і захищають нашу країну.

Студенти телефонували військовим і висловлювали свої найщиріші привітання та подяки. Сподіваємось, що наші вітання та підтримка зробили цей день хоч трішки світлішим та теплішим для наших хлопців і вони також відчули дух цього святкового дня!

Мужність, честь, сила і відвага – тільки кращі з кращих прийняли присягу в лавах Збройних сил України. Вони готові стати на захист своєї батьківщини, не втрачаючи жодної хвилини.

У святковий день ми бажаємо Вам спокійного мирного неба над головою, щасливого особистого життя і заслуженого підвищення по службі.

Підбиття підсумків акції зі збору пластикових кришечок для подальшої переробки на протези для воїнів АТО

Наприкінці червня з ініціативи благодійного фонду «ОВЕС» стартувала всеукраїнська акція зі збору пластикових кришечок для подальшої переробки на протези для воїнів АТО.

Організатори просили українців здавати кришки з-під пластикових пляшок у спеціальні контейнери, що розташовані у громадських місцях та торгових мережах.

З 16 вересня 2015 р. до цієї акції долучилися й студенти факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ ім. П. Тичини, а 15. 10. 2015 р. підбили підсумки акції, за результатами якої найбільша кількість кришечок була зібрана 12 групою їх вага становила 11,3 кг. II місце 13 група – 3,6 кг., III місце 11 група – 1,2 кг.

Загальна вага зібраних кришечок становить 16.1 кг.

Дякуємо усім тим хто активно долучився до даної акції та сподіваємось на подальшу ініціативність та співпрацю.

Акція «День Патріотизму»

16. 10. 2015 року, в холі нового корпусу УДПУ ім. П. Тичини студентами 14 групи факультету соціальної та психологічної освіти було проведено акцію «День Патріотизму», метою якої став збір коштів воїнам АТО для виготовлення маскувальної сітки.

В ході акції були запропоновані браслетики ручної роботи та вироби з квілінгу, їх можна було придбати за символічну плату.

Акція «Що для тебе значить Україна?»

19. 10. 2015 р. в холі нового корпусу УДПУ ім. П. Тичини 33 група проводила акцію «Що для тебе значить Україна?».

Кожен студент міг приєднатися до акції, написати своє зізнання Україні. Більшість відзначила, що Україна для них – це «Батьківщина», «...ненька...»,

«...задушевна українська пісня...», «...квітучі лани й широкополі степи...», «...знайомі до болю вулички, що ведуть до рідної домівки...», «гарні дівчата й хоробрі парубки». «Україна – це ми!».

Проведена акція дала змогу впевнитися в любові до нашої батьківщини й переконатися в незламності українського духу.

Акція «День обіймів»

20. 10. 2015 р. у рамках заходів національно-патріотичного табору «Дія» студентами 10 групи ФСПО було проведено акцію «День обіймів».

Кожен охочий міг долучитися до заходу, отримати найщиріші обійми та чудовий настрій. Дякуємо небайдужим до нашої акції за палкі обійми та розділене душевне тепло з оточуючими.

Патріотична фотосесія

22 жовтня у рамках третьої зміни роботи Національно-патріотичного табору «ДІЯ» відбулась уже традиційна акція «Патріотична фотосесія». Організаторами цього разу стали студенти 11 групи.

Захід подарував всім учасникам гарний настрій, а також були зібрані кошти, які будуть передані за потребою постраждалим від ситуації в країні.

Акція «Патріотизм – це обов'язок кожного»

04. 11. 2015 р. відбулася акція «Патріотизм – це обов'язок кожного». Проводила її 15 група. Що самі студенти говорять про акцію?

Ми купили блакитні і жовті кульки та стрічки, зі стрічок робили всім бажаним браслет на руку і дарували кульки. Також ми намалювали карту України, на якій кожен міг написати свої побажання рідній Батьківщині.

В акції брали участь як викладачі так і студенти. Ця акція принесла море позитиву нам та учасникам акції!

Благодійна ярмарка hand-made

11 листопада у рамках III зміни Національно-патріотичного табору «ДІЯ» з метою збору коштів для постраждалих бійців АТО 44 група провела благодійну ярмарку hand-made. До акції долучались студенти та викладачі університету. Дякуємо всім за допомогу та небайдужість!

Акція «День сердець»

12 листопада у рамках роботи Національно-патріотичного табору «ДІЯ» 14 та 10 групами, було проведено акцію «День Сердечь».

Метою акції став збір моральної та матеріальної підтримки для дітей-переселенців та дітей-інвалідів. В ході акції було запропоновано всім бажаючим залишити свої побажання для дітей на стінгазеті, а також кожен бажаючий міг залишити кошти на потреби для цих дітей.

IV ЗМІНА ТАБОРУ «ДІЯ»
«5 ІДЕЙ ДЛЯ МОЄЇ УКРАЇНИ»
(1.03.2016 – 1.04.2016)

Розважально-пізнавальний квест «Я знаю свою історію»

3. 03. 2016 року студентами 34, 32 та 12 групи у рамках Національно – патріотичного табору «Дія» було організовано та проведено розважально-пізнавальний квест «Я знаю свою історію».

У квесті приймали участь 23 та 211 групи. Студенти активно долучилися до гри та з цікавістю проходили всі завдання, що їм підготували.

Боротьба точилася до останньої хвилини. З невеликим відривом перемогла команда 23 групи. З чим ми їх і вітаємо.

Патріотичний кінолекторій

09. 03. 2015 р. у рамках Національно-патріотичного табору «Дія» студентами 34 групи, було організовано та проведено кінолекторій на тему «Майдан».

Перед початком фільму студенти були коротко ознайомленні з історією Революції Гідності в Україні її передумовами, а що найголовніше її наслідками. Усі студенти з цікавістю слухали інформацію та дивилися фільм, під час перегляду студенти навіть не помітили як промайнуло 2 години.

Після фільму було проведено обговорення, в ході якого студенти висловили свої думки з даного питання. Загалом в усіх залишилося гарне враження, хоча і була присутня нотка суму, адже питання патріотизму та суверенності в Україні зараз як ніколи актуальне.

Патріотичне караоке

17.03 на факультеті соціальної та психологічної освіти в рамках IV зміни Національно-патріотичного табору «Дія» відбулося караоке. Захід організовувався із благодійною метою: допомогти Уманському благодійному

фонду захисту тварин «Серце друга» виконувати дійсно святу місію – допомогти покинутим тваринам знайти вірних друзів та надійних господарів.

Студенти із задоволенням приймали участь у турнірах програми, підспівували та підтримували учасників, за що отримали солодкі подарунки.

В ході караоке ми впевнились, що українці співоча нація, й доки житиме пісня – житиме наш народ!

Захист соціальних проектів «5 ідей для моєї України»

До завершення IV зміни був організований захід, на якому студенти нашого факультету мали змогу презентувати свої роботи в напрямку «Соціальні проекти». Перед стартом зміни групи обрали для себе тематику своїх проектів і протягом місяця працювали над ними.

25 група представила презентацію-виставку фотографій м. Умані «Минуле та сьогодення» в напрямку «Національно-патріотична діяльність».

24 група представила презентацію-виставку присвячену Батьківщині в напрямку «Національно-патріотична діяльність».

22 група виступила з презентацією цікавих місць населених пунктів, в яких проживають студенти групи (напрямок «Національно-патріотична діяльність»).

15 група презентувала соціальний проект «Ми за чисте місто» – напрямок «Екологія».

310 група в свою чергу оприлюднила результати опитування на тему глобальних суботників – напрямок «Екологія».

14 група представила соціальний проект «Популяризація книг та користь читання для розвитку особистості».

46 група працювали над проектом «Допоможи самотній старожилі» і оприлюднили результати своєї діяльності.

34 група представила соціальний ролик про Голодомор в напрямку національно-патріотична діяльність.

13 група нагадала нам імена «Національних героїв України», презентувавши свій соціальний проект.

11 група презентували цікавий соціальний ролик на тему «Вивчення мови глухонімих здоровими людьми».

Тож, підводячи підсумки, хочеться зауважити, що студенти вибрали для себе дійсно дуже цікаві і актуальні тематики проектів і змогли до нас донести ще більше саме тої інформації, якою повинен володіти кожен свідомий громадянин нашої держави.

А після цікавих і змістовних презентацій для студентів виступив наш студекан Ребро Максим, але не з захистом проекту, а з веселими іграми з залом і вікториною «Я знаю Україну». Усі присутні охоче долучились до інтерактивно-розважальної програми від Максима.

Усі групи, які прийняли участь в заході були нагороджені подяками деканом факультету Кравченко Оксаною Олексіївною.

Лекція на тему: «АТО. Воєнні дії.

Психологічний вплив. Наслідки»

В Україні проблема фахової підготовки майбутніх практичних психологів найбільшу актуальність набула останнім часом, оскільки з'явилися предметні сфери, де необхідна допомога кваліфікованих психологів-професіоналів. Особливої актуальності в умовах протидії агресії та воєнними діями, які відбуваються на Сході України, набуває психологічна допомога постраждалим від ситуації в країні. Майбутні практичні психологи мають бути готові до роботи з військовими з посттравматичним стресовим синдромом, подальшою психологічною реабілітацією їх до умов мирного життя, а також до допомоги мирному населенню та роботі у екстремальних ситуаціях.

З цією метою 28 лютого у студентів-психологів 12 та 13 групи факультету соціальної та психологічної освіти відбувся цикл лекцій з дисципліни «Військова психологія», які провів доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Олександр Джамільович Сафін. Тема лекцій «АТО. Воєнні дії. Психологічний вплив. Наслідки». Лекція була дуже інформаційно насичена, включала відео-матеріали.

Кінолекторій на тему «Майдан»

9.03 у рамках Національно-патріотичного табору «Дія» студентами 32 групи, було організовано та проведено кінолекторій на тему «Майдан».

Перед початком фільму студенти були коротко ознайомлені з історією Революції Гідності в Україні її передумовами, а що найголовніше її наслідками. Після фільму було проведено обговорення, в ході якого студенти висловили свої думки з даного питання. Загалом в усіх залишилося гарне враження, хоча і була присутня нотка суму, адже питання патріотизму та суверенності в Україні зараз як ніколи актуальне.

Освіта Уманичини: погляд крізь роки

Любов і глибока шана до рідного краю – одне з найсвятіших почуттів, яке кожна людина проносить крізь усе життя, усвідомлюючи особисту причетність до долі народу і усієї держави.

З нагоди святкування 400-ліття міста Умань, на базі Науково-дослідного Центру педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування НАПН та МОН України, відбулася зустріч студентів факультету соціальної та психологічної освіти з Директором музею народної освіти м. Умань Євгенією Ігорівною Петровою.

На основі зібраних експонатів музею, відео-презентацій Євгенія Ігорівна ознайомила присутніх з особливостями освітнього процесу в регіоні. Експозиції музею народної освіти відображають розвиток загальної, професійної, середньої, спеціальної і вищої освіти регіону, діяльність дошкільних та позашкільних закладів. Також були представлені карти – схеми із зображенням мережі навчальних закладів у певний часовий період, діаграми, за якими можна прослідкувати динаміку чисельності учнів та вчителів, їхній соціальний склад.

Лекція про історію Умані

11 травня до річниці першої згадки про місто Умань – його 400-річчя, науковим співробітником Уманського краєзнавчого музею для студентів

факультету соціальної та психологічної освіти було проведено лекцію про історію Умані. Інформація сприймалась студентами досить емоційно, адже деякі сторінки історії рідного міста були настільки приголомшливі, що важко було стримати здивування.

Історик в основному розповідав про будівлі, які знаходились по вулиці Садовій в період з 1916 року і до сьогодення.

Було багато інформації також про освітні та промислові заклади міста, яких зараз навіть немає на мапі міста. Корисно для студентства було почути про рідний університет, які будівлі були на місці УДПУ раніше, якою була історія цих будівель до того, як з'явився Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Передача досвіду НАТО-вської підготовки для студентів факультет

26.05.2016 р. відбулась ознайомча лекція для студентів, які навчаються на військовій кафедрі. Гості цього заходу передали набутий досвід, який отримали на основі НАТО-вської підготовки. Досить важливим фактом є те, що студенти тримали не лише теоретичні знання, а ще й практичні.

Підготовка до лекції була на найвищому рівні, до уваги присутніх було представлено: автомат Калашникова, пістолет Макарова, каски, бронежилети та багато іншого. Кожен хто бажав, міг спробувати себе у ролі справжнього солдата. Зібрати і розібрати автомат, на час.

Були практичні завдання, а саме: як рухатись в колоні при загрозі; яким чином проходити мінне поле, щоб не підірватися; як виносити пораненого з поля бою; які команди використовують для швидкого реагування.

V ЗМІНА ТАБОРУ «ДІЯ»
«МОЛОДЬ ДІЄ – ДЕРЖАВА ПРОЦВІТАЄ»
(14.10.16 – 15.11.16)

Лекція козаків «Маньківського Січового Куреня»

14 жовтня українці святкують свято Покрови Пресвятої Богородиці та День українського козацтва.

Патріотизм завжди є нагальною потребою і для людей, і для держави, а в ситуації, в якій опинилась зараз Україна, патріотизм взагалі є життєвою необхідністю.

В арсеналі діяльності з патріотичного виховання підрастаючого покоління є багато засобів і методів впливу. Однак головне — це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни.

На нашому факультеті 14 жовтня ознаменувалось відкриттям V зміни Національно-патріотичного табору «ДІЯ». V зміна табору пройде під гаслом «Молодь діє – держава процвітає».

На святі був присутній отаман «Маньківського Січового Куреня» – Славомир, який розповів про особливості козаків, їх розпорядок та закони.

Також були продемонстровані стародавні предмети посуду та речі які зазвичай використовувалися в господарстві.

Під час свого виступу Славомир не тільки розповідав теорію про життя козаків, але й разом зі своїми побратимами, показав деякі прийоми з бойового гопака, а також деякі прийоми з рукопашного бою.

Також до слова був запрошений учасник АТО, студент факультету соціальної та психологічної освіти, Владика Віталій, який на власному досвіді розповів про реалії війни на Сході, під час виступів усі студенти мали можливість задавати питання, які їх цікавлять та приймати активну участь у конкурсах та змаганнях.

VI ЗМІНА ТАБОРУ «ДІЯ»
«ПОДОРОЖУЄМО БЕЗ БАР'ЄРІВ»
(1.03.16 – 1.05.16)

I Студентський конкурс наукових проектів «Подорожуємо без бар'єрів»

VI зміна табору була дещо інноваційною. Інноваційність полягала в тому, що студенти працювали над розробкою соціальних проектів з інклюзивного туризму, які реально можна втілити в життя.

І ось 25 квітня на факультеті соціальної та психологічної освіти за сприяння Асоціації «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму» відбувся I Студентський конкурс наукових проектів «Подорожуємо без бар'єрів».

Поважними гостями та членами комісії заходу були: **Кравченко Оксана Олексіївна** – декан факультету соціальної та психологічної освіти, **Каштан Сергій Миколайович** – виконавчий директор Асоціації «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму», заслужений соціальний працівник соціальної сфери України, **Бояр Вікторія Іванівна** – провідний фахівець з соціальної реабілітації Черкаси НСЕК, **Бондаренко Галина Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, координатор школи передового досвіду «Школа соціальних знань» та **Перфільєва Майя Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, координатор центру соціальної та освітньої інтеграції студентів з інвалідністю «Без бар'єрів».

Туризм – це слово відоме і близьке кожній людині, адже всі ми любимо подорожувати, відкривати для себе нові місця і підкорювати нові вершини.

А що ми знаємо про туризм для людей з інвалідністю? Чи мають вони можливість вільно подорожувати? Чи пристосовані туристичні об'єкти нашої держави до потреб такої особливої категорії суспільства? Протягом місяця студенти нашого факультету розробляли соціальні проекти на дану тематику, ширше розкриваючи дане питання.

Отож, на конкурсі свої проекти представили такі групи 25, 34, 32, 16, 15, 32П, 33, 11, 14, 24, 22, 13, 42 і 410 групи ФСПО. Присутні учасники заходу змогли переконатися, що інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм можливий і в Україні за умови постійного розвитку.

Сергій Миколайович та Вікторія Іванівна зазначили, що всі проекти є перспективними та цікавими. Всі учасники заходу були нагородженні сертифікатами, а подарунки від Сергія Миколайовича та Вікторії Іванівни отримали з найкращі проекти студентка 32 групи Цихоня Світлана, студентка 34 групи Кравченко Анна та студентка 410 Кокоша Антоніна.

Отож, ми вкотре переконалися в тому, що люди з інвалідністю можуть долати великі відстані, здійснювати сходження на найвищі вершини планети, здійснювати тривалі туристичні подорожі. Активні, цілеспрямовані люди з інвалідністю своєю твердою волею переконують у тому, що фізичні можливості людини можуть бути обмеженими, та сила духу – ніколи!

Тож дякуємо нашим студентам, які на прикладах розроблених проєктів продемонстрували, що туризм в нашій країні може бути доступний для всіх.

Участь у II студентській міжнародній конференції «Самоврядування європейського типу»

У період з 28 по 30 квітня 2017 року у місті Суми відбулась II студентська міжнародна конференція “Самоврядування європейського типу”. У заході брали участь студенти з багатьох куточків України та іноземні представники з Італії, Португалії та Білорусі. В рамках діяльності VI зміни представник табору «Дія», студентка 45 групи Мельничук Ірина також долучилась до програми конференції.

В перший день конференції на офіційному відкритті, студентів вищих навчальних закладів привітав Ректор Сумського Державного Університету Васильєв Анатолій Васильович, а також перший заступник голови Сумської обласної державної адміністрації Подопригора Микола Анатолійович.

Далі було проведено безліч цікавих заходів. Ігри на знайомство, фестиваль проектів, а також дружні дискусії, тренінги, лекції від членів Української асоціації самоврядування про діяльність самоврядування в Україні та Європі.

Другий день був не менш цікавий ніж попередній, ми мали змогу познайомитись з представником Міністерства молоді та спорту, який поділився своїм досвідом, надав поради щодо розвитку молодіжної інфраструктури для навчання, самореалізації, та змістовного дозвілля молоді.

Також було проведено багато цікавих семінарів від бізнес-консультантів про фінансову стратегію реалізації проекту, сучасну рекламну компанію і силу креативу. Далі ми працювали в групах та розробляли свої проекти під керівництвом тренерів, після чого презентували їх.

На третій день організатори конференції подарували нам цікаву екскурсію, в ході якої ми познайомились з історією та найцікавішими місцями міста Суми.

За час конференції особисто Мельничук Ірина перейняла для себе досвід від фахівців, здобула нові знання та встановила нові комунікаційні зв'язки зі студентами з інших вищих навчальних закладів України.

VII ЗМІНА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ТАБОРУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»

« Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!»

(14.09.17 – 14.10.17)

Відкриття VII зміни Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія»

Патріотизм і активна життєва позиція завжди є нагальною потребою і для людей, і для держави, а в ситуації, в якій опинилась зараз Україна, патріотизм взагалі є життєвою необхідністю. В арсеналі діяльності з патріотичного виховання підростаючого покоління є багато засобів і методів впливу. Однак головне – це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни. Саме з такою ціллю в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на факультеті соціальної та психологічної освіти було впроваджено інноваційний проект Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія».

Свою роботу національно-патріотичний табір «Дія» урочисто розпочав 24 вересня 2014 року. За 2014 – 2017 навчальний рік було проведено шість змін роботи табору. Діяльність табору вкотре доводить, що активна життєва позиція, патріотична діяльність і свідомість для студентів нашого університету і зокрема, факультету – це не просто знайома термінологія, а реально вагома частина нашого студентського життя.

Важливо також те, що студентська ініціативність має постійну підтримку. На урочисте відкриття нової завітала начальник Відділу у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради Вдовиченко Наталія Вікторівна.

VII зміна пройде під гаслом «Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!». Протягом табірної зміни студенти матимуть чудову можливість поспілкуватися з цікавими особистостями м. Умань, які працюють в різноманітних галузях освіти і культури. Всім відомо, що свідомий студент повинен цікавитись і знати історію, і перш за все ми маємо знати історію міста в

якому навчаємось. Тож розпочати цикл цікавих лекцій і зустрічей ми вирішили саме з історії міста Умань, адже ні для кого не є секретом те, що Умань – це маленьке місто з надзвичайно цікавою та багатою історією. Надзвичайно цікаву лекцію-екскурсію вулицями нашого міста провів старший науковий співробітник відділу історії та природознавства Уманського краєзнавчого музею Давидюк Владислав Миронович.

Тож дякуємо всім, хто долучається до роботи нашого табору, адже саме ми – активна молодь, творимо і пишемо нашу історію не тільки нашого міста, а й держави.

Ми студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!

22 вересня на факультеті соціальної та психологічної освіти відбулася друга відкрита лекція в рамках діяльності VII зміни діяльності Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія».

В якості лектора був запрошений викладач кафедри історії України Опацький Ігор Юрійович, який є яскравим прикладом для наслідування, адже нещодавно він отримав стипендійний грант на реалізацію наукового проекту «Інтелектуальна спадщина родини Курінних в архівах США». Управа Наукового товариства ім. Шевченка в Сполучених Штатах Америки у липні 2017 р. ухвалила і затвердила науковий проект Ігоря Опацького, надала стипендію для його реалізації та запросила виступити із доповіддю в залі товариства у м. Нью-Йорк.

Ігор Юрійович розповідав про свій науковий шлях, про можливості, які він отримав завдяки кропіткій праці. Окрім цього він мовив про тему свого наукового проекту, проводив паралелі між минулим і сучасністю, наводив цікаві приклади і аргументи.

Годинна лекція пролетіла непомітно, адже всі з головою поринули в досить не вимушену, не навантажену науковою термінологією розповідь молодого науковця. Тож дякуємо, Ігорю Юрієвичу за ще один цікавий екскурс сторінками історії України і пам'ятаємо про те, що народ, який не знає своєї історії, є народ

сліпців, тому активно долучаємось до діяльності нашого табору і пізнаємо історію разом.

Учітесь, читайте, міркуйте!

03 жовтня на факультеті соціальної та психологічної відбулася уже третя відкрита лекція в рамках діяльності VII зміни Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія».

Лекцію ми вирішили присвятити читанню і популяризації літератури серед молоді. В якості лекторів виступали представники Уманської бібліотеки філіалу № 1, а саме завідувача бібліотекою Семенюк Валентина Іванівна та бібліотекарі Циктор Ольга Олександрівна та Пилипенко Катерина Володимирівна.

Всім відома істина, що у всі часи бібліотеки були осередками, де зберігається пам'ять поколінь, де надбання людства готові до того, аби їх сприймали нинішні покоління і ставали мудрішими завдяки книжкам, набували знань і вчилися шанувати, і примножувати культурні, наукові традиції і гуманістичні цінності. Тож сьогодні перед студентами відкрився таємничий і надзвичайно цікавий світ бібліотечного життя.

Лекція була побудована таким чином, що студенти змогли почути історію розвитку бібліотеки, а також побачити те, як виглядали найперші книги. Бібліотекарі розповідали цікаві факти з історії, продемонстрували для студентства найстаріші, найбільші і найкрасивіші бібліотеки світу. Особливий наголос був зроблений на сучасній українській літературі, адже серед молоді існує стереотип, що бібліотека це місце, де зберігається лише наукова література і немає зовсім нічого цікаво, але це зовсім не так, адже наша бібліотека має надзвичайно великий фонд літератури і безліч примірників зовсім нових книг.

Читання – це в якісь мірі також мистецтво. Мистецтво до якого може долучитися кожний бажаючий. Саме в книзі ми можемо знайти відповіді на безліч запитань. Тож, маємо надію, що кількість бажаючих пізнати цікавий світ книги після захоплюючої лекції стало набагато більше!

Козацькому роду немає переводу

14 жовтня українці святкують свято Покрови Пресвятої Богородиці, День українського козацтва та День захисника України. Це свято спадкоємності героїчних традицій нашого народу, сили духу і мужності, відданості своїй Вітчизні та гордості за її ратну справу. І саме в такий знаменний для нашої держави день ми вирішили закрити VII зміну діяльності Національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія», який функціонує на базі факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини.

Отож, детальніше про дійство, яке відбулося сьогодні. Аби студенти дійсно прониклись атмосферою справжнього козацького свята, ми запросили козаків Маньківського Січового куреня, які розповіли про особливості життя козаків, їх розпорядок, звичаї, закони та обряди, окрім того гості нашого свята займаються також волонтерською діяльністю та активно підтримують наших героїв-солдат, які відстоюють незалежність України на Сході.

Також був облаштований міні-музей стародавніх предметів посуду, речей, які використовувались в господарстві та зразки козацької зброї, віднайдені на території Черкаської області.

Під час свого виступу отаман Славомир зробив не лише екскурс в історію українського козацтва, а й також продемонстрував деякі прийоми рукопашного бою та мистецтво володіння шаблею. Студенти приймали активну участь в козацьких конкурсах та забавах, слухали козацьких пісень та почули справжню козацьку присягу на вірність українському народу.

Отож, вкотре ми переконуємось, що ми маємо славу історію, справжніх героїв та патріотів своєї Батьківщини, а завдання нас, як студентства – берегти історію та творити світле майбутнє нашої держави. Тож нехай Покрова Пресвятої Богородиці благословляє всіх нас на добрі справи, самопожертву заради ближнього, зміцнює нашу віру, дарує нам усім насагу та мир!

Виховна година за темою «Академічна доброчесність – вимога законодавства України про освіту»

На передодні Дня студента на факультеті соціальної та психологічної освіти була проведена виховна година за темою: “Академічна доброчесність – вимога законодавства України про освіту”. У першій частині заходу декан факультету Оксана Кравченко зацентрувала увагу студентів на питанні сутності та змісту поняття “академічна доброчесність”, дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності. Друга частина – творчого спрямування – передбачала виконання студентами проекту “Університет майбутнього”. Студенти презентували цікаві, креативні проекти.

Зустріч відбувалася змістовною та неординарною.

Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?

На факультеті соціальної та психологічної освіти продовжується ознайомлення студентства з поняттям і цінностями академічної доброчесності. У вівторок, 5 грудня пройшла чергова лекція, яку підготували студенти нашого факультету.

На сьогоднішній день в Україні склалося прикре враження, що академічна доброчесність сприймається як деяка міфічна концепція, про яку нині дуже модно говорити. Так чи це ні і намагалися з’ясувати наші студенти.

Для початку студентам було запропоновано відповісти на декілька питань анонімної анкети, аби дізнатись чи знайомі вони з основними поняттями академічної доброчесності. Лекція була наповнена цікавими відеороликами по даній темі.

Про що ж ми говорили?

Для початку була окреслена актуальність академічної доброчесності для студентів українських вузів. Лекція була поділена на блоки, серед яких:

– Сутність і фундаментальні цінності академічної доброчесності;

- Ефективні методи боротьби з плагіатом і списуванням у вищій школі: огляд світового досвіду;
- Методи боротьби з плагіатом у країнах ЄС (сильні сторони і можливості, слабкі сторони і загрози);
- Основні чинники, які визначають мотивацію студентів до академічного шахрайства шляхом списування.

Лекція була побудована у формі діалогу, тому студенти мали можливість висловити свої думки, побажання і висловити прогнози щодо ефективності дотримання норм академічної доброчесності.

Отож, узагальнивши всю інформацію ми сміливо можемо зробити висновок про те, що концепція академічної доброчесності в цивілізованому світі жодною мірою не є міфічною, це радше дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.

Міфи народжуються лишень в головах окремих слабовільних людей, які свідомо не бажають помічати нагальність існуючої проблеми. Тому український вищий школі якраз на часі перестати жити міфами і переходити до ефективних дій, імплементуючи фундаментальні етичні цінності не словом, а ділом!

Джура

Для виконання Указу Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» від 12 червня 2015 року №334/2015, Указу Президента України від 13 жовтня 2015 року №580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки» 1–2 грудня 2017 року в Києві відбувся Третій форум українських патріотичних справ «Ми – Українці!» (надалі – Форум) за участю органів державної влади, представників навчально-виховних установ та закладів органів місцевої влади, відповідальних за національно-патріотичне виховання на місцях та громадських патріотичних організацій України, бажаючих працювати на виконання Стратегії, загальнодержавних та регіональних програм з національно-патріотичного виховання.

Системою освіти активно впроваджується та поширюється в навчальних закладах Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична *гра* «Сокіл» («Джура»).

Резолюція Форуму:

організувати тематичну зміну на базі табору «Дія» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини для студентів уманського регіону з метою ознайомлення з методикою проведення гри «Джура»;

VIII ЗМІНА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ТАБОРУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»

«Лютий 2014 р. у пам'яті назавжди»

(06.02.18 – 05.03.18)

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАГИБЛИХ ВОЇНІВ В АФГАНІСТАНІ

15 лютого відзначають скорботний День пам'яті воїнів-афганців. Молоді люди йшли туди не за орденами і медалями. Вони вірили, що виконують інтернаціональний обов'язок. Потрапивши на палаючу афганську землю, мужні воїни-інтернаціоналісти всім серцем прийняли її біль, як свій, і до останнього подиху захищали інтереси її багатостраждального народу. В ім'я волелюбного афганського народу, в ім'я миру, братерства на землі вони, не вагаючись, готові були віддати найдорожче – життя. Афганська війна назавжди залишиться болем у серці нашого народу.

На факультеті соціальної та психологічної освіти 13 лютого 2018 року в 401 аудиторії об 14 годині 20 хвилин був проведений такий «пам'ятний день». Організаторами були Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» та Студентське наукове товариство. Студентам було запропоновано переглянути відео, яке коротко окреслює події тієї кривавої війни. Усі уважно слухали про деталі цих подій, кожен пройнявся всесвітнім горем, яке принесла ця страшенна трагедія, і можливо, навіть переосмислили сенс свого життя. Ми сподіваємося, що саме таких приводів для масових зібрань в майбутньому не буде!

Факультет соціальної та психологічної освіти вшановує подвиги учасників акцій громадського спротиву 2004 року

Україна – це територія гідності й свободи. Такими нас зробила не одна, а дві революції – Майдан 2004 року, який був святом Свободи, і Революція 2013 року – Революція гідності. Це був надзвичайно важкий іспит для України, коли українці продемонстрували свою гідність, своє прагнення до свободи. Яскравим виявом національно-патріотичних почуттів українців став національний Гімн

України. Тому останній місяць зими започатковано вшанувати подвиги учасників Революції Гідності та акції громадського спротиву 1990 і 2004 років.

Відповідно виконання заходів із вшанування подвигу учасників акції громадського спротиву 2004 року на факультеті соціальної та психологічної освіти 19 лютого 2018 року в 401 аудиторії відбувся захід для студентів 1 курсу. Організаторами були Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» та Студентське наукове товариство.

Студенти взяли участь у перегляді та обговоренні документального фільму про події Помаранчевої революції 2004 року під назвою «Українська революція» та кліпу «Гринджоли» з піснею «Разом нас багато – нас не подолати!», які стали символом подій 2004 року.

Кінолекторій «День пам'яті Героїв Небесної Сотні»

День Героїв Небесної Сотні відзначається щорічно 20 лютого згідно з Указом Президента від 11 лютого 2015 року «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні». Саме в ці дні, чотири роки тому, під час Революції Гідності, протистояння між українським народом і тодішнім режимом сягнуло свого піку. 20 лютого 2014 загинуло найбільше активістів Майдану. Наступного дня, 21 лютого 2014 року, офіційна влада України юридично визнала жертвами загиблих мітингувальників Майдану. Цього ж дня на Майдані відбулося прощання із загиблими повстанцями, яких в жалобних промовах назвали «Небесною сотнею», а під час прощання з загиблими лунала жалобна пісня «Плине кача...», яка стала українським народним реквіємом.

Сумний список Небесної Сотні відкрився 22 січня 2014 року, коли від вогнепальних поранень під час сутичок у центрі столиці загинули активісти Майдану Сергій Нігоян та Михайло Жизневський. Того ж дня в лісі під Києвом було знайдено тіло зі слідами тортур активіста Юрія Вербицького. До 18 лютого 2014 року вже налічувалось 9 загиблих. З 18 по 20 лютого на Майдані загинуло найбільше людей – 78 осіб, після 20 лютого – ще 20. Окрім українців, жертвами

режиму Януковича стали білоруси, вірмени та грузини. Усі вони увійшли до меморіалу борців за українську Незалежність – до Небесної Сотні.

Зважаючи на всі ці страшні події, та згідно з Указом президента України, на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини був проведений виховний захід «Герої не вмирають», приурочений до річниці Революції Гідності та Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні. Це дійство відбулося 20 лютого 2018 року в 401 аудиторії нового корпусу університету о 14 годині 20 хвилин. Проводили захід представники Національно-патріотичного табору «Дія» в обличчі координатора Новак Анастасії та Соціально-психологічної служби факультету Меткої Анастасії.

На заході студенти почули про подробиці тих трагічних подій та мали можливість переглянути документальний фільм «Острів небайдужих». Під час перегляду усі поринули в свої думки, переживання, зрозуміли важливість і значимість подій, які відбулися і відбуваються зараз.

Захід доніс до свідомості кожного те, що люди повинні боротися за своє життя, свободу думки і слова, свою Батьківщину, за щасливе майбутнє.

Сподіваємось, що ситуація, яка склалася, більше не повториться в житті нашого народу!

Кінолекторій «Події Помаранчевої революції 2004 року»

Україна – це територія гідності й свободи. Такими нас зробила не одна, а дві революції – Майдан 2004 року, який був святом Свободи, і Революція 2013 року – Революція гідності. Це був надзвичайно важкий іспит для України, коли українці продемонстрували свою гідність, своє прагнення до свободи. Яскравим виявом національно-патріотичних почуттів українців став національний Гімн України. Тому останній місяць зими започатковано вшанувати подвиги учасників Революції Гідності та акції громадянського спротиву 1990 і 2004 років.

Відповідно виконання заходів із вшанування подвигу учасників акції громадянського спротиву 2004 року на факультеті соціальної та психологічної освіти 19 лютого 2018 року в 401 аудиторії відбувся захід для студентів 1 курсу.

Організаторами були Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» та Студентське наукове товариство.

Студенти взяли участь у перегляді та обговоренні документального фільму про події Помаранчевої революції 2004 року під назвою «Українська революція» та кліпу «Гринджоли» з піснею «Разом нас багато – нас не подолати!», які стали символом подій 2004 року.

Зустріч з війном АТО

На даний час, на наших очах, твориться історія – історія справжніх героїв. Ці роки війни, опишуть в підручниках історії, як війну України з Росією.

Із початком військового протистояння на Сході українці переосмислили багато понять. Там, в зоні АТО, вірність Батьківщині доводять із автоматом у руках, істинну дружбу – прикриваючи спину бойового товариша, а любов до Бога – щирими молитвами про мир та спокій в Україні.

Ми пам'ятаємо наших героїв і вдячні їм за те, що вони тримають оборону і захищають нашу Батьківщину.

Тому, на базі факультету соціальної та психологічної освіти, у рамках національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія» 22 лютого 2018 року о 8 годині ранку в 214 аудиторії відбулася зустріч з учасником бойових дій на сході нашої країни – Владикою Віталієм Вікторовичем. Він розповів нам про ці страшні воєнні події, дав відповіді на всі наші запитання. Спілкування з ним було цікавим, принесло масу нової інформації та низку вражень.

Ми дуже вдячні йому за те, що знайшов для нас час і завітав у стіни нашого університету, за його добрі слова-побажання, які наштовхнули деяких із нас на правильну життєву стежину. Сподіваємось, що це була не остання наша зустріч!

Зустріч з учасником акцій громадського спротиву 1990 років

23 лютого 2018 року на факультеті соціальної та психологічної освіти відбулася цікава і хвилююча подія – зустріч з кандидатом історичних наук, доцентом кафедри історії України, людиною, яку відзначено нагородою президента України – Хрест Івана Мазепи, почесним громадянином міста Умані Чорномазом Богданом Даниловичем. Це людина, яка у 90-х роках долучалася до

активної участі в акціях громадського спротиву та був не «боячись цього слова» політичний борець за незалежність та свободу нашої держави. Богдан Данилович для студентів, викладачів та гостей провів цікаву лекцію, на якій розповів цікаві факти тих «буремних» 1990 та 1991 років. Студенти були захоплені мужністю та вольовими якостями Богдана Даниловича. Після лекції студенти аплодували нашому гостю та дякували за почуту інформацію.

Всеукраїнський семінар з питань інноваційних форм та методів національно-патріотичного виховання дітей та молоді

На базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини 27 – 28 лютого 2018 року проходив Всеукраїнський навчально-методичний семінар з питань інноваційних форм та методів національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Другого дня роботи семінару у конференц-залі університету відбулася презентація кращого досвіду національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Україні. Про роботу національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія» розповідали декан факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ Оксана Кравченко та студентка-магістрантка факультету соціальної та психологічної освіти, координатор національно-патріотичного табору для студентської молоді «Дія» Ірина Мельничук.

В ході роботи Всеукраїнського навчально-методичного семінару відбулося підписання угоди про співпрацю між Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини та Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді. Сподіваємось, що її виконання посприє налагодженню механізму скоординованої систематичної співпраці відповідних державних структур та інститутів громадянського суспільства, ініціативних груп для створення належного методологічного підґрунтя та якісного розвитку, удосконалення системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

ФОТОМАТЕЛІАЛИ:

Інтелектуально-розважальне шоу «Я люблю Україну»

Акція «Люби Україну – одягни жовто-блакитну стрічку»

Акція «Збери посилку в зону АТО»

Акція «Печиво побажань»

Акція «Я – українець, і я цим пишаюсь»

Тематична фотосесія «Україна понад усе»

Акція «Україна єдина»

Благодійний ярмарок зі збору коштів для ліків бійцям АТО

Гра «Мафія»

Акція «Отримай браслет – підтримай солдата»

Лекція Гнатишиної Оксани Василівної

Козацькі розваги для вихованців уманського притулку

Екскурсія до Маньківського Січого Куреня на козацькі розваги

Акція «З перших вуст» (інтерв'ю з бійцями, які перебувають в зоні АТО)

Виготовлення прапору побажань у зону АТО

Благодійний концерт

День пам'яті Небесної Сотні

Акція «Міняю все на все»

Акція «Рідна мова калинова»

Патріотична фотосесія

Акція «Коло єднання»

Майстер клас по hand-made

Акція «Голуб Миру»

Круглий стіл «Волонтерська діяльність. Реалії сьогодення»

Смачний ярмарок

Вистава імпровізованого драм-театру, приурочена Міжнародному дню театру

II етап Всеукраїнського конкурсу наукових робіт галузі «Педагогічні науки»

Почуй! Побач!

Урочиста лінійка, присвячена Міжнародному дню Миру

Інтелектуальне ток-шоу «Я люблю Україну», присвячене річниці табору

День Ветерана

День Патріотизму

Акція «Що для тебе значить Україна?»

Акція «День сердець»

Розважально-пізнавальний квест «Я знаю свою історію»

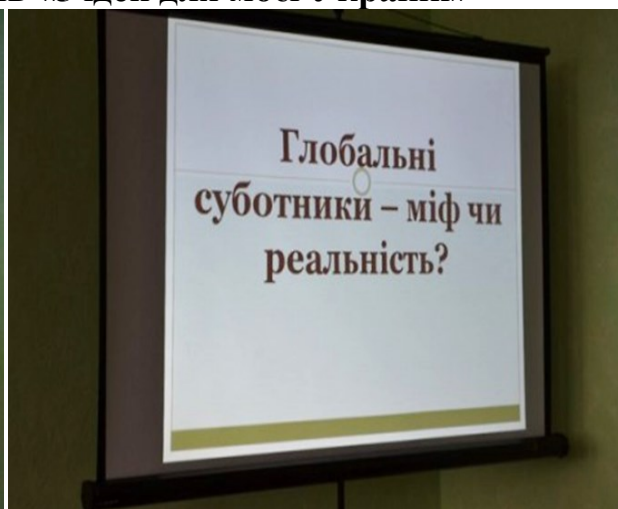
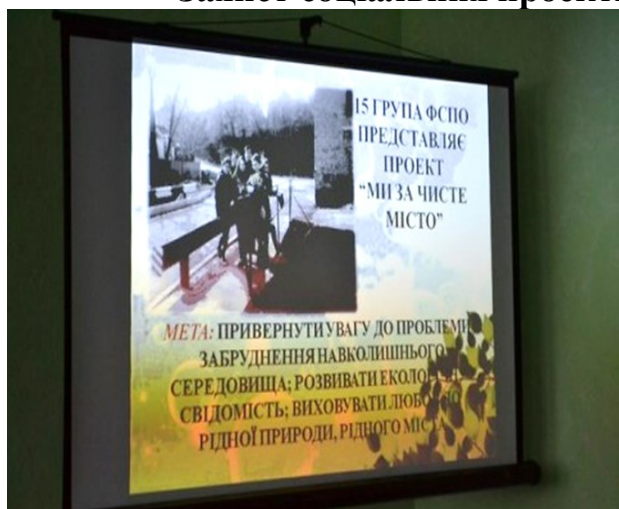
Патріотичний кінолекторій

Патріотичне караоке

Захист соціальних проектів «5 ідей для моєї України»

Кінолекторій «Майдан»

Освіта Уманщини: погляд крізь роки

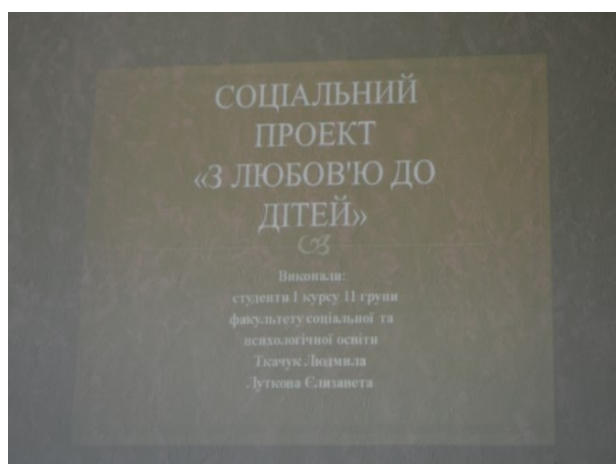
Лекція про історію Умані

Лекція козаків Маньківського Січового куреня

I Студентський конкурс наукових проектів «Подорожуємо без бар'єрів»

Участь у II Міжнародній конференції «Самоврядування європейського типу»

Ми студенти УДПУ – вивчаємо, творимо і знаємо історію України?!

Учітесь! Читайте! Міркуйте!

Козацькому роду немає переводу!

Академічна доброчесність – вимога законодавства України про освіту

Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?

Вшанування пам'яті загиблих воїнів в Афганістані

**Факультет соціальної та психологічної освіти вшановує подвиги
учасників акцій громадського спротиву 2004 року**

Кінолекторій «День пам'яті Героїв Небесної Сотні»

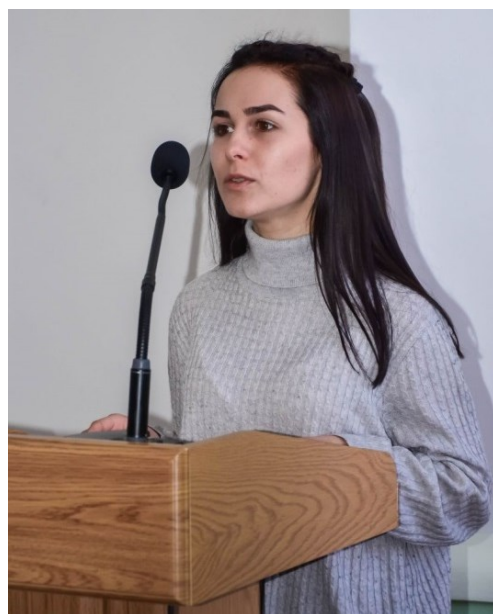
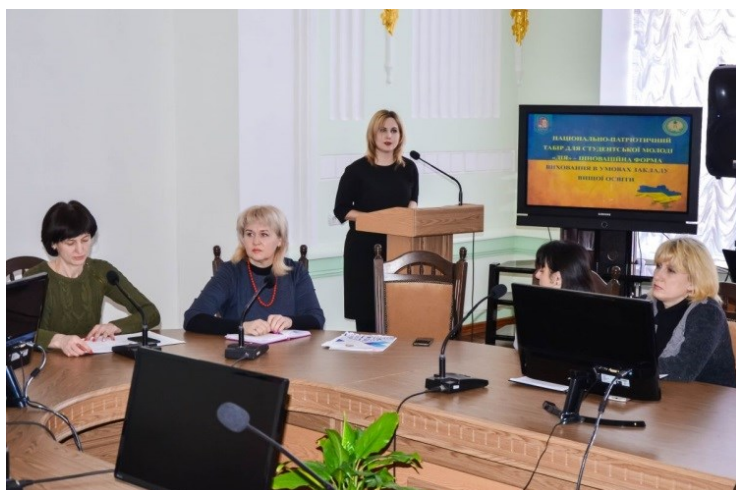
Зустріч з війном АТО

Зустріч з учасником акцій громадського спротиву 1990 років

Всеукраїнський семінар з питань інноваційних форм та методів національно-патріотичного виховання дітей та молоді

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТИ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анкета №1

«Визначення толерантності»

Батьківщина для мене – це _____

Бути патріотом – це означає _____

Бути несправжнім патріотом – це означає _____

Толерантність – це _____

Толерантність я проявляю у тому, що _____

Я вважаю, що всі народи світу мають право _____

Я не вважаю, що один народ _____

Я вважаю за неприпустиме _____

Для виховання патріотизму в школі необхідно _____

Я вважаю, що в школі неможна _____

Я вважаю, що вчителі мають право _____

Я вважаю, що батьки мають право _____

Мені ніколи не заборонять _____

Мені можуть заборонити _____

Анкета № 2 (для батьків)
«Визначення толерантності»

Чи прищеплюєте ви своїй дитині патріотичні ідеали?

У чому це проявляється?

Чи вважаєте ви за необхідне обговорювати питання толерантності та патріотизму на батьківських зборах?

Обґрунтуйте свою думку.

Як ви ставитесь до проявів націоналізму та шовінізму?

Чи засуджуєте ви ці питання в родині?

Які, на ваш погляд, заходи мають проводитися в школі з виховання толерантності учнів, виховання в дітях патріотизму?

Анкета № 3

Як Ви розумієте патріотичне виховання?

1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?

- a) Любов до своєї батьківщини і служіння йому;
- b) нав'язування ідеології;
- c) не знаю.

2. Як Ви розумієте термін «мужність»?

- a) Якості особистості з сильними рисами характеру;
- b) якості особистості зі слабкими рисами характеру;
- c) мені це незнайоме.

3. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

- a) Так;
- b) ні;
- c) не знаю.

4. Що означає для Вас «Родина», «Вітчизна»?

- a) Це місце, де народився або виріс;
- b) це термінологія, що позначає місце народження або місце проживання;
- c) я не знаю, що це означає.

5. Вважаєте ви себе патріотом? У чому це проявляється?

---

6. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?

- a) У сім'ї;
- b) у школі;
- c) в сім'ї і в школі.

7. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?

- a) З раннього дитинства;

- b) у підлітковому і юнацькому віці;
- c) у більш зрілі роки.

8. Чи піднімалися питання про патріотизм у вашому навчальному закладі?

- a) Так;
- b) ні;
- c) частково.

9. Вважаєш ти, що в школі повинен бути окремий навчальний предмет, пов'язаний з патріотичним вихованням?

- a) Так, я вважаю, що необхідний такий предмет, який робить упор на патріотичне виховання;
- b) ні, такий предмет в рамках шкільної програми не потрібен;
- c) вважаю, що патріотичне виховання необхідно проводити в комплексі, а не тільки в рамках одного предмета.

10. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

- a) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання;
- b) я не бачу зараз в цьому сенсу;
- c) я не уявляю, що це таке.

11. Чи є в Україні патріотизм?

- a. Так;
- b. ні;
- c. не знаю

12. Як ви ставитеся до введення в школі спеціального курсу «Основи військово-патріотичного виховання»?

- a) Згоден;
- b) не згоден;
- c) не думав.

13. Хотіли б Ви, щоб у школі проводили конкурси пісень на патріотичну тему?

- a) Так;
- b) ні;
- c) не знаю.

14. Хотіли б Ви брати участь в іграх, змаганнях, зльотах, пов'язаних з патріотичною тематикою?

- a) Так, я б брав у них участі;
- b) ні, мені це нецікаво;
- c) я не знаю.

15. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?

- a) Любов до Батьківщини, почуття обов'язку, самовідданість;
- b) працьовитість, незалежність характеру, акуратність;
- c) інші якості.

16. Знаєте ви історію Великої Вітчизняної війни та її героїв?

- a) Так;
- b) ні;
- c) дуже слабо;
- d) у школі проходили, але я не надав цьому значення .

17. Чи ведуть у Вас в сім'ї бесіди про патріотичне виховання?

- a) Так;
- b) ні;
- c) іноді.

18. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?

- a) Згоден з цим висловлюванням;
- b) не згоден;
- c) я можу бути патріотом, але не мати громадянства.

Анкета №4

Як Ви розумієте патріотичне виховання?

1. Чи любите Ви свою країну?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

2. Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) Ні.

3. Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

4. Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

5. Чи поважаєте Ви українську мову?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

6. Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

7. Чи потрібна Україні друга державна мова?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

8. Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

9. Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою?

- a) Так ;
- b) важко відповісти ;
- c) ні.

10. Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

- a) Так;
- b) важко відповісти;
- c) ні.

Анкета №5

Вивчення моральної орієнтації учнів

Учень _____ клас _____

1. Скільки тобі років?

2. Стать _____

3. Як ти ставишся до поглядів своїх батьків на життя?

- a) повністю згоден;
- b) не згоден.

4. Що є найголовнішим у житті (чого б ти хотів домогтися насамперед)?

- a) багато грошей;
- b) можливість допомагати людям;
- c) цікава робота;
- d) визнання навколишніх;
- e) фізична сила і здоров'я;

5. Як ти ставишся до людей інших рас і національностей?

- a) неприязно, з ненавистю;
- b) спокійно;
- c) поважаю, цікавлюсь;

6. З якими твердженнями ти погоджуєшся?

- a) дбати про процвітання своєї країни – головне для громадянина;
- b) людина має дбати лише про свою сім'ю;
- c) людина має дбати тільки про себе.

7. З якими судженнями ти погоджуєшся?

- a) людина відповідає за все що відбувається навколо;
- b) людина відповідає тільки за свої вчинки;
- c) людина відповідає за свою сім'ю і близьких людей;
- d) людина відповідає за долю світу і довкілля.

8. Яка з життєвих позицій є твоєю?

- a) я поважаю кожну людину, якщо вона не злочинець;
- b) я поважаю близьких і друзів;
- c) я поважаю тільки багатих і знаменитих;
- d) я поважаю тільки старших;
- e) я не мушу будь-кого поважати.

9. Праця для людини – це :

- a) реалізація власних сил і можливостей;
- b) не приємний обов'язок ;
- c) потреба здорового організму.

10. Яке із наведених суджень ти поділяєш?

- a) у колективі відчуваєшся сильнішим, здається, що виростають крила;
- b) колектив допомагає жити, вчитися, підтримує у важкі хвилини ;
- c) колектив обмежує свободу людини ;
- d) людина в колективі перетворюється на піщинки.

11. У тебе приязні стосунки з однокласниками?

- a) безперечно;
  - a. так;
  - b. не знаю;
  - c. ні.

12. Які дії, вчинки, особисті властивості своїх однокласників ти найбільше шануєш?

---

13. Які дії, негативні вчинки, особисті властивості своїх однокласників ти найбільше засуджуєш?

---

14. Які теми, висвітлюванні у кінофільмах, в телепередачах, тебе найбільше цікавить?

- b) кримінальна хроніка ;
- c) події в світі ;
- d) досягнення науки;
- e) проблеми моралі;
- f) класична музика;
- g) політика.

Анкети для закладів вищої освіти

Анкета № 1

«Патріотизм у розумінні сучасної молоді»

Шановний респонденте!

З метою визначення ставлення молоді до власної країни, суспільства просимо Вас щиро відповісти на нескладні питання.

1. Наскільки, на Вашу думку, розвинена національна ідея в українській державі?

- національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
- національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;
- національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;
- національної ідеї немає.

2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

- так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;
- кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;
- історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;
- історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

Ваша відповідь: _____

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді: – відчуття пошани до своєї країни;

- інтерес до історичного минулого;

- високий рівень ерудиції;
- інтелігентність;
- активність у громадському житті країни;
- інше _____

5. Як саме Ви проводите свій вільний час?

- відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки;
- відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв;
- відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми;
- частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером;
- надаю перевагу компанії друзів;
- інше _____

6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?

- так
- ні

7. Якщо відчуваєте, то в чому саме?

Ваша відповідь _____

8. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:

- так;
- ні;
- інше _____

9. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

- загально-політична атмосфера в суспільстві;
- можливість вибору навчального закладу;
- наявність, відсутність роботи;
- житлові умови;

– задоволення права на відпочинок;

– інше _____

Анкета №2

«Патріот»

I. Чи вважаєте Ви себе патріотом?

1. Так.
2. Ні.
3. Частково.
4. Не знаю.

II. Хто на Ваш погляд більшою мірою вплинув на формування ваших патріотичних поглядів:

1. Школа.
2. Оточуючі люди, друзі.
3. Батьки.
4. Органи влади.
5. ЗМІ.

III. Як Ви для себе визначаєте поняття «патріотизм»?

III.1. За якими ознаками або висловлюваннями Ви визначаєте для себе поняття «патріотизм»?

1. Національна самосвідомість, гордість за належність до своєї нації, народу.
2. Непримиримість до представників інших націй і народів.
3. Інтернаціоналізм, готовність до співпраці з представниками інших націй і народів в інтересах своєї країни.
4. Безкорислива любов і служіння Батьківщині, готовність до самопожертви заради її блага або спасіння.
5. Любов до рідного дому, міста, країни, вірність національній культурі, традиціям, устрою життя.
6. Намагання працювати для процвітання України, для того, щоб держава, в якій ти живеш, була авторитетною, міцною і поважаною у світі.
7. Патріотизм нині не актуальний, не сучасний, не для сучасної молоді;

8. Патріотизм це лише романтичний образ, літературна вигадка.

9. Інше _____

III. 2. Якщо ви не змогли визначити для себе поняття «патріотизм», то в чому причина Вашого нерозуміння?

1. Немає бажання.

2. Немає можливості.

3. Вважаю це неактуальним.

IV. Перед вами список індивідуально–психологічних характеристик і життєвих цінностей людини.

1. Визначіть для себе ті якості і цінності, якими повинен володіти патріот (потрібне підкресліть).

2. Визначіть за 10-бальною шкалою, на скільки ці якості і цінності сформовані у Вас.

- активне діяльне життя _____

- життєва мудрість _____

- здоров'я (фізичне і психічне) _____

- цікава робота _____

- краса природи і мистецтва _____

- любов (духовна і фізична) _____

- матеріальне забезпечення життя _____

- наявність добрих і вірних друзів _____

- суспільне визнання _____

- пізнання (освіта, кругозір) _____

- продуктивне життя _____

- розвиток (постійне духовне і фізичне вдосконалення) _____

- розваги _____

- свобода (самостійність, незалежність в судженнях і вчинках) _____

- щасливе сімейне життя _____

- щасті інших (добробут, розвиток і вдосконалення інших людей, всього народу, людства в цілому) _____

- творчість (можливість творчої діяльності) _____
- впевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх протиріч) _____
- охайність _____
- вихованість (гарні манери) _____
- високі запити (високі вимоги до життя) _____
- життєрадісність _____
- старанність _____
- незалежність _____
- непримиримість до недоліків у себе та інших _____
- освіченість _____
- відповідальність (почуття обов'язку, вміння тримати слово) _____
- раціоналізм (вміння розумно і логічно мислити, приймати обдумані раціональні рішення) _____
- самоконтроль (стриманість, самодисципліна) _____
- сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів _____
- тверда воля (вміння наполягти на своєму, не відступати перед труднощами) _____
- терпимість (до поглядів і думки інших, вміння прощати іншим їх помилки) _____
- широта поглядів (вміння зрозуміти іншу точку зору, поважати інші смаки, звичаї, звички) _____
- чесність (правдивість, щирість) _____
- ефективність у справах (працьовитість, продуктивність у роботі) _____
- чуйність (турботливість) _____

V. Відмітьте, що у вашій компанії, колективі, колі ваших знайомих цінується більше?

1. Вміння цінувати справжню дружбу.
2. Готовність допомогти один одному у складний час.
3. Взаєморозуміння.

4. Чесність, порядність, принциповість.
5. Приємна зовнішність.
6. Гарні манери.
7. Вміння модно одягатися.
8. Сила волі.
9. Сміливість.
10. Рішучість.
11. Інтерес, знання літератури, мистецтва, музики.
12. Інтерес до політики.
13. Наявність фірмових речей, дисків і т. ін.
14. Наявність грошей на різні витрати.
15. Здібності.

VI. Із запропонованих варіантів відповідей, виберіть ту, яка найбільшою мірою виражає вашу точку зору:

1. Я люблю, коли інші люди мене цінують.
2. Я відчуваю задоволення від добре виконаної роботи.
3. Я люблю приємно проводити час із друзями.

VII. Закінчіть речення.

1. Кожен із нас вірить...
2. Кожен із нас має...
3. Кожен із нас готовий...
4. Подвиги героїв змусили нас замислитися...
5. Захищати свою Батьківщину можна не лише з автоматом у руках, але і...
6. Коли я замислююся про майбутнє своєї країни, то...
7. Бути гідним громадянином своєї країни означає бути...

VIII. Ваше ставлення до подій листопада 2013 р.

1. Мені байдуже.
2. Приймав безпосередню участь у цих подіях.
3. Не знаю.
4. Дуже хотілося б бути у центрі тих подій, але не було можливості.

IX. Ваше ставлення до подій на Сході України.

1. Позитивне.

2. Негативне.

3. Не знаю.

**Вимірювання толерантних установок у сфері міжнаціональних
відносин (Собкін В.С., Адамчук Д.В)**

Вам пропонується пройти тест, що стосується міжнаціональної толерантності.

Переконливо просимо Вас, відповідюючи на питання тесту, ні з ким не обговорювати Вашу думку.

Це важливо, тому, що нас цікавить саме Ваша особиста точка зору.

1. Яке Ваше ставлення до власної національності?

- я відчуваю гордість від того, що належу до цієї національності;
- для мене моя національність не має особливого значення;
- я відчуваю внутрішній дискомфорт від того, що належу до даної національності;
- я віддав перевагу (воліла) б народитися людиною іншої національності;
- інше (напишіть)

2. Чи вважаєте Ви для себе за можливе вступ у шлюб з представниками іншої національності?

- ні, тому що це неминуче викличе конфлікти в сім'ї;
- ні, тому що я не можу порушити сімейні традиції;
- ні, оскільки я не хочу, щоб мої діти зіткнулися з проблемою вибору національності;
- ні, оскільки я хочу, щоб мої діти були тієї ж національності, що і я;
- так, тому що я не хочу, щоб дружина або чоловік був (а) моєї національності;
- для мене національність чоловіка / дружини не буде мати значення ;
- інше (напишіть)

3. Що ви відчуваєте при знайомстві з людиною іншої національності:

- роздратування;
- недовіру;
- інтерес;
- повагу;

- - нічого особливого;
- - це залежить від національності.

4. Як ви ставитеся до того, що представники національних менших, що проживають в Україні, відзначають свої національні свята?

- - всі народи повинні мати можливість відзначати свої національні свята, проживаючи в Україні?
- мені байдуже;
- - мене неприємно (дратує), що інші національні меншини відзначають свої національні свята в Україні;
- - інші нацменшини не повинні відзначати в Україні свої національні свята.

5. Чи схильні ви пояснювати виникнення конфліктів при спілкуванні національністю співрозмовника?

- - ні, ніколи;
- - так, але не стану використовувати це як аргумент у суперечці;
- - так, і буду використовувати це як аргумент у суперечці.

6. Як ви ставитеся до існування національних шкіл в Україні?

- - це абсолютно необхідно, тому що дозволить представникам різних національностей зберегти культуру і традиції свого народу;
- - це необхідно, оскільки дозволить всім бажаючим, незалежно від національної приналежності, дізнатися про історію і культуру інших народів;
- - це не потрібно, оскільки веде до ізоляції представників різних національностей і загострить міжнаціональні відносини;
- - це не потрібно, оскільки всі повинні вчитися в загальноосвітніх школах;
- - це необхідно, оскільки національні меншини мають бути ізольовані;
- - інше (напишіть)

7. Як Ви вважаєте, в чому причини негативного ставлення до

людей, що приїжджають жити, наприклад, до Києва?

- - вони погіршують криміногенну ситуацію в місті;
- - вони не платять податки і живуть за наш рахунок;
- - вони займають наші робочі місця;
- - вони вирішують свої проблеми за наш рахунок;
- - вони погано ставляться до українців;
- - вони мають відразливу зовнішність ;
- - вони мають агресивний характер;
- - вони належать до інших національностей;
- - вони мають інше віросповідання;
- - вони повинні жити у себе на батьківщині;
- - в існуючих забобонах;
- - інше (напишіть)
- - реальних причин нема;
- я не помічав (ла) негативного ставлення до них.

8. Як Ви ставитеся до того, що в українській армії служать представники різних національностей?

- - позитивно, тому що всі громадяни нашої країни, незалежно від національності, за законом зобов'язані проходити службу в армії;
- - позитивно, оскільки спільна служба в армії з представниками інших національностей сприяє міжнаціональному взаєморозумінню і дружбі;
- - позитивно, оскільки не тільки українці повинні захищати народи, що проживають на території України;
- - негативно, тому що вони знижують боєздатність української армії;
- - негативно, тому що це створює конфлікти на національному ґрунті серед військовослужбовців;
- - мені байдуже.

9. Чи вважаєте Ви, що в Україні необхідно ввести обмеження за національною ознакою?

- - так, на здобуття вищої освіти;

- - так, на певну професійну діяльність;
- - так, на зайняття керівних посад;
- - так, на зайняття політичною діяльністю;
- - так, на діяльність у сфері ЗМІ;
- - так, на діяльність у сфері культури;
- - так, на отримання українського громадянства;
- - так, інше (напишіть)
- - ні, я вважаю, що обмеження за національною ознакою неприпустимі;
- - мені це байдуже.

10. Як ви оцінюєте внесок представників національних меншин у розвиток української науки і культури?

- - значення цього вкладу сильно перебільшено, і в першу чергу, самими представниками національних меншин;
- - я вважаю, що представники національних меншин внесли великий внесок у розвиток науки та культури;
- - не маю певної думки;
- - мені це байдуже.

11. Чи брали участь ви в конфліктах на національному ґрунті в цьому навчальному році?

- - так, ініціатором виступав (ла) особисто я;
- - так, ініціатором виступала група, до якої я належу;
- - так, ініціатором виступала протилежна сторона;
- - ні, не брав (ла) участь.

12. Уявіть що в вашому класі вчиться людина іншої національності, який говорить на українській з акцентом. Ваша реакція?

- - я буду співчувати йому, але нічого не зроблю, щоб його підтримати;
- - я постараюся переконати однокласників не принижувати його;
- - я не буду звертати на це увагу;
- - я буду намагатися уникати спілкування з ним;
- - я буду висміювати його;

· - я буду знущатися над ним;

Інше (напишіть)

Ключ: від'ємний сумарний підсумковий індекс означає наближення до полюсу толерантності, позитивний – до полюсу інтолерантності.

Методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич)

М. Рокич розрізняє два класи цінностей:

Термінальні – переконання в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути інструментальні – переконання в тому, що якийсь образ дій або властивість особистості є кращим у будь-якій ситуації.

Цей розподіл відповідає традиційному розподілові на цінності-мети і цінності-засоби.

Респондентові пред'являється два списки цінностей (по 18 у кожному) або на аркушах паперу за алфавітом, або на картках. У списках випробуваний привласнює кожній цінності ранговий номер, а картки розкладає в порядку значимості. Остання форма подачі матеріалу дає більш надійні результати. Спочатку пред'являється набір термінальних, а потім набір інструментальних цінностей.

Інструкція. «Зараз Вам буде пред'явлений набір з 18 карток з позначенням цінностей. Ваше завдання – розкласти їх в порядку значимості для Вас як принципів, якими Ви керуєтеся у Вашому житті. Кожна цінність написана на окремій картці. Уважно вивчіть картки і вибравши ту, котра для Вас найбільш значима, помістіть її на перше місце. Потім виберіть другу по значимості цінність і помістіть її слідом за першою. Потім проробіть теж із усіма картками, що залишилися. Найменш важлива залишиться останньою і займе 18 місце. Працуйте не поспішаючи, вдумливо. Якщо в процесі роботи Ви зміните свою думку, то можете виправити свої відповіді, помінявши картки місцями. Кінцевий результат повинний відбивати Вашу щирі позицію.

Достоїнством методики є універсальність, зручність і економічність у проведенні обстеження й обробці результатів, гнучкість – можливість варіювати як стимульний матеріал (списки цінностей), так і інструкції.

Істотним її недоліком є вплив соціальної бажаності, можливість нещирості. Тому особливу роль у даному випадку грає мотивація діагностики, добровільний характер тестування і наявність контакту між психологом і випробуваним. Методику не рекомендується застосовувати з метою добору й експертизи.

Для подолання зазначених недоліків і більш глибокого проникнення в систему ціннісних орієнтації можливі зміни інструкції, що дають додаткову діагностичну інформацію і дозволяють зробити більш обґрунтовані висновки. Так, після основної серії можна попросити випробуваного ранжувати картки, відповідаючи на наступні питання:

У якому порядку й у якому ступені (у відсотках) реалізовані дані цінності у Вашому житті?

Як би Ви розташували ці цінності, якби стали таким, яким мріяли?

Як, на Ваш погляд, це зробила б людина, досконала у всіх відносинах?

Як зробили б це, на Вашу думку, більшість людей?

Як це зробили б Ви 5 або 10 років тому?

Як це зробили б Ви, через 5 або 10 років?

Як ранжували б картки близькі Вам люди?

Аналізуючи ієрархію цінностей, варто звернути увагу на їхнє угруповання випробуваням у змістовні блоки по різних підставах. Так, наприклад, виділяються «конкретні» і «абстрактні» цінності, цінності професійної самореалізації й особистого життя і т. ін. Інструментальні цінності можуть групуватися в етичні цінності, цінності спілкування, цінності справи; індивідуалістичні і конформістські цінності, альтруїстичні цінності; цінності самоствердження і цінності прийняття інших і т. ін. Це далеко не всі можливості суб'єктивного структурування системи ціннісних орієнтацій. Психолог повинен спробувати з'ясувати індивідуальну закономірність. Якщо не вдається виявити жодної закономірності, можна припустити несформованість у респондента системи цінностей або навіть нещирість відповідей.

Обстеження краще проводити індивідуально, але можливо і групове тестування.

Список А (термінальні цінності):

- активне діяльне життя (повнота й емоційна насиченість життя);
- життєва мудрість (зрілість суджень і здоровий глузд, що досягаються життєвим досвідом);

- здоров'я (фізичне і психічне);
- цікава робота;
- краса природи і мистецтва (переживання прекрасного в природі й у мистецтві);
- любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною);
- матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних утруднень);
- наявність гарних і вірних друзів;
- суспільне визнання (повага навколишніх, колективу, товаришів по роботі);
- пізнання (можливість розширення свого утворення, кругозору, загальної культури, інтелектуальний розвиток);
- продуктивне життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил і здібностей);
- розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне удосконалювання);
- розваги (приємний, необтяжливий плин часу, відсутність обов'язків);
- воля (самостійність, незалежність у судженнях і вчинках);
- щасливе сімейне життя;
- щастя інших (добробут, розвиток і удосконалювання інших людей, усього народу, людства в цілому);
- творчість (можливість творчої діяльності);
- впевненість у собі (внутрішня гармонія, воля від внутрішніх протиріч, сумнівів).

Список Б (інструментальні цінності):

- акуратність (охайність), уміння тримати в порядку речі, порядок у справах;
- вихованість (гарні манери);
- високі запити (високі вимоги до життя і високі домагання);
- життєрадісність (почуття гумору);
- ретельність (дисциплінованість);

- незалежність (здатність діяти самостійно, рішуче);
- непримиренність до недоліків у собі й інших;
- освіченість (широта знань, висока загальна культура);
- відповідальність (почуття обов'язку, уміння дотримувати слова);
- раціоналізм (вміння реалістично і логічно мислити, приймати обмірковані, раціональні рішення);
- самоконтроль (стриманість, самодисципліна);
- сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів;
- тверда воля (уміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами);
- терпимість (до поглядів і думок інших, уміння прощати іншим їхні помилки й омани);
- широта поглядів (уміння зрозуміти чужу точку зору, поважати інші смаки, звичаї, звички);
- чесність (правдивість, щирість);
- ефективність у справах (працьовитість, продуктивність у роботі);
- чуйність (дбайливість).

Анкета №3

«Громадянська позиція і патріотизм»

Анкета призначена для дослідження методом самооцінки загальнокультурних компетенцій студентів. З її допомогою перевіряється наскільки сформовані в них уявлення про свої права та обов'язки як громадянина своєї країни; вміння використовувати діюче законодавство України, правові документи в своїй діяльності, демонструвати готовність і бажання до вдосконалення й розвитку суспільства на принципах гуманізму, свободи та демократії. Кожна індикаторна змінна варіюється на чотирьох рівнях: 0, 1, 2 і 3.

При цьому цифрою 3 оцінюється варіант відповіді «так», цифрою 2 – варіант відповіді «швидше «так», ніж «ні»», цифрою 1 – варіант відповіді «швидше «ні», ніж «так»», цифрою 0 – варіант відповіді «ні». Анкета містить індикатори прямого та зворотного напрямку дії. Чим вище оцінені відповіді на індикаторі прямого напрямку дії, тим вищий рівень сформованості громадянства та патріотизму. Індикатори зворотного напрямку дії представлені індикаторами 35 і 49. Чим більший бал відповіді на ці питання, тим менше виражено рівень патріотизму.

При обробці результатів анкетування індикатори зворотного напрямку дії інвертуються. Бали, отримані за виконання кожного індикатора сумуються. Чим більший індивідуальний бал учасника анкетування, тим вищий у нього рівень сформованості патріотизму.

Максимальне значення індивідуального балу складає 159.

Результати опитувальника дають можливість відслідкувати, наскільки у студентів сформована громадянська позиція, чи відчують вони себе патріотами своєї країни, і на основі отриманої інформації спланувати тематичні заходи.

Залежно від значення отриманого балу всі учасники анкетування поділяються за рівнем сформованості патріотизму і громадянської позиції на три категорії:

– від 0 до 40 балів – дуже низький рівень;

- від 41 до 80 балів – низький рівень;
- від 81 до 120 – середній рівень;
- від 121 до 159 – високий рівень;

Інструкція: уважно прочитайте кожне твердження (індикатор) і, оцінивши його відносно себе, у бланку для відповідей проставте навпроти номера відповідного індикатора номер обраного варіанту відповіді:

- 1) так;
- 2) швидше так, ніж ні;
- 3) швидше ні, ніж так;
- 4) ні.

1. Цікавлюсь історичним минулим своєї країни.
2. Відчуваю гордість за Україну.
3. Цікавлюся культурними цінностями (література, мистецтво, архітектура та ін.) своєї країни.
4. Слідкую за культурними подіями в житті нашої країни.
5. Викликають почуття гордості політичні та економічні успіхи України.
6. Слідкую за сучасними політичними подіями у нашій країні.
7. Знаю Конституцію України.
8. Вважаю, що Україна володіє достатнім потенціалом для входу в НАТО.
9. Знаю основні громадянські права й обов'язки громадян України.
10. Слідкую за сучасними економічними подіями в нашій країні.
11. Знаю основні положення Всезагальної декларації прав людини.
12. Ознайомлений із суспільно-політичними подіями, котрі відбуваються у нашій країні.
13. Дотримуюсь обов'язків громадянина України.
14. Бережно ставлюся до історичного минулого країни.
15. Ознайомлений про сучасний стан України на міжнародній арені.
16. Проявляю бережне ставлення до суспільних досягнень.
17. Викликають почуття гордості за спортивні досягнення України.
18. Знаю основні положення Конвенції про права дитини.

19. Викликають почуття гордості технічні та наукові досягнення України.
20. Активно відстоюю свої громадянські права.
21. Викликають почуття гордості історичні перемоги Української армії.
22. Проявляю бережне ставлення до приватної власності.
23. Відчуваю гордість, коли звучить гімн України.
24. Приймаю участь у суспільному житті навчального закладу (міста, країни).
25. Проявляю бережливість й економність по відношенню до особистої власності.
26. Готовий відстоювати громадянські права оточуючих.
27. Намагаюся вчиняти гідно, поважаючи гідність інших.
28. Не мирюся з безтактовною поведінкою інших по відношенню до оточуючих.
29. Вважаю, що участь у виборах – це прояв активної громадянської позиції.
30. Приймаю участь у діяльності суспільних організацій.
31. Вважаю, що після служби в армії, юнаки стають справжніми чоловіками.
32. Знаю державну символіку України.
33. Дотримуюся правил поведінки в суспільних місцях.
34. Вважаю обов'язковою військову службу за призовом.
35. Хочу змінити громадянство.
36. Готовий вести благодійну діяльність на користь нужденних та воїнів АТО.
37. Хочу служити у сучасній армії за контрактом.
38. Вважаю, що захист природних ресурсів України – справа кожного.
39. Готовий вести волонтерську діяльність.
40. Використовую знання базових цінностей світової культури для особистісного та загальнокультурного розвитку.
41. Готовий працювати на благо своєї країни.

42. Вважаю, що кожен громадянин України повинен піклуватися про збереження екологічного балансу.

43. Терпляче ставлюся до представників різних національностей, котрі проживають в Україні.

44. Вважаю, що багато національність України сприяє збагаченню її культури.

45. Відданий своїй батьківщині.

46. Вважаю, що головне в житті – робити дещо важливе, значуще для інших і країни в цілому.

47. З повагою ставлюся до минулого історичного досвіду своєї країни.

48. Вважаю, що Україна полі етнічна країна і в ній повинні жити представники різних національностей.

49. Готовий виїхати за кордон на постійне місце проживання.

50. З повагою ставлюся до традицій представників інших національностей, котрі проживають в Україні.

51. Вважаю своїм обов'язком надавати посильну допомогу людям похилого віку.

52. Пишаюся перемогою українського народу у Великій Вітчизняній війні.

53. Вважаю себе патріотом своєї країни.

Міні-опитувальник

«Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти?»

1. Чи знайомі Вам поняття «академічної доброчесності» та її фундаментальних цінностей?

- ні, перший раз чую;
- так, мені знайомі ці поняття.

2. Чому Ви вдаєтесь до списування або купівлі різного роду робіт, які повинні робити самостійно?

- тому, що купити чи списати потрібну роботу дуже просто і доступно;
- тому, що я не бачу зв'язку між цими завданнями та своєю майбутньою професією.

3. На Вашу думку, що у першу чергу потрібно, щоби після вишу знайти хорошу роботу?

- мати добру освіту, високий рівень знань;
- мати знайомства, зв'язки.

4. Чи вдаєтесь Ви до обману під час власної освітньої діяльності?

- ні, вважаю це абсурдним;
- роблю це постійно.

5. Чи вдавалися Ви до хабарництва?

- Ні, це суперечить моїм принципам;
- В крайньому випадку, коли нічого вже не допомагає;
- Всі предмети здаю тільки так.

Дякуємо за відповіді!

Рекомендована література:

1. Базилевська О. Формування громадянської культури та національної свідомості в учнів з особливими освітніми потребами шляхом упровадження петриківського розпису в позаурочну роботу [Текст] / Оksана Базилевська // [Текст] Особлива дитина; навчання і виховання. – 2016. – № . – С. 59 – 66 .
2. Варава Н. М. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді засобами позашкільної освіти [Текст] / Варава Н.В. // Виховна робота в школі. – 2016. – № 11. – С. 6 – 9.
3. Гайдай Л. Виховання національної свідомості [Текст] /Л. Гайдай // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2015. – № 6. – С. 7 – 8.
4. Гришаєва О. Національно-патріотичне виховання молоді [Текст] / О. Гришаєва // Профтехосвіта. – 2016. – №11. – С. 15 – 18.
5. Державна цільова соціальна програма «Молодь України на 2016–2020 рр.». – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/148-2016-p
6. Дордя Т. Сучасні педагогічні технології національного виховання [Текст] / Т. Дордя // Школа. – 2013. – №7. – С. 58 – 60.
7. Єдінова Н. Національне виховання: традиції і досвід [Текст] / Н. Єдінова // Школа. – 2014. – № 8. – С. 88 – 90.
8. Карло Т. Виховання культури демократизму старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів [Текст] / Т. Карло, О. Золотоверха // Рідна школа. – 2013. – №12. – С. 23 – 29.
9. Карпусь Н.В. Формування національної свідомості учнів засобами українознавства [Текст] /Н.В. Карпусь//Вивчаємо українську мову та літературу. – 2015 – № 34 – 36. – С. 4 – 12.
10. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (Наказ МОН від 16.06.2015 № 641). – Режим доступу: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/1521/8456/10575/468972/>
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Текст] // Інформаційний збірник та коментарі МОН України. – 2015. – № 8. – С. 87–95.
12. Кричун Ю. Виховання патріотів у сучасних умовах / Юлія Кричун // Дитячий садок. Управління. – 2016. – Червень (№6). – С. 28–32.
13. Куля О. М. Патріотичне виховання молодших школярів на традиціях українського народу [Текст]: [інтерактивні засоби виховання] / О. М. Куля // Виховна робота в школі. – 2017. – № 2. – С. 7–11.
14. Курган О. В. Моніторингові дослідження національно-патріотичного виховання за умов сучасного освітнього процесу [Текст] / О. В. Курган // Виховна робота в школі. – 2016. – №10. – С. 2 – 7.

15. Марченко В. Шляхи реалізації національно-патріотичного виховання в ПНЗ [Текст] / В. Марченко, С. Горбаченко, А. Єфремова // Позашкільля. – 2016. – Жовтень (№10). – С. 19 – 22.
16. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. Акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремін (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна наука, 2016. – 448 с.
17. Патріотичне виховання в інших країнах [Текст] // Сучасна освіта України. – 2016. – Березень (№ 3). – С. 41 – 42.
18. Петрочко Ж. В. Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки [Текст]: (витяг із щорічної доповіді президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні 2015 року) / Ж. В. Петрочко, О. В. Ярошенко // Фізичне виховання в рідній школі. – 2016. – №2. – С. 13–21.
19. Романовська Л. І. Проблема формування активної життєвої й соціальної позиції особистості в процесі суспільно корисної діяльності дитячого громадянського об'єднання [Текст] / Л. І. Романовська // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 2.–С. 31 – 36.
20. Савіна Маріанна Виховання дитини в українській народній традиції [Текст] / Маріанна Савіна // Соціальна психологія. – 2009. – №3. – С. 174 –182.
21. Середюк О. В. Заходи з реалізації концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді [Текст] / Середюк О. В. // Виховна робота в школі. – 2016. – №11. – С. 10 – 17.
22. Сойчук Р. Кого називають українцями [Текст]: використання вправ у національно-патріотичному вихованні / Руслана Сойчук // Шкільний світ. – 2016. – Вересень (№ 18). – С. 23 – 24.
23. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
24. Сюрха Т. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді в сучасному освітньому просторі [Текст] / Тетяна Сюрха // Сучасна школа України. – 2016. – Травень (№5). – С. 57 – 65.
25. Тимофєєв В. Час виховувати лицарів [Текст]: національно-патріотичне виховання школярів засобами козацької педагогіки / Валерій Тимофєєв // Освіта. – 2016. – 8 вересня – 5 жовтня. – С. 9; 12 – 19 жовтня. – С. 7.
26. Токмань Г. Україна як простір мови і політичного виховання // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 4 – 9.
27. Туник І. А. Права та обов'язки дітей та дорослих за педагогічними принципами В. Сухомлинського [Текст] / І. А. Туник. – К.: Шкільний світ, 2009. – 124, [4] с. – (Б-ка «Шкільного світу»). – Бібліогр.: с. 126. – 4 000 пр.

28. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.

29. Черньонков Я. О. Національні цінності у формуванні духовності особистості [Текст] / Я. О. Черньонков // Виховна робота в школі. – 2010. – №9. – С. 2 – 4.

30. Шамич О. М. Громадська активність підлітків та педагогічні умови її формування в позашкільних закладах [Текст] / О. М. Шамич // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – №3. – С. 35 – 39.

31. Шкляренко Л. Г. Справжніми патріотами не народжуються, ними стають [Текст] /Л. М. Шкляренко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2016. – № 3. – С. 2 – 4.

Перелік сайтів:

1. Міністерство освіти і науки України – Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/ua>;
2. Інститут модернізації змісту освіти – Режим доступу:
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robot/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi>;
3. Міністерство молоді та спорту України – Режим доступу:
<https://dsmsu.gov.ua>.

Навчальне видання

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР
ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»
(I – VIII зміни)**

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 23.03.2018 р. Формат 60х84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 12,7

Тираж 100 прим. Замовлення № 791

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com